ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ„ • Ἀριθ. 2 - Νοέμβριος 1953

Ἐπιστημονικόν Βῆμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΔΙΚΑΙΩΣΙΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ

Ἡ θερμὴ ὑποδοχή, τῆς ὁποίας ἔτυχεν ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων «Τὸ Ἐπιστημονικὸν Βῆμα τοῦ διδασκάλου» καὶ αἱ λίαν εὐμενεῖς ὑπὲρ αὐτοῦ κρίσεις, τὰς ὁποίας διατυπώνουν εἰς ἐπιστολάς των διαπρεπεῖς Παιδαγωγοί, ἐμπνευσμένοι Ἐπιθεωρηταὶ Ἐκπαιδεύσεως καὶ διακεκριμένοι συνάδελφοι ἐξ ὅλων τῶν διαμερισμάτων τῆς Χώρας, ἱκανοποιοῦν ἀπολύτως τὴν Διοίκησιν καὶ τὴν ἐνισχύουν εἰς τὴν ἀπόφασίν της, ὅπως καταβάλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ νὰ θεμελιώσῃ καὶ κατευθύνῃ πρὸς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τὸ περιοδικὸν τοῦ Ἕλληνος ἐπιστήμονος διδασκάλου.

Ἰδιαιτέρως ἐνθαρρύνει τὴν Διοίκησιν ἡ ἀπὸ τῆς κυκλοφορίας τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ὀργανώσεως περιερχομένων καθ' ἑκάστην συνεργασιῶν τῶν συναδέλφων (ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου). Καὶ εἶναι αἱ ἐργασίαι αὗται ποικιλώτατα εἰς θέματα καὶ μὲ ἐπιμέλειαν, κατὰ τὸ πλεῖστον, συντεταγμέναι.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἕλλην διδάσκαλος ἐκτελεῖ σήμερον τὸ ἔργον μὲ τὴν εὐσυνειδησίαν ἐπιστήμονος. Παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης, μεταφέρει εἰς τὴν πρᾶξιν ὅσα νεώτερα ἀνακαλύπτει κατὰ τὴν μελέτην του, ἔχει ὁ ἴδιος ἐπιστημονικὰς ἀνησυχίας, αἵτινες τὸν ὠθοῦν εἰς συστηματικὴν μελέτην, εἰς εὐρείας ἐρεύνας καὶ πειραματισμούς. Τὰς ἐπὶ τῶν ζωτικῶν ζητημάτων τῆς σχολικῆς πράξεως ἐρεύνας του, τὰ ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν του πρὸς ἐφαρμογὴν νέων μεθόδων, ἔχει τὴν εὐχέρειαν πλέον νὰ ἐμφανίσῃ ἐνώπιον τῶν συναδέλφων του, διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ κλάδου, ὁ διδάσκαλος. Οὕτω, παραλλήλως πρὸς ὅσα οἱ μεγάλοι μύσται, ἐρευνηταὶ καὶ δημιουργοὶ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν γένει Ἐπιστήμης θὰ ἐμφανίζουν ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Ἐπιστημονικοῦ Βήματος τοῦ Διδασκάλου», θὰ παρουσιάζωνται καὶ ὅσα ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἔργου του καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν καὶ προβλημάτων τῆς σχολικῆς ἐργασίας ἀφορμώμενος θὰ συνάγῃ ὁ διδάσκαλος.

Τὸ περιωρισμένον τῶν σελίδων τοῦ περιοδικοῦ δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν νὰ δημοσιεύσῃ ὅλας τὰς συνεργασίας τῶν συναδέλφων. Κατὰ τὸ πρῶτον τοὐλάχιστον ἔτος θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ καλύπτῃ τὸν διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας διατιθέμενον χῶρον μὲ τὰς ἑκάστοτε ἐπικαίρους καὶ ὡς πληρεστέρας κρινομένας μεταξὺ τῶν ἀφορώντων τὸ αὐτὸ θέμα. Ἰδιαιτέρα προτίμησις θὰ δοθῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐργασιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἀπὸ ἀπόψεως ἐκλογῆς θέματος, ὕφους, λεκτικοῦ, ἀναγραφῆς πηγῶν καὶ βιβλιογραφίας, θὰ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ὑποδειγματικαί.

Ἡ Διοίκησις ἐν τέλει ὑπομιμνήσκει πρὸς τοὺς συνεργάτας συναδέλφους, ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἐπεξεργάζωνται πλήρως καὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὰς ἀποστελλομένας πρὸς δημοσίευσιν ἐργασίας των, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη διορθώσεων καὶ συμπληρώσεων εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν νοημάτων, τὴν στίξιν, καὶ τῶν ὀρθογραφικῶν ἀκόμη παροραμάτων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὰ χειρόγραφα.

ΚΩΝΣΤ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ
Γενικοῦ Γραμματέως Ὑπουργείου Παιδείας

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΩΡΙΜΟΤΗΣ

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ μεγαλύτερον ἐλάττωμα τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν χώραν μας ὑπῆρξεν ἡ φιλοδοξία νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ προβλήματα δῆθεν ὑψηλοτέρας σημασίας, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου οὐδεμία ἐδίδετο προσοχὴ διὰ ζητήματα τῶν ὁποίων ἡ σημασία ἦτο θεμελιώδης. Οἱ διάφοροι ἀναμορφωταὶ τῆς Παιδείας ἐνόμιζον, ὅτι ἡ καλυτέρευσις τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων θὰ ἐπραγματοποιεῖτο μὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ μᾶλλον συγχρονισμένου ὀργανωτικοῦ συστήματος καὶ μὲ τὴν προσαρμογὴν εἰς τὰς νέας μεθόδους τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς διδασκαλίας. Τὸ μέγα ποσοστὸν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καὶ ἡ ἐλλιπὴς φοίτησις τῶν παιδιῶν εἰς τὰ σχολεῖα οὐδέποτε ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν των καὶ οὐδέποτε τοὺς ἔκαμνε νὰ ἀνησυχοῦν. Ἀναστρεφόμενοι εἰς τὰς σφαίρας τῆς κατὰ τὴν φαντασίαν των ἀνωτέρας παιδαγωγικῆς ἐρεύνης εἶχον χάσει ἀπὸ τὸν ὀπτικόν των ὁρίζοντα τὴν πραγματικότητα. Καὶ ὅμως ἓν ἁπλοῦν βλέμμα εἰς τοὺς κατ' ἔτος συνταχθησομένους πίνακας θὰ ἤρκει διὰ νὰ τοὺς πληροφορήσῃ, ὅτι ἐν μέγα πλῆθος μαθητῶν τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως διακόπτει τὴν φοίτησιν του μετὰ τὸ τρίτον σχολικὸν ἔτος. Ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ ἑξαετοῦς σχολείου ἐγγράφονται διακόσιαι χιλιάδες παιδιῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὴν ἕκτην τάξιν δὲν ἀνέρχεται οὐδὲ εἰς τὸ ἥμισυ ἀλλὰ μόλις ὑπερβαίνει τὰς ἐνενήκοντα χιλιάδας.

Καὶ ὅμως ἡ διαπίστωσις μιᾶς τόσον μεγάλης διαρροῆς εἶναι ἓν γεγονὸς τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀντιπαρέλθῃ ἀσυγκίνητος. Δὲν πρόκειται μόνον περὶ ἀτελοῦς μορφώσεως ἑνὸς μεγάλου κατ' ἔτος ἀριθμοῦ παιδιῶν. Τὸ σημαντικώτερον εἶναι νὰ ἐρευνηθῇ εἰς τί ἀσχολοῦνται τὰ προώρως διακόπτοντα τὴν φοίτησίν των παιδιὰ καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἀπὸ ὑγιεινῆς καὶ ἠθικῆς ἀπόψεως ἀποτελέσματα.

Δὲν χρειάζεται κανεὶς νὰ κάμῃ εἰδικὴν ἔρευναν διὰ νὰ δώσῃ ἀπάντησιν ὡς πρὸς τὰς ἀσχολίας εἰς τὰς ὁποίας τρέπονται τὰ προώρως ἀποσυρόμενα ἀπὸ τὸ σχολεῖον παιδιά. Εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας συμμετέχουν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας τῶν ἐνηλίκων εἰς δὲ τὰ ἀστικὰ κέντρα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς βοηθητικὰς ἀπασχολήσεις τῆς βιοτεχνίας ἢ ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μικροπωλητοῦ. Εἰσέρχονται δηλαδὴ εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ζωὴν ἀπὸ τοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Πόσον ἐπιζήμιος εἶναι ἡ πρόωρος αὕτη εἴσοδος εἰς τὸν ἐπαγγελματικὸν μόχθον διὰ τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν των ἀνάπτυξιν εἶναι φανερὸν εἰς πάντα ὅστις περιβάλλει μὲ στοργὴν τὴν νεαρὰν ἡλικίαν. Δὲν θὰ ἦτο ὅμως περιττὸν νὰ παρασχεθοῦν μερικαὶ πληροφορίαι ἐν σχέσει μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἡ ἔνταξις τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν δὲν δύναται νὰ γίνῃ πρὶν παρέλθῃ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα ἀπαραίτητον διὰ νὰ συντελεσθῇ ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπαιτουμένη σωματοψυχικὴ ἀνάπτυξις. Διὰ νὰ εἰσέλθῃ τὸ παιδὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν λεγομένην «ἐπαγγελματικὴν ὡριμότητα». Ὁ ὅρος οὗτος ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν θεμελιωδεστέρων ἐννοιῶν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Προϋποθέσεις διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐν λόγῳ ὡριμότητος εἶναι νὰ ἔχῃ ἀποκτήσει τὸ παιδὶ τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὴν ἀσχολίαν μὲ τὸ ἐπάγγελμα σωματικὴν ἀνάπτυξιν. Προσαπαιτεῖται ἀκόμη ἡ ἐκ μέρους του κατοχὴ τῶν γνώσεων καὶ τῶν δεξιοτήτων ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηριχθῇ ἡ ἐκμάθησις τοῦ ἐπαγγέλματος. Τὰς γνώσεις ὅμως καὶ δεξιότητας αὐτὰς δύναται νὰ κατέχῃ μόνον ὅταν ἔχῃ λάβει τὴν γενικὴν μόρφωσιν τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ φοίτησις εἰς τὸ σχολεῖον τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Ἡ τρίτη προϋπόθεσις εἶναι νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀναγκαιοῦσα διὰ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις. Ὡς τέταρτον ἀπαραίτητον στοιχεῖον ἔρχεται νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ὡριμότης τοῦ παιδός. Διὰ τὴν ἔνταξιν εἰς τὸ ἐπάγγελμα δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀποκτήσῃ τὸ παιδὶ τεχνικὰς ἐπαγγελματικὰς ἱκανότητας. Ἀπαιτεῖται προσέτι νὰ δύναται νὰ κατανοήσῃ τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐπαγγέλματος.

Δὲν ἀρκεῖ ὁ νέος νὰ μάθῃ τὸ ἐπάγγελμα. Πρέπει νὰ συνδεθῇ ψυχικῶς μὲ αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἐκτιμήσῃ ὡς μέσον τὸ ὁποῖον συνεισφέρει διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς κοινωνίας. Ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἓν ἐκ τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ προσαρμογὴ τοῦ νέου πρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Πολλάκις συμβαίνει νέα παιδιὰ προικισμένα μὲ ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα ἐκτελέσεως μυϊκῶν κινήσεων λόγῳ τῆς πνευματικῆς των καθυστερήσεως νὰ μὴ δύνανται νὰ καταστοῦν κάτοχοι τοῦ ἐπαγγέλματός των, ὅταν τοῦτο προϋποθέτῃ π.χ. τὴν ἱκανότητα διὰ τὴν κατανόησιν ἑνὸς σχεδίου ἢ τὴν ἐκτέλεσιν στοιχειωδῶν ὑπολογισμῶν.

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι διὰ νὰ ἀποκτηθοῦν καὶ σταθεροποιηθοῦν αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ ἐπαγγέλματος προϋποθέσεις, χρειάζεται ἓν χρονικὸν διάστημα. Οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν

κατόπιν ἐπισταμένων στατιστικῶν παρατηρήσεων ἔχουν καταλήξει εἰς ὡρισμένα συμπεράσματα. Ἔχει γίνει ὁμοφώνως ἀποδεκτὸν ὅτι τὸ παιδὶ δὲν ἔχει τὴν ὡριμότητα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἐκμάθησιν ἑνὸς ἐκ τῶν λεγομένων κατωτέρων ἐπαγγελμάτων πρὶν συμπληρώσῃ τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Εἰς τὰ ἐπαγγέλματα τῆς κατηγορίας ταύτης ἀνήκουν αἱ ἀγροτικαί, βιοτεχνικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ ἐνασχολήσεις καθὼς καὶ ἡ ἐργασία τῶν μὴ εἰδικευμένων ἐργατῶν τῆς βιοτεχνίας. Διὰ τὰ λεγόμενα «μεσαῖα ἐπαγγέλματα» τῶν ὁποίων ἡ ἄσκησις προϋποθέτει μεγαλυτέραν πρωτοβουλίαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν ἡ ἐπαγγελματικὴ ὡριμότης ἀποκτᾶται μεταξὺ τοῦ 16—20 ἔτους. Ἡ διὰ τὰ λεγόμενα ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα τὰ ἀπαιτοῦντα θεωρητικὰς σπουδὰς ὡριμότης ἀναφαίνεται μεταξὺ τοῦ 20—30 ἔτους.

Ἐὰν τώρα ἐπὶ τὴν προοπτικὴν τῶν σημειωθέντων συμπερασμάτων ἐξετάσωμεν τὰ ἐπακόλουθα τὰ προκύπτοντα ἀπὸ τὴν πρόωρον διακοπὴν τῆς φοιτήσεως εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὴν πρόωρον εἴσοδον τῶν παιδιῶν εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν δὲν θὰ φθάσωμεν εἰς εὐχαρίστους διαπιστώσεις. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ζημιώνει ἀπὸ πολλαπλῶν ἀπόψεων τὴν νέαν γενεάν. Παρεμβάλλει προσκόμματα εἰς τὴν κανονικὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν της ἀνάπτυξιν, καὶ παρεμποδίζει καὶ τὴν ἐπὶ σταθερῶν βάσεων ὀργάνωσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς. Ἡ δυσκολία ἡ ἀντιμετωπιζομένη κατὰ τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν προσαρμογὴν εἰς τὴν ἐργασίαν παιδιῶν τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν τὴν ἀνάλογον ἡλικίαν, φυσικὸν εἶναι νὰ δημιουργῇ δυσάρεστα συναισθήματα κατὰ τρόπον ὥστε νὰ γεννᾶται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀποστροφὴ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ἐκτὸς τούτου ἡ χρησιμοποίησις ἀνηλίκων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας ἐπιτείνει τὴν ἀνεργίαν διότι προσφέρονται εἰς τὴν ζήτησιν περισσότεραι ἐργατικαὶ χεῖρες. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐργασία ἡ προσφερομένη ἀπὸ τὰ παιδιὰ πληρώνεται ὀλιγώτερον, φυσικὸν εἶναι οἱ ἐργοδόται νὰ προτιμοῦν αὐτὰ καὶ οὐχὶ τοὺς ἐνηλίκους. Μέτρον σώφρονος οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἰς ἐποχὰς οἰκονομικῆς κρίσεως εἶναι νὰ αὐξάνουν τὰ ἔτη τῆς εἰς τὰ πάσης φύσεως σχολεῖα φοιτήσεως, διὰ νὰ μὴ ῥίπτωνται εἰς τὴν ἀγορὰν περισσότεραι ἐργατικαὶ δυνάμεις ἀπὸ ἐκείνας τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ.

Κατέστη ἐκ τῶν προεκτεθέντων φανερόν, ὅτι δὲν ἐπιβάλλεται μόνον νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν πρόωρον διαρροὴν ἐκ τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως μαθητῶν, ἀλλὰ νὰ γίνῃ σκέψις καὶ διὰ τὴν αὔξησιν τῆς διαρκείας τῆς εἰς αὐτὰ φοιτήσεως. Ὅπως ἔχουν τώρα τὰ πράγματα καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν τὰ παιδιὰ τελειώνουν καὶ τὰς ἓξ τάξεις τοῦ στοιχειώδους σχολείου ἐξέρχονται ἐξ αὐτοῦ τὸ 13ον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ πρέπει νὰ μένουν χωρὶς συστηματικὴν ἐπαγγελματικὴν ἐνασχόλησιν ἐπὶ δύο ἔτη. Τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται καὶ τοιοτοτρόπως σημειοῦται πρόωρος εἴσοδός των εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ζωήν, πρὸς μεγίστην ζημίαν καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας. Μεταπολεμικῶς τὰ περισσότερα κράτη ἔχουν νομοθετικῶς καθορίσει τὴν διάρκειαν τῆς ὑποχρεωτικῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ὀκταετῆ. Εἰς τὸ ἐλεύθερον δυτικὸν Βερολῖνον ἐψηφίσθη ἐσχάτως νομοθετικὴ διάταξις ἐπιβάλλουσα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φοιτοῦν καὶ κατὰ τὸ ἔνατον σχολικὸν ἔτος παιδιὰ τὰ ὁποῖα διαπιστοῦται ὅτι δὲν ἀπασχολοῦνται ἐπαγγελματικῶς. Ἐσχάτως δὲ τείνει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὅριον ἐπαγγελματικῆς ὡριμότητος τὸ 15ον ἔτος. Ὑπὲρ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ὁρίου τούτου συνηγοροῦν οἱ ἀκόλουθοι λόγοι.

Ἔχει διαπιστωθῇ κατόπιν ἐπισταμένων παρατηρήσεων ὅτι ἡ σωματικὴ ἀνάπτυξις τῶν παιδιῶν συντελεῖται μὲ ῥυθμὸν ὅστις ἐναλλάσσεται κατὰ διαφόρους περιόδους. Κατ' ἀρχὰς ἐμφανίζεται ἡ πρώτη περίοδος τῆς ταχείας σωματικῆς ἀναπτύξεως ἥτις διαρκεῖ ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ ἕκτου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ. Ἡ εἰς ὕψος αὔξησις τοῦ σώματος κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ὑπολογίζεται εἰς 0,60. Κατόπιν ὅμως ἐπακολουθεῖ ἡ πρώτη περίοδος βραδείας ἀναπτύξεως ἥτις τερματίζεται εἰς μὲν τὰ θήλεα τὸ 11ον ἔτος, εἰς δὲ τὰ ἄρρενα τὸ 13ον. Κατ' αὐτὴν ὁ ῥυθμὸς τῆς ἀναπτύξεως ἐμφανίζεται κατὰ σημαντικὸν βαθμὸν βραδύτερος. Ἡ εἰς ὕψος αὔξησις τῶν ἀρρένων ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὅρον μόνον εἰς 0,30. Ἡ αὔξησις αὕτη συγκρινομένη πρὸς τὴν αὔξησιν τὴν συντελεσθεῖσαν κατὰ τὴν περίοδον 1—6 ἔτους εἶναι μικροτέρα κατὰ 0,50. Τὴν πρώτην αὐτὴν περίοδον τῆς βραδείας ἐπαυξήσεως ἐπακολουθεῖ ἡ λεγομένη δευτέρα περίοδος τῆς ταχείας σωματικῆς ἀναπτύξεως, τῆς ὁποίας τὰ ὅρια πίπτουν διὰ μὲν τὰ θήλεα μεταξὺ τοῦ 11—14 ἐτῶν διὰ δὲ τὰ ἄρρενα ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 14ου ἔτους. Κατ' αὐτὴν ὁ ὀργανισμὸς καταβάλλει ἐντατικὴν ἐνέργειαν διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν ταχὺν ῥυθμὸν τῆς ἀναπτύξεως. Διὰ τοῦτο ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ἀσθενὲς σημεῖον τῆς ὅλης σωματικῆς ἀναπτύξεως. Εἰς τὰ ἄρρενα κατὰ τὸ λεγόμενον προεφηβικὸν στάδιον σημειοῦται μείωσις τῆς ταχείας αὐξήσεως τοῦ ὕψους τοῦ ἀναστήματος ἥτις εἶναι περισσότερον ἀπότομος εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. Ἡ ὁρμητικὴ αὕτη ἀνάπτυξις προκαλεῖ ἔντονον δραστηριότητα τῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων, ἐξ ἧς εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθουν σημαντικαὶ διαταραχαί.

Ἀπὸ τὰς παρασχεθείσας συνοπτικὰς καὶ γενικωτάτας ἐνδείξεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ δευτέρα περίοδος τῆς ταχείας σωματικῆς ἀναπτύξεως συμπίπτει κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξόδου τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὰ ἑξατάξιον στοιχειῶδες σχολεῖον. Εἶναι αὐτονόητον κατόπιν τούτου ὅτι ἂν τὸ παιδὶ ριφθῇ ἀποτόμως μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐξαετοῦς φοιτήσεως εἰς τὸν ἐπαγγελματικὸν μόχθον θὰ ἐκτεθῇ ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀναπτύξεως εἰς σοβαροὺς κινδύνους. Ἑπομένως κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐκ τῶν σχολείων ἐξαετοῦς διαρκείας ἀποφοιτήσεώς των τὰ παιδιὰ δὲν ἐ-

χουν ἀποκτήσει τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὴν εἴσοδον των εἰς τὸν ἐπαγγελματικὸν βίον ὡριμότητα.

Διὰ τὰς χώρας αἵτινες εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ ὑποστοῦν τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καὶ ἄλλοι παράγοντες. Γενικῶς παρετηρήθη ὅτι οἱ ἐκ τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἀποφοιτῶντες μαθηταὶ παρουσιάζουν ἠλαττωμένην ἱκανότητα πρὸς ἐκτέλεσιν ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας. Αἱ στερήσεις καὶ αἱ συγκινήσεις τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου παρημπόδισαν τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀργανικῶν καταβολῶν καὶ προδιαθέσεων. Αἱ στατιστικαὶ παρατηρήσεις διεπίστωσαν ἐλάττωσιν ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα πρὸς συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς, ἐπιβράδυνσιν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων ἐργασιῶν καὶ καθυστέρησιν ὡς πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν λογικὴν σκέψιν. Αἱ δημιουργηθεῖσαι νέαι συνθῆκαι κοινωνικῆς ἀναστροφῆς (παρακολούθησις ἐκ μέρους ἀνηλίκων ἀκαταλλήλων κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ἡ ἀκρόασις ἀναξελέγκτων ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν, ἐρεθίσματα τοῦ καθημερινοῦ βίου) ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐμφανίσεως τῶν συνδρόμων πρὸς τὴν ἐφηβικὴν ὡριμότητα ἐκδηλώσεων. Ἡ πρόωρος ἐμφάνισις τῆς γενετησίου ὡριμότητος ὅμως ἐπιφέρει σωματοψυχικὰς διαταραχὰς καὶ ἐπιβράδυνσιν τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἐκτὸς τῶν κανονικῶς ἀπαντωμένων σωματοψυχικῶν φαινομένων καὶ ἄλλοι παράγοντες ὀφειλόμενοι εἰς τὰς κατὰ τὴν πολεμικὴν ἐποχὴν σημειωθείσας περιπετείας συντελοῦν ὥστε τὰ δύο ἔτη τῆς ἡλικίας τῶν ἀποφοιτώντων ἐκ τοῦ ἑξαταξίου μαθητῶν νὰ ἀποτελοῦν κρίσιμον περίοδον τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἡ διαπίστωσις αὕτη ἤρχισε νὰ λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψει καὶ νὰ ἐπιδρᾷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν νομοθετικῶν μέτρων τῶν λαμβανομένων μετὰ τὸν τερματισμὸν τοῦ πολέμου. Γενικῶς ἐπικρατεῖ ἡ τάσις ἡ διάρκεια τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως νὰ καθορισθῇ ὀκταετής. Ἡ προταθεῖσα ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ P. Langevin ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1946 συσταθείσης ἐπιτροπῆς νέα ὀργάνωσις τῶν σχολείων προβλέπει ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ συνεχίζεται μέχρι τῆς συμπληρώσεως καὶ τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας. Ὡς πρῶτος κύκλος τῶν σχολείων προτείνεται ἡ ἵδρυσις τριετῶν νηπιαγωγείων εἰς τὰ ὁποῖα θὰ φοιτοῦν παιδιὰ ἡλικίας 3—5 ἐτῶν, ἐπ' αὐτῶν δὲ θὰ οἰκοδομεῖται ἡ βασικὴ βαθμὶς τοῦ πενταετοῦς στοιχειώδους σχολείου περιλαμβάνοντος παιδιὰ 6—10 ἐτῶν. Εἰς τὴν σχολικὴν αὐτὴν βαθμίδα θὰ παρέχεται ἡ αὐτὴ μόρφωσις ἄνευ διαφορισμοῦ εἰς ὅλους τοὺς τροφίμους. Ὡς τρίτη βαθμὶς προβλέπεται τετρατάξιον σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ φοιτοῦν μαθηταὶ 11—14 ἐτῶν. Εἰς τὴν τρίτην βαθμίδα θὰ ὑπάρχῃ ἡ δυνατότης νὰ ἀκολουθοῦν τὰ παιδιὰ συμφώνως πρὸς τὰς κλίσεις καὶ ἱκανότητάς των ἐκτὸς τῶν ὑποχρεωτικῶν καὶ προαιρετικοὺς κλάδους μαθημάτων. Ὡς τετάρτη βαθμὶς ἔρχεται νὰ προστεθῇ τετραετὲς σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ φοιτοῦν μαθηταὶ 15—18 ἐτῶν. Ἡ τελευταία αὕτη βαθμὶς προτείνεται νὰ διαιρεθῇ εἰς 6 κλάδους, ἤτοι πρακτικὸν, ἐπαγγελματικὸν κλάδον ἐφημοσμένων φυσικῶν, θεωρητικῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, νέων γλωσσῶν καὶ κλασσικῶν γλωσσῶν. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἡ λεγομένη στοιχειώδης ἐκπαίδευσις διαρκεῖ 9 ἔτη, ἡ δὲ εἰδικευμένη ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις ἀρχίζει τὸ 15ον ἔτος. Εἰς τὴν Ἕνωσιν τῶν δυτικῶν γερμανικῶν δημοκρατιῶν ἔχει καθορισθῇ διὰ τῆς νομοθεσίας, ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις ἀρχίζει μὲ τὸ ἕκτον ἔτος συμπληρωμένον καὶ τελειώνει μὲ τὸ 18ον ἐπίσης συμπληρωμένον. Ἡ διάρκεια τῆς ὑποχρεωτικῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἔχει ὁρισθῇ ὀκταετὴς ἤτοι περιλαμβάνει παιδιὰ ἡλικίας 7—15 ἐτῶν, εἰς τινας δὲ δημοκρατίας προστίθεται καὶ ἕνατον ἔτος. Τὸ ὀκταετὲς σχολεῖον διαιρεῖται εἰς δύο τετραετεῖς κύκλους. Ὁ πρῶτος ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὰς πρώτας τέσσαρας τάξεις εἰς τὰς ὁποίας παρέχεται κοινὴ ἄνευ οὐδενὸς διαφορισμοῦ μόρφωσις. Εἰς τὸν δεύτερον κύκλον εἰσάγεται διαφορισμὸς διὰ τῆς διδασκαλίας προαιρετικῶν μαθημάτων. Νομοθετικῶς ἔχει καθορισθῇ εἰς τινα ἐκ τῶν δημοκρατιῶν ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ἄνευ ἐπαγγελματικῆς ἐνασχολήσεως ἀποφοίτους τῶν σχολείων νὰ συνεχίσουν τὴν φοίτησίν των καὶ κατὰ τὸ ἕνατον σχολικὸν ἔτος. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὀκταετοῦς φοιτήσεως ἔχει ὁρισθῇ τριετὴς ὑποχρεωτικὴ μόρφωσις εἰς ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα. Οὕτω καὶ εἰς τὰς δυτικ. Γερμαν. δημοκρατ. ἀναγνωρίζεται ὅτι διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ὡριμότητα εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συμπλήρωσις τοῦ 15ου ἔτους. Εἰς τὸν ἀνώτερον τετραετῆ κύκλον τοῦ ὀκταετοῦς σχολείου παρέχονται μόνον στοιχεῖα ἐπαγγελματικῆς προπαιδεύσεως. Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Αὐστριακὴν δημοκρατίαν ἡ διάρκεια τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως εἰς τὰ στοιχειώδη σχολεῖα ἔχει ὁρισθῇ ὀκταετής. Καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅπου ἡ εἴσοδος εἰς τὸ στοιχειώδες σχολεῖον ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι δεκαετὴς καὶ τερματίζεται μὲ τὸ 15ον ἔτος. Ἡ διαφόρισις τῆς παρεχομένης μορφώσεως ἀρχίζει μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἑβδόμου σχολικοῦ ἔτους ὁπότε τὸ παιδὶ ἔχει συμπληρώσει τὸ 11ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Τὰ παρασχεθέντα στοιχεῖα καθιστοῦν ἐφθαλμοφανῆ τὴν ἀνάγκην νὰ παραμένῃ τὸ παιδὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ σχολείου μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 15ου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ προφύλαξίς του ἀπὸ τὰ βλαβερὰ ἐπακόλουθα τὰ ὁποῖα δυνατὸν νὰ σημειωθοῦν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῆς ταχείας σωματικῆς του ἀναπτύξεως. Δύνανται βεβαίως νὰ προβληθῇ ἡ ἀντίρρησις ὅτι ἡ παράτασις ἐπὶ δύο εἰσέτι ἔτη τῆς ἐξαετοῦς φοιτήσεως εἶναι ἀσύμφορος ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Ἀλλὰ δὲν χρειάζεται μεγάλη συζήτησις, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι μία τοιαύτη

ἀντίληψις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀρθή. Ἡ ἀπασχόλησις εἰς ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν νέων οἵτινες δὲν ἔχουν φθάσει εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ὡριμότητα θὰ ἐλαττώσῃ τὴν μελλοντικήν των ἀποδοτικότητα ἐπαισθητῶς, θὰ ἀποβῇ δὲ αἰτία ἀσθενειῶν. Ἀμφότερα τὰ μνημονευθέντα ἐπακόλουθα θὰ ἐπιφέρουν ζημίαν εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸ κέρδος τὸ ὁποῖον θὰ ἀποφέρῃ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις ἀνωρίμων ἐτέρων παιδιῶν. Ἐκτὸς τούτου εἰς ἐποχὰς ἀνεργίας ἡ προσφορὰ εὐθηνοτέρας ἐργασίας ἐκ μέρους ἀνηλίκων ἐπαγγελματιῶν θὰ ἀποβῇ πρὸς ζημίαν τῶν ἐνηλίκων καὶ θὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ χειροτεύσῃ ἡ ποιότης τῶν παραγομένων ἀγαθῶν. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ φοβηθῶμεν ὅτι ἡ παρατεταμένη παραμονὴ τῶν τροφίμων εἰς τὰ σχολεῖα θὰ τοὺς καταστήσῃ ἀκαταλλήλους διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν. Εἷς τοιοῦτος φόβος θὰ ἦτο δικαιολογημένος μόνον ἂν τὸ σχολεῖον δὲν χρησιμοποιῇ τὰς ὀρθὰς μεθόδους ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας. Ὁ φίλος Διευθυντὴς τῆς Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας κ. Γ. Παλαιολόγος εἰς μίαν ἐπιστολήν του τὴν ὁποίαν μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ προηγουμένου εἰς τὸ παρὸν δελτίον ἄρθρου μου, ὑπογραμμίζει ἓν λίαν σημαντικὸν ὡς πρὸς τὸ προκείμενον θέμα σημεῖον. Κατὰ τὸν κ. Παλαιολόγον ἡ μέθοδος τοῦ σχολείου ἐργασίας ὅταν δὲν νοθεύεται εἰς τὴν οὐσίαν της, ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν προπαίδευσιν διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ τροφίμου μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν. Ἐκτὸς τούτου ἡ διαφόρισις τοῦ προγράμματος εἰς τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ ὀκταετοῦς σχολείου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς προπαιδεύσεως. Ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἵδρυσις ἐπαγγελματικῶν σχολείων εἰς τὰ ὁποῖα θὰ καλοῦνται νὰ φοιτήσουν οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ ἑξαετοῦς στοιχειώδους σχολείου εἶναι μέτρον τὸ ὁποῖον ἀντιτίθεται εἰς τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς ἀγωγῆς. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν μόνον ἐπαγγελματικὴ προπαίδευσις δύναται νὰ παρασχεθῇ ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον ἐποπτείαν παιδαγωγικῶς μορφωμένων διδασκάλων.

Αὐτονόητον τυγχάνει ὅτι ἐν σχέσει μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἐκπαιδευτικὴν πραγματικότητα προέχει τὸ ζήτημα τῆς συμπληρώσεως τῶν κενῶν τοῦ προσωπικοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐθεώρησε ὡς πρώτιστον μέλημά του τὴν ἐξασφάλισιν μιᾶς στειχειώδους ἐπαρκείας τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Κάθε διδασκαλία δὲν θὰ ἤξιζε οὔτε δηνάριον, ἂν αὐτὴ ἤθελε κάμει, ὥστε νὰ χαθῇ τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐθυμία τοῦ παιδιοῦ.

Pestalozzi

Κάθε μάθημα πρέπει νὰ ἀποτελῇ κάποιαν ἀπάντησιν εἰς μίαν ἐνδόμυχον ἐρώτησιν τοῦ παιδιοῦ ὑποκινουμένων ἀπὸ τὸ διαφέρον του.

Dewey

ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑ
Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ Πειραματικῷ Σχολείῳ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΗ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Α) ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΙ

Οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως αὐτῆς διανύουν τὸ 12ον ἔτος· εἶναι τὸ ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν καθηγητὴν Σπ. Καλιάφαν λήγει ἡ ἐξέλιξις τοῦ νοεῖν καὶ διακρίνεται ἡ μαθητικὴ ἰδιοφυΐα κατὰ τὸν Ἀκαδημαϊκὸν Νικ. Ἐξαρχόπουλον.

Εἶναι ἡ ἡλικία ὅπου τὸ παιδὶ κατὰ τὸν OSW KROH ἔχει τὴν ἱκανότητα εἰς ποσοστὸν 100ο)ο νὰ σκέπτεται ἐπὶ ἀφηρημένων ἐννοιῶν καὶ ἐπιζητεῖ πλέον σχέσεις καὶ ἀναλογίας ἐπὶ τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν STERN.

Γενικῶς ὁ μαθητὴς τῆς ἡλικίας ταύτης ἔχει ὡριμότητα νοήσεως, πλοῦτον διωμάτων, βούλησιν αὐτόνομον, γνῶσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, συνείδησιν τοῦ φύλου, ἱκανότητα δι' ὥριμον σκέψιν ἐπὶ συγκεκριμένων καὶ ἀφηρημένων ἐννοιῶν καὶ διάθεσιν νὰ εἰσδύῃ εἰς τὸ βάθος κάθε ἐννοίας· εἶναι ὁ περισσότερον κατάλληλος μαθητὴς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου δι' ἀριθμητικήν. Εἶναι ἡ καλυτέρα καὶ τελευταία εὐκαιρία εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ βοηθήσῃ τὸ παιδὶ νὰ ἀφομοιώσῃ πλήρως τὴν προσφερθεῖσαν ἀριθμητικὴν γνῶσιν καθ' ὅλην τὴν φοίτησιν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, νὰ ὁλοκληρώσῃ αὐτὴν καὶ νὰ κατανοήσῃ πλήρως τὰς μεθόδους τοῦ ἀριθμητικῶς ἐργάζεσθαι καὶ νὰ ἐπιτύχῃ συναισθηματικὴν σύνδεσιν μὲ τὰ μαθηματικά.

Εἶναι ἡ περίοδος μεταβάσεως ἀπὸ πραγματικὰ διαφέροντα εἰς συναισθηματικὰ καὶ εἰδικευμένα· εἶναι ἡ περίοδος, ὅπου τὰ διαφέροντα στρέφονται περὶ τὴν φυσικήν, τὴν γεωγραφίαν τὰς ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις· εἶναι ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ νὰ δημιουργήσωμεν διαφέρον πρὸς ἀντικείμενόν τι, πρέπει τοῦτο νὰ εὑρεθῇ εἰς σχέσιν μετὰ παραστάσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὑπεροχὴν ἐν τῇ συνειδήσει.

Β) ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΕΤΑΙ

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἡ διδασκομένη ὕλη δὲν παρέχει τὰς ἀπαιτουμένας εὐκαιρίας εἰς τὸν διδάσκαλον διὰ τὴν μαθηματικὴν μόρφωσιν τῶν τροφίμων· εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἔπρεπε κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν νὰ θεμελιωθῇ ἡ ἀρίθμησις, νὰ ὁλοκληρωθῇ ἡ ἀριθμητικὴ γνῶσις καὶ νὰ συστηματοποιηθῇ ὁ ἀριθμητικὸς λογισμός.

Ἡ διδασκλαία τῆς ἁπλῆς καὶ συνθέτου μεθόδου τῶν τριῶν ὡς καὶ ὁ μερισμὸς ἀποτελοῦν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἀριθμητικῆς γνώσεως· ἡ λύσις ὅμως τῶν προβλημάτων τούτων διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα ἡ ὁποία ἔχει διδαχθῇ εἰς τὴν προηγουμένην τάξιν δὲν δίδει εὐκαιρίας διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ μαθηματικῶς σκέπτεσθαι, καὶ τῆς ἀφηρημένης σκέψεως, οὔτε ὅπως ἐξασκεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ἀναλογίαν καὶ τὴν σύγκρισιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτήν, ἐφ' ὅσον τὰ προβλήματα τῶν μεθόδων δὲν λύονται βάσει τοῦ ὁρισμοῦ τῶν ἀναλόγων ποσῶν ἢ τῶν ἀναλογιῶν

Ἐκτὸς τούτου ἡ λύσις αὕτη δὲν κινεῖ τὰ μαθηματικὰ διαφέροντα τοῦ μαθητοῦ, ἐφ' ὅσον οὔτε νέον τι προσθέτουν οὔτε φαίνονται νὰ βοηθοῦν αὐτὸν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου περιβάλλοντος.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως παντὸς μειονεκτήματος τῆς λύσεως τῶν προβλημάτων ἁπλῆς καὶ συνθέτου μεθόδου τῶν τριῶν ὡς καὶ τοῦ μερισμοῦ, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς διδασκομένης ὕλης καταλαμβάνουν γνώσεις αἱ ὁποῖαι μόνον ἐφαρμογαὶ τῶν μαθηματικῶν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν. Αὗται εἶναι ὁ τόκος, ἡ ὑφαίρεσις, ἡ ἑταιρεία, τὰ ποσοστὰ καὶ ἄλλα. Αἱ γνώσεις ὅμως αὗται 1) Οὐδεμίαν ἀριθμητικὴν ἀνάγκην ἱκανοποιοῦν καθ' ὅσον πάντα ταῦτα εἶναι ἐφαρμογαὶ τῆς ἁπλῆς καὶ συνθέτου μεθόδου, 2) Ἐλάχιστα συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀριθμητικῶς ἐργάζεσθαι, 3) ἐλάχιστα συντελοῦν εἰς τὴν ὅλην ἀνάπτυξιν καὶ πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ ὡς εἶναι ἡ ἄσκησις τῆς νοήσεως, τῆς μνήμης καὶ ἄλλων, 4) Δὲν συντελοῦν εἰς τὴν συναισθηματικὴν σύνδεσιν τοῦ τροφίμου πρὸς τὰ μαθηματικά, 5) Οὐδεμίαν ἀνάγκην ἱκανοποιεῖ ἡ γνῶσις αὐτῶν διὰ τὴν συνέχειαν τῶν σπουδῶν τοῦ τροφίμου εἰς σχολεῖα μέσης παιδείας.

Ἐκτὸς τούτου ἡ παροχὴ τῶν γνώσεων τούτων παρέχει δυσκολίας εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ἐλευθέρας καὶ αὐτενεργοῦ ἐργασίας τοῦ μαθητοῦ.

Εἶναι γνωσταὶ αἱ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας καλεῖται νὰ ὑπερνικήσῃ μία μεθοδικὴ διδασκαλία τῆς ἀριθμητικῆς, διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὰ μαθηματικὰ διαφέροντα τοῦ τροφίμου· εἶναι λοιπὸν ἐπικίνδυνον νὰ ἐπιβαρύνωμεν αὐτὴν καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ξένων ἢ παρεμφερῶν διαφερόντων. Τὰ κεφάλαια ταῦτα εἶναι ἐφαρμογαὶ τῆς Ἀριθμητικῆς εἰς τὸν οἰκονομικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω ἡ διδασκαλία αὐτῶν εἰς ἕνα σχολεῖον ἐλευθέρας αὐτενεργείας ἀπαιτεῖ διέγερ-

σιν ἀνωτέρων διαφερόντων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς ὅμως θὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο, ἀφοῦ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτύξει τὸ δημοτικὸν σχολεῖον κατώτερα διαφέροντα τοῦ οἰκονομικοῦ του βίου;

Ἐὰν αἱ γνώσεις αὗται εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διατηρηθοῦν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἵνα χρησιμεύσωσι ὡς ἐφόδιον πρακτικὸν εἰς ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἀπολυτήριον τοῦ σχολείου τούτου εἶναι τὸ τελευταῖον ἐνδεικτικὸν σπουδῶν πρέπει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀφαιρέσωμεν τὸ βάρος τοῦτο ἐκ τῶν ὤμων τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀριθμητικῆς, ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ προπαιδεύσωμεν τὸν τρόφιμον τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἀναπτύξωμεν ἀνάλογα διαφέροντα.

Τὰ κεφάλαια ταῦτα θὰ ἀποτελέσουν ἴσως τὰ τελευταῖα κεφάλαια ἰδιαιτέρου μαθήματος τὸ ὁποῖον μεθοδικῶς θὰ εἰσάγῃ τὸν μαθητὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ θὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀπαραιτήτων διαφερόντων.

Ἐπανέρχομαι ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἀντιλήψεως περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ μαθήματος τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα, ἡ ὁποία θὰ μυήσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ περὶ χρήματος, συναλλάγματος, οἰκονομίας, δανείου, ἑταιρείας καὶ ἄλλας ἐννοίας. Οὕτω καὶ τὸν πρακτικὸν σκοπὸν θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν μεθοδικὴν διδασκαλίαν θὰ διευκολύνωμεν καὶ τὴν Ἀριθμητικὴν θὰ ἀπαλλάξωμεν ἀλλοτρίων γνώσεων αἱ ὁποῖαι τόσον κωλύουν τὸ ὅλον ἔργον αὐτῆς.

Γ) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἡ διδασκομένη ἀριθμητικὴ ὕλη εἰς τὴν Στ' τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου δὲν ἱκανοποιεῖ ἀριθμητικὰς καὶ πρακτικὰς ἀνάγκας. Ἡ ὕλη αὕτη δὲν εναι ἀνάλογος τῆς πνευματικῆς ὡριμότητος τοῦ τροφίμου καὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν διαφερόντων αὐτοῦ. Τέλος χωρὶς νὰ προσθέτῃ οὐσιαστικὰ προσόντα εἰς τὸν τελειόφοιτον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου εἴτε διὰ τὸν πρακτικὸν βίον, εἴτε διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν γνώσεων τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, κωλύει τὴν μεθοδικὴν διεξαγωγὴν μιᾶς ἐλευθέρας κι' αὐτενεργοῦ ἐργασίας τῶν τροφίμων. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν μεταρρύθμισις εἰς τὴν διάταξιν καὶ τὸ ποσὸν τῆς διδασκομένης ὕλης τῆς ἀριθμητικῆς ἐν τῇ τάξει ταύτῃ'

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Τὴν παιδικὴν ἡλικίαν δὲν τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἔλλειψις πειραματισμοῦ, ἀλλ' ἡ φυσικὴ ἀνάγκη πρὸς πειραματισμόν.

Montessori

Κάθε προσπάθεια τότε φέρει καλὰ ἀποτελέσματα, ἂν εὑρίσκεται μαζί της τὸ διαφέρον.

Dewey

ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ Δημοδιδασκάλου

ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μαθήματος τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τμηματικὰ σὲ μερικὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα παρέχουμε τὰ παρακάτω στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ θεσμὸ αὐτὸ γιὰ κατατοπισμὸ τῶν συναδέλφων.

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀποτελοῦν περίληψη ἀπὸ μιὰ εὐρύτερη μελέτη μας γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμό, ποὺ νὰι βασισμένη σὲ εἰδικὰ συγγράμματα γραμμένα στὴ γλῶσσα μας καὶ στὴ Γαλλική, ἀλλὰ κατὰ κυριώτερο λόγο βασισμένη στὶς παραδόσεις, ποὺ εἴχαμε τὴν εὐτυχία νὰ παρακολουθήσουμε ἐπὶ δυὸ ἐξάμηνα τῆς σχολ. χρονιᾶς 1951—52 γιὰ τὸ μάθημα αὐτὸ ἀπ' τοὺς διάσημους καθηγητὲς τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου Rousseau κ. κ. André Rey καὶ Léon Walrer.

1) ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ. Ἀπ' τὰ πολὺ παληὰ ἀκόμα χρόνια ἐμφανίστηκε στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία τὸ ζήτημα τοῦ νὰ καταπιάνεται κάθε ἄνθρωπος μὲ ἕνα ὡρισμένο εἶδος ἐργασίας, δηλ. νὰ ἀσκῆ ἕνα ἐπάγγελμα. Καθὼς δὲ ξαίρουμε ἀπ' τὰ ἱστορικά μας βιβλία καὶ τὰ πρόσωπα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ εἶδος κάθε ἐπαγγέλματος ἦταν κληρονομικὸ καὶ μάλιστα ὡρισμένα ἐπαγγέλματα μεταβιβάζονταν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀπ' τὸν πατέρα στὸ παιδί, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα ἄλλα πρόσωπα νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ ἐπάγγελμα αὐτό. Μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς ἡ κληρονομικὴ αὐτὴ μεταβίβαση τοῦ ἐπαγγέλματος ἀποτελοῦσε καὶ τὸ μονοπώλιο ὡρισμένων τάξεων. Αὐτὴ δὲ ἡ κατάσταση κράτησε γιὰ πολλοὺς αἰῶνες. Κατὰ τὰ χρόνια αὐτὰ δὲν ὑπῆρχε κἂν ζήτημα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ παιδὶ μάθαινε τὸ ἐπάγγελμα τῆς κοινωνικῆς τάξεως, στὴν ὁποία ἀνῆκεν ἡ οἰκογένειά του, χωρὶς καμμιὰ εἰδικὴ προσπάθεια γι' αὐτό, ἀλλὰ μὲ κάποιο αὐτόματο καὶ φυσικὸ τρόπο, παρακολουθῶντας τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τοῦ πατρός του. Τὴν μονοπώληση αὐτὴ τὴν ἔσπασε κάπως ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, χωρὶς νὰ λείψη αὐτὴ ὁλοκληρωτικά. Πάντως ὅμως τὸ ζήτημα τοῦ ἐπαγγ. προσανατολισμοῦ ἔλαβε πολὺ γλήγορη ἀνάπτυξη καὶ βρέθηκε σὲ ὀξύτητα κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Σὲ τοῦτο συνετέλεσε ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδιαίτερα ἡ τεχνικὴ καὶ μηχανικὴ πρόοδος, δηλαδὴ ὁ τεχνικὸς πολιτισμός. Ἡ συχνότητα τῶν ἀτυχημάτων, ποὺ συνέβαιναν στοὺς ἐργάτες τῆς Γερμανίας προεκάλεσε τὴ σπουδὴ τοῦ σοβαροῦ αὐτοῦ προβλήματος, ποὺ ἀφοροῦσε τόσους ἀνθρώπους. Ὁ Taylor στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἔθεσε ἐπίσης τὸ πρόβλημα, ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ γνωρίζουμε τὶς ἱκανότητες κάθε ἀνθρώπου γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ πιὸ ἱκανοῦ γιὰ μιὰ ὡρισμένη ἐργασία. Ἔτσι σιγά-σιγὰ ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος αὐτοῦ τράβηξε τὴν προσοχὴ περισσοτέρων καὶ ἐξαπλώθηκε ἡ ἀντίληψη αὐτὴ σὲ πολλὰ κράτη, ὅπως θὰ δοῦμε πιὸ κάτω.

Ἀπ' τὰ 1907 ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς πῆρε κάποιο σοβαρὸ δρόμο, ὁπόταν ὁ Δρ Helay στὸ Σικάγο ἵδρυσε τὸ Ἰνστιτοῦτο τῶν ψυχοπαθῶν τοῦ παιδικοῦ δικαστηρίου. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ πρῶτο λίκνο τῶν ἰατροπαιδαγωγικῶν συνεδριάσεων. Στὰ 1908 ἕνας ἄλλος Ἀμερικανὸς ὁ Parson ἀσχολήθηκε μὲ τὰ ἄνεργα παιδιά, ποὺ ἀλήτευαν στοὺς δρόμους τῆς Βοστώνης καὶ ὠργάνωσε τὸ πρῶτο γραφεῖο τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ. Ἀμέσως κατόπι στὰ 1910 ἱδρύθηκαν 15 ἰδιωτικὰ γραφεῖα σὲ 15 περίπου πόλεις, τὰ ὁποῖα ἀργότερα μετετράπησαν σὲ κρατικὰ ἱδρύματα. Στὴν Ἀγγλία ἀπὸ τὰ 1910 ἀκόμα δημοσιεύθηκε σχετικὸς νόμος, ποὺ ἀφοροῦσε τὴν ἐξεύρεση ἐργασίας στοὺς νέους. Γεννήθηκε ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἡ ἐφαρμοσμένη ψυχολογία, ἡ ὁποία ἀναπτύχθηκε πολὺ καὶ ἐφαρμόσθηκε σὲ εὐρεῖα κλίμακα στὸ Βέλγιο, στὴν Κίνα, στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία, Σουηδία, Ἑλβετία κλπ. Τὸ Βέλγιο ἰδιαίτερα ὑπῆρξε μιὰ ἀπ' τὶς κοιτίδες τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης τοῦ παιδιοῦ. Πρὶν ἀκόμα ἀπ' τὸν πόλεμο λειτουργοῦσε στὶς Βρυξέλλες περίφημο κεντρικὸ γραφεῖο ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ. Τελευταῖα δὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη ἀναγνώρισαν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ καὶ τὸν ἔθεσαν σ' ἐφαρμογὴ μὲ νομοθετικὰ μέτρα. Γι' αὐτὸ δὲ καὶ τὸ Στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας μας ἀναγνωρίζοντας τὴ μεγάλη ἀξία τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ γιὰ τὴ χώρα μας μὲ Βασ. Διάταγμα ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ ὑπ' ἀριθ. 76 (Τεῦχ. Α') Φ.Ε.Κ. ἀπεφάσισε τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ μαθήματος τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ στὰ Διδασκαλεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, στὴ μετεκπαίδευση τῶν δημο-

διδασκάλων στὸ Πανεπιστήμιο, στὴ Μαράσλειο Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία καὶ στὴν Παιδ. Ἀκαδημία τῆς Θεσσαλονίκης.

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΕ ΤΙ ΑΠΟΒΛΕΠΕΙ. Τί ἐπιδιώκουμε ὅμως μὲ τὸ θεσμὸ αὐτὸ καὶ ποιὸς μπορεῖ νἆναι ὁ ὁρισμός του; Σὲ ποιὸ σημεῖο ἔχει νὰ ὠφεληθῆ μιὰ κοινωνία, ποὺ θέλει νὰ τὸν ἐφαρμόση καὶ ποιὲς σοβαρὲς ἀνάγκες τὸν ἐπέβαλαν, ὥστε νὰ γίνεται σήμερα τόσο σοβαρὸς λόγος παντοῦ γι' αὐτόν;

Κατὰ τὸν Guy Sinoir ὁ σκοπὸς τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, τὸν ὁποῖον διατυπώνει στὸ βιβλίο του μὲ τὸν τίτλο: l'orientation proffessionnelle», εἶναι : νὰ θέση τὸ παιδί, ὅταν θὰ ἔλθη ἡ κατάλληλη στιγμὴ γι' αὐτό, στὸ νὰ ἀποφασίση γιὰ τὸ διάλεγμα ἑνὸς ἐπαγγέλματος, παρουσιάζοντάς του λεπτομερειακὰ τόσο τὶς ἱκανότητές του, ὅσο καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, στοιχεῖα ποὖναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ μπορέση νὰ πάρη μιὰ ἀπόφαση λογική.

Ὁ Decroly στὸ βιβλίο του «notions sur l'orientaton proffessionnelle» θέτει τὸν ὁρισμὸ τοῦ Ε.Π. ὡς ἑξῆς: «Μὲ τὸν Ε.Π. ἐπιδιώκουμε ἐπέμβαση θετική, συστηματικὴ καὶ λογικὴ γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος, ποὺ νὰ στηρίζεται αὐτὴ ἡ ἐπέμβασή μας ἀπ' τὸ ἕνα μέρος στὴ γνώση τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ἀναγκῶν κι' ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος στὴ γνώση τῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἀτόμου».

Ὁ Fontégne στὰ μαθήματά του δίδει τὸν ἑξῆς ὁρισμὸ γιὰ τὸν Ε.Π. «Ὁ Ε.Π. ἔχει γιὰ σκοπὸ νὰ συμβουλεύση τὸ παιδί, ἅμα τελειώση τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο γιὰ τὴν ἐνεργητικότητα, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὰ ἰδιαίτερα γοῦστα του, στὰ κυριαρχοῦντα ἐνδιαφέροντά του, στὶς γνώσεις του, στὶς ἱκανότητές του τὶς φυσικὲς καὶ τὶς πνευματικές, ἀκόμα δὲ νὰ συμβουλεύση γιὰ τὴν κατάσταση τῆς οἰκογενείας του καὶ γιὰ τὴν πορεία, ποὺ πρέπει νὰ πάρη μιὰ ἐργασία». Καὶ καταλήγοντας ὁ Fontégne τονίζει, ὅτι «ὁ Ε.Π. ἔχει γιὰ σκοπό του νὰ ἐγκαταστήση τὴν ἁρμονία ἢ νὰ ἄρη τὴν δυσαρμονία ἀνάμεσα σ' ἕνα ἄτομο καὶ στὰ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα, ἀνάμεσα σὲ μιὰ ἐργασία καὶ στὶς ἀπαιτήσεις της».

Τὸ ἄρθρο δὲ 1 τῆς ἀποφάσεως τῶν προσανατολιστῶν στὴ Γαλλία στό κείμενό της γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς: «Ὁ Ε.Π. ἔχει γιὰ ἀντικείμενό του νὰ βοηθήση τὴν οἰκογένεια γιὰ νὰ κατευθύνη τὸ παιδὶ πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας, ποὺ ταιριάζει καλύτερα στὸ σύνολο τῶν ἱκανοτήτων του καὶ στὶς ἐνδείξεις τῶν γνώσεών του, ἀνάλογα μὲ τὴν κατάσταση τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν κατάσταση, ποὺ παίρνει ἡ ἐργασία».

Μὲ κάποια γενικότητα καὶ πολὺ σύντομα μπορούμε νὰ ποῦμε, πὼς ὁ Ε.Π. ἀποβλέπει στὸ νὰ διαλύση τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται σήμερα στὴν κοινωνία γιὰ νὰ ζήση αὐτὴ εὐτυχισμένη καὶ νὰ προοδεύση ἀνάλογα μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐπιστημῶν κι' ἀνάλογα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας.

3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ, ΠΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΒΛΑΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ. Σήμερα, καθὼς εἶναι φανερὸ σὲ ὅλους, ὁ καθένας μας ὑπηρετεῖ, κατὰ γενικὸ κανόνα, κάποιο ἐπάγγελμα, ποὺ δὲν εἶναι καθόλου ταιριαστὸ μὲ τὰ γοῦστα του, μὲ τὶς ἱκανότητές του τὶς σωματικὲς καὶ πνευματικὲς καὶ γι' αὐτὸ ἐκτελεῖ τὸ ἔργο του ὄχι μὲ ὄρεξη, δὲν μένει εὐχαριστημένος ἀπ' τὴ ζωή του καὶ καθημερινὰ μεμψιμοιρεῖ καὶ κατηγορεῖ τὸ ἐπάγγελμά του. Αὐτό, βέβαια, συμβαίνει, γιατὶ ὁ καθένας ὁδηγεῖται στὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ κατὰ τύχη συμπτωματική, ἢ συνετέλεσαν γι' αὐτὸ ἄλλοι παράγοντες καὶ ὄχι οἱ πραγματικοί, οἱ ὀρθοί, οἱ λογικοί, οἱ ἐπιστημονικοί. Σήμερα οἱ κυριώτεροι παράγοντες, ποὺ συντελοῦν γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι οἱ ἑξῆς: 1) ἡ ἀνόητη, πολλὲς φορές, φιλοδοξία τῶν γονέων, 2) ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς οἰκογενείας, 3) διάφορες κοινωνικὲς συνθῆκες κλπ. Πόσο βλαβερὴ ἐπίδραση ἔχει τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ κατανοηθῆ. Γιατὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτό, μὴ μπαίνοντας οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι στὶς κατάλληλες θέσεις, ἡ ἀπόδοση τῆς ἐργασίας κατὰ γενικὸ κανόνα καὶ στὸ σύνολό της ἐξεταζομένη εἶναι πολὺ μικρὴ καὶ μιὰ χώρα, ποὺ δὲν ἐφαρμόζει τὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ θὰ βρίσκεται σὲ μειονεκτικὴ θέση ἀπέναντι τῆς ἄλλης χώρας, ποὺ μὲ τὸν Ε.Π. θἄχη μεγαλείτερη ἀπόδοση ἐργασίας καὶ θὰ παρουσιάζεται πιὸ προκομμένη. Γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς μιὰ κακὴ ἐκλογὴ ἐπαγγέλματος ἀπολήγει σὲ ψυχικὲς δυσκολίες καὶ σὲ βλαβερὲς συνέπειες, ἐνῶ ἀπὸ ἕναν καλὸ Ε.Π., χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία, προκύπτουν εὐχάριστα ἀποτελέσματα. Δὲν πρέπει δὲ νὰ σκεπτόμαστε σήμερα μόνο πῶς θὰ ἐλαττώσουμε τὴ δυστυχία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ αὐξήσουμε τὴν εὐτυχία των. Ἡ γαρά, ποὺ προκύπτει ἀπ' τὴν ἐργασία, τὸ αἴσθημα, ὅτι ἐπιτυγχάνουμε στὴν προσπάθειά μας καὶ ὅτι μ' ἐντρόπο ἱκανοποιητικὸ ἐκτελοῦμε τὸ καθῆκον μας, μᾶς χαρίζουν μιὰ ψυχικὴ ἀσφάλεια καὶ μᾶς δίνουν τὴ δύναμη, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀντισταθοῦμε καὶ νὰ νικήσουμε καὶ σ' ἄλλες δυσκολίες, ποὺ πιθανὸν νὰ παρουσιασθοῦν στὴ ζωή μας. Χωρὶς αὐτὰ τὰ παραπάνω μποροῦμε νὰ ὑποκύψουμε στὶς δυσκολίες, χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ κρατήσουμε τὴ δύναμη, ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ἐπαγγελματικὴ μας ἐργασία. Εἶναι φανερὲς οἱ συνέπειες ἀπ' τὴν ἱκανοποίηση, ποὺ βρίσκει ἕνας ἄνθρωπος στὸ ἐπάγγελμά του. Ὅλοι ξαίρουμε γιὰ

τὰ καλὰ τῆς ἐργασίας καὶ γιὰ τὴ χαρά, ποὺ δίνει τὸ αἴσθημα τοῦ τελειωτικοῦ καθήκοντος. Εἶναι ὡραῖο αὐτὸ καὶ πολὺ λογικό, ἀλλὰ κατὰ κύριο λόγο, ὅταν ἡ ἐργασία ἱκανοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ψυχολογική του ἀνάγκη. Ἀντίθετα ἡ ἐργασία, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ φέρη καμμιὰ ἱκανοποίηση, καμμιὰ χαρά, ποὺ δὲν προέρχεται αὐθόρμητα ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἐνέργειες τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ποὺ τὴ θεωροῦμε σὰ μιὰ μηχανή, αὐτὴ ἡ ἐργασία δὲν ἔχει καμμιὰ ἀξία ἠθική.

4. ΤΙ ΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΥΠ' ΟΨΕΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ. Καθὼς εἴπαμε, ὁ Ε.Π. ἔχει γιὰ βασικό του πρόβλημα νὰ ἐξετάση κατὰ πρῶτο λόγο τὶς ἱκανότητες τοῦ ἀτόμου καὶ κατὰ δεύτερο κάθε τι ποὺ ἀφορᾶ τὰ ἐπαγγέλματα. Γιὰ τὸ ζήτημα δὲ αὐτὸ πρέπει νὰ συνεργασθοῦν τὰ κατάλληλα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶναι: ὁ γιατρός, ὁ δάσκαλος καὶ ὁ ἐπαγγελματικὸς σύμβουλος. Οἱ παράγοντες δέ, ποὺ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει γιὰ τὶς ἱκανότητες τοῦ ἀτόμου εἶναι οἱ παρακάτω:

1) Ὁ φυσικὸς ἢ φυσιολογικός, δηλαδὴ ὑγεία, δύναμη, ὕψος, βάρος, κατάσταση τῶν πεπτικῶν ὀργάνων, τοῦ καρδιακοῦ συστήματος, πνευμονικοῦ, νευρικοῦ, λυμφατικοῦ κλπ.

2) Ὁ παράγοντας τῶν διαφόρων αἰσθήσεων, ἤτοι: ὅραση, ἀκοή, κινητικὴ αἴσθηση κ.λ.π.

3) Ὁ κινητικὸς παράγοντας, δηλαδὴ δύναμη, ταχύτητα, ἀκρίβεια, ἰσορροπία, ρυθμός, ἀντοχὴ στὴν κούραση κ.λ..

4) Ὁ πνευματικὸς παράγοντας, ἤτοι: ἀντίληψη, ἀναπαράσταση, ἀφομοίωση, σύγκριση, μνήμη, φαντασία, παρατήρηση, γενίκευση, λογικότητα συνδυαστικὴ καὶ ἀφαιρετική, κριτικὴ κ.λ.π.

5) Ὁ παράγοντας τῶν λεκτικῶν ἱκανοτήτων δηλ. κατανόηση, λεκτικὴ ἱκανότητα κλπ.

6) Ὁ παράγοντας τῆς νευρικῆς ἐνεργείας δηλ. προσοχή, βούληση, ἀντοχὴ στὴν πνευματικὴ κούραση κ.λ.π. καὶ τελευταῖα

7) Οἱ γνώσεις καὶ οἱ συνήθειες.

Ἀκόμα στὸν τομέα αὐτὸν πρέπει νὰ ἐξετάζωνται καὶ οἱ παράγοντες, ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ὑλικὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ, ἤτοι:

1) Νὰ ἐξετάζωνται τὸ πλαίσιο καὶ ἡ ὑλικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς κατοικίας τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ περιβάλλοντός του, δηλ. ὑγιεινὴ κατοικία, διατροφή, ἀερισμός, καθαριότητα, θέρμανση, φωτισμὸς κ.λ.π.

2) Νὰ ἐξετάζεται ὁ παράγοντας, ποὺ σχετίζεται μὲ τὰ ἔργα τῆς οἰκογένειας, δηλαδὴ παραδείγματα, συνομιλίες, διάφορες συνήθειες, συμπεριφορὰ ἀπέναντι τῶν ἄλλων κ.λ.π.

3) Νὰ ἐξετάζεται καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, δηλαδὴ πράξεις τῶν γειτόνων καὶ τῶν ἄλλων προσώπων στὸ δρόμο, στὴν πτωχὴ ἢ πλούσια συνοικία, σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὴ βιομηχανικὴ ἢ ἀγροτικὴ κατάσταση αὐτῆς, σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν πόλη ἢ τὴν ἐξοχή, τὴ θάλασσα καὶ τὸ βουνό

4) Πρέπει ἀκόμα νὰ ἐξετάζωνται οἱ οἰκονομικὲς συνθῆκες γενικὰ καὶ τοπικά.

5) ΠΑΡΟΧΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.

Ἀπὸ ποῦ ὅμως πρέπει νὰ παίρνωνται οἱ ἀπαραίτητες πληροφορίες γιὰ νὰ ἐξετασθοῦν οἱ ἱκανότητες τοῦ παιδιοῦ;

1) Πρωταρχικὰ εἶναι ἀπαραίτητες οἱ πληροφορίες, ποὺ θὰ δοθοῦν ἀπ' τὸ σχολεῖο. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ χρησιμοποιοῦνται τὰ δελτία ὑγείας, στοιχεῖα γιὰ τοὺς προγόνους τοῦ παιδιοῦ, γιὰ τὸ περιβάλλον του, γιὰ τὶς διάφορες ἐπιδράσεις. Ἐπίσης στοιχεῖα γιὰ τὴ σχολικὴ ἐπίδοση, γιὰ τὶς ἐπιθυμίες, τὶς διαθέσεις, τὶς κοινωνικὲς ἀντιδράσεις κ.λ.π.

2) Ἔπειτα ἔρχονται οἱ πληροφορίες, ποὺ θὰ δοθοῦν ἀπ' τὴν οἰκογένεια ἢ ἀπὸ πρόσωπα, ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ παιδί.

3) Πληροφορίες, ποὺ θὰ δοθοῦν ἀπ' τὴν ἀστυνομία, ἀπ' τοὺς δικαστὲς τῶν παιδικῶν δικαστηρίων, ἀπ' τὴ διεύθυνση τῶν εἰδικῶν σχολῶν κ.λ.π. Βεβαιότατα εἶναι φανερό, ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ πληροφορίες μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν γιὰ πλουσιώτατη πηγή, ὥστε ὁ προσανατολιστὴς σύμβουλος νὰ καταλήξη σὲ θετικὰ συμπεράσματα. Ὁ Decroly στὸ βιβλίο του «l'orientation proffessionnelle et la psychologie» σημειώνει ὅτι γιὰ νάναι πιὸ βαθειὰ ἡ ἀξία στὴν ἐξερεύνηση τοῦ παιδιοῦ, πρέπει νὰ καταφύγουμε καὶ στὴ βοήθεια τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας. Ἄλλως τε ἡ ψυχολογία πρέπει νὰ συνεργάζεται στενὰ μὲ τὸ γιατρό, γιατὶ ὁ ρόλος της εἶναι πολὺ σπουδαῖος καὶ ἀποφασιστικὸς γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ε.Π. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε ἀκόμα καὶ τὶς πληροφορίες.

4) Ὅσες προκύπτουν ἀπ' τὴ φυσικὴ καὶ διανοητικὴ ἐξέταση τοῦ παιδιοῦ καὶ

5) Ὅσες προκύπτουν ἀπ' τὴν ἐξέταση, ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ προσδιορίση τὴν κατάσταση τῶν γνώσεων καὶ τῶν συνηθειῶν κάθε παιδιοῦ.

6. ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ. Ἂν βέβαια εἶναι ἀνάγκη νὰ ξαίρουμε καλὰ τὸ παιδί, δὲν εἶναι λιγώτερο ἀπαραίτητο νὰ γνωρίζουμε τὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὶς ἐργασίες πρὸς τὶς ὁποῖες θὰ θέλαμε νὰ κατευθύνουμε τὸ κάθε παιδί. Ἡ γνώση τοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι διπλῆ. Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρέπει νὰ γίνουν μελέτες πολὺ τέλειες, νὰ καταρτισθοῦν μονογραφίες, ποὺ θὰ δώσουν σπουδαῖες πληροφορίες, δηλ. ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐπαγγέλματος, σὲ τὶ συνίσταται αὐτό, συνθῆκες ἐρ-

γασίας (τόπος, ὧρες), ἀρρώστιες ἐπαγγελματικὲς κ.λ.π. Ξεκινῶντας ἀπ' αὐτὰ τὰ δεδομένα τὰ γενικὰ θὰ μᾶς εἶναι κατὰ δεύτερο λόγο ἐπιτρεπτὸ νὰ καθορισθῆ ποιὲς ἱκανότητες εἶναι ἀναγκαῖες καὶ σὲ ποιὸ βαθμὸ χρειάζονται αὐτὲς γιὰ τὴν ἐξάσκηση τοῦ ἐπαγγέλματος.

Τὸ ἔργο τῶρα αὐτὸ ἀνήκει στὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολιστὴ καὶ γίνεται στὰ λεγόμενα, Κέντρα τοῦ ἐπαγγ. προσανατολισμοῦ. Ὁ ἐπαγγ. προσανατολιστὴς εἶναι ὑπεύθυνος ὕστερα ἀπ' τὴν προεργασία, ποὺ θὰ γίνη στὸ σχολεῖο καὶ ὕστερα ἀπ' τὰ στοιχεῖα, ποὺ θὰ δοθοῦν ἀπ' τὸ γιατρό, τὸ δάσκαλο, τοὺς γονεῖς καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα ποὺ ἀναφέραμε, μὲ τὰ διάφορα δελτία ὑγείας, σχολικῆς προόδου κ.λ.π. νὰ προσανατολίση τὸ παιδὶ στὸ κατάλληλο γιὰ τὴν ἀτομικότητά του ἐπάγγελμα. Πρέπει ὅμως αὐτὸς νἄχη εἰδικευθῆ γιὰ τὸ σοβαρὸ αὐτὸ ἔργο. Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Guy Sinoir τὴ διατυπωμένη στὸ βιβλίο, ποὺ παραπάνω ἀναφέραμε, ὁ ρόλος τοῦ προσανατολιστῆ συνίσταται στὸ νὰ ἐλέγχη τὰ στοιχεῖα, βασισμένος δὲ πάνω σ' αὐτὰ θὰ ὁδηγήση καὶ θὰ βοηθήση τὰ νεαρὰ ἄτομα νὰ διαλέξουν δίνοντάς τους ὅλες τὶς δυνατὲς ἀπόψεις πάνω στὶς σπουδὲς καὶ πάνω στὰ ἐπαγγέλματα, ποὺ ὑποτίθεται, ὅτι τοὺς ἐνδιαφέρουν. Ἀλλ' ἀκόμα ὁ προσανατολιστὴς πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῆ γιὰ νὰ συμπληρώση τὶς ἐνδείξεις αὐτές, ποὺ ἔχουν κάπως γενικὴ ἀξία, μὲ συμβουλὲς ταιριαστὲς στὰ γοῦστα καὶ στὰ προσωπικὰ μέσα κάθε παιδιοῦ. Ἔτσι θὰ τείνη στὸ νὰ προσδιορίση τελειωτικὰ τὸ χαρακτῆρα κάθε ἀτόμου. Αὐτὸς θὰ κάμη τὴ σύνθεση τῶν στοιχείων, ποὺ θὰ ἀναφέρωνται στὸ σχολικὸ δελτίο, αὐτῶν, ποὺ δίνουν οἱ καθηγητές, τὰ ἴδια τὰ παιδιά. Πρέπει ἀκόμα νὰ κάμη καὶ ὁ ἴδιος διάφορα εἰδικὰ tests γιὰ νὰ ἀντιληφθῆ ὁλοκληρωτικὰ τὸ ἄτομο, τὸ ὁποῖο τοῦ ἀνατίθεται, νὰ τὸ προσανατολίση ἐπαγγελματικά. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ προσανατολιστὴς πρέπει νἄναι καλὸς ψυχολόγος. Στὸ ζήτημα τοῦ Ε.Π. σπουδαιότατη εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ σχολικοῦ ψυχολόγου. (Ὁ θεσμὸς τῶν σχολ. ψυχολόγων εἶναι ἕνας θεσμὸς νέος τῆς Παιδ. Ἐπιστήμης καὶ ἐφαρμόσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Γαλλία ἀπ' τὰ 1948).

7. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. Καθὼς ἔχουμε ἀναφέρει πιὸ πάνω, συντελεστὲς γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ Ε.Π. εἶναι πολλοὶ (γιατρός, δάσκαλος, γονεῖς, προσανατολιστὴς κ.λ.π.). Ὁ δάσκαλος ὅμως κατέχει ξεχωριστὴ θέση, γιατὶ τὸ σχολικὸ δελτίο περιλαμβάνει ἐξαιρετικῆς σημασίας πληροφορίες. Στὸ σημεῖο αὐτὸ χρειάζεται ὁ δάσκαλος, τόσο τῆς Δημοτικῆς, ὅσο καὶ τῆς Μέσης Παιδείας, νὰ κατέχη καλὰ τὰ βασικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἐνδιαφέρουν τὸν Ε.Π. γιὰ νἄχουν τὸ ἀπαιτούμενο κῦρος οἱ πληροφορίες, ποὺ θὰ δίδωνται στὸ σχολικὸ δελτίο. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ τὸ Διάταγμα ὁρίζει τὸ μάθημα τοῦ Ε.Π. νὰ ἀρχίζη ἀπ' τὰ ἀνώτερα παιδαγωγικὰ ἱδρύματα καὶ μὲ τὸν καιρὸ νὰ εἰσαχθῆ αὐτὸ καὶ νὰ γενικευθῆ σ' ὅλες τὶς Ἀκαδημίες.

Καθὼς ὅμως εἶναι φανερό, ὡς ὅτου καταρτισθοῦν καπάλληλα ὅλοι οἱ ἐκπαιδ. λειτουργοὶ τῆς Σ. καὶ Μ. Παιδείας θὰ χρειασθῆ νὰ περάση ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα. Ἀσφαλῶς θὰ περάσουν ἀρκετὰ χρόνια μέχρις ὅτου λάβη «σάρκα καὶ ὀστᾶ» ὁ θεσμὸς τῶν ἐπαγγελματικῶν προσανατολιστῶν καὶ συσταθοῦν κέντρα ἐπαγγ. προσανατολισμοῦ στὴ χώρα μας.

Τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ὅμως, νομίζομε, ὅτι καὶ χωρὶς τὴ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ, μπορεῖ, ἂν διαρθρώση κατάλληλα τὴν ἐργασία του, νὰ συνεισφέρη πάντοτε μὲ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα στὸ σοβαρὸ αὐτὸ ζήτημα. Κι' ἔχει ὑποχρέωση, τὸ σχολεῖο νὰ τὸ κάμη αὐτό, γιατὶ τὸ ἀπαιτεῖ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ψυχολογικὴ ἐπιστήμη κι' ὁ σεβασμός, τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ τρέφη καθένας μας ξεχωριστὰ σὲ κάθε παιδικὴ προσωπικότητα. Εἶναι ὑποχρεωμένο τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο νὰ ἐργάζεται κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε ὄχι μόνο νὰ μὴ βάζη ἐμπόδια στὸ νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ ἰδιαίτερη κλίση τοῦ κάθε παιδιοῦ στὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, ποὺ αὐτὸ προτιμάει, ἀλλὰ καὶ νὰ παρέχη στὸ καθένα τὶς ἀπαραίτητες εὐκαιρίες γιὰ νὰ ἐκδηλωθῆ ἡ προτίμησή του καὶ νὰ καλλιεργηθῆ. Αὐτὸ γίνεται εὔκολα, ἂν ὁ ρόλος τοῦ Δημοτ. Σχολείου δὲν περιορίζεται μόνο στὴν ξερὴ μετάδοση τῶν γνώσεων καὶ ἂν αὐτὸ ὀργανωθῆ καὶ πάρη τὴν εἰκόνα τῆς πραγματικῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀκόμα θὰ πετύχη τὸ σκοπὸ αὐτό, ἂν θέση σ' ἐφαρμογὴ καὶ σὲ ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ πλατειὰ κλίμακα τὶς χειροτεχνικὲς ἐργασίες κι' ἂν ἐφαρμόση λελογισμένα τὴ μαθητικὴ αὐτοδιοίκηση. Ἂν ἀλλάξη γενικὰ μέθοδο καὶ πρόγραμμα διδασκαλίας θέτοντας ὡς κέντρο τοῦ βάρους καὶ ὡς ἄξονα κάθε σχολικῆς ἐργασίας, τὸ παιδί. Ἀλλὰ κατὰ κυριώτερο λόγο καὶ σοβαρώτερο πρέπει νὰ φροντίση τὸ σχολεῖο νὰ ἀλλάξη τὴν εἰκόνα του, ἀλλάζοντας ὁ δάσκαλος τὴ συμπεριφορά του ἀπέναντι στὸ παιδί. Ἂς τεθῆ σὰν κανόνας ἀπαράβατος γιὰ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο ἡ κατάργηση τῆς σωματικῆς ποινῆς. Ἐπιμένουμε στὸ ζήτημα αὐτό, γιατὶ δυστυχῶς, εἶναι διαπιστωμένο, πὼς ἄφθονες φορὲς οἱ σωματικὲς ποινὲς στὸ σχολεῖο παίζουν ἀποφασιστικὸ ρόλο γιὰ τὴ σταδιοδρομία τοῦ παιδιοῦ καὶ γιὰ τὴν παρὰ τὴ θέλησή του ἐκτέλεση κάποιου ἐπαγγέλματος.

Θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου ὑποχρεωμένο νὰ ἀναφέρω κι' ἐδῶ τὰ παρακάτω δύο παραδείγματα, ποὺ ἔχω ἀναγράψει καὶ σὲ κάποιο ἄλλο δημοσίευμά μου, γιατὶ νομίζω, πὼς ἐδῶ ἔχουν αὐτὰ καλύτερα τὴ θέση τους. Τὸ ἕνα

παράδειγμα εἶναι ἀπὸ περίπτωση τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὸ ἄλλο ἀπ' τὴν καθημερινὴ ζωὴ τῆς πατρίδας μας.

Α' παράδειγμα: Ἡ Alice Castel καθὼς γράφει ἡ ἴδια στὸ Γαλλικὸ περιοδικὸ «Constellation ἔκαμε τὴ δασκάλα γιὰ πολλὰ χρόνια κι' εἶχε τὴν ἐντύπωση, πὼς ἔκαμε πάντα καλὰ τὴ δουλειά της. Βγῆκε ὅμως γελασμένη. Μιὰ μέρα, καθὼς περνοῦσε σ' ἕνα δρόμο, τὴ σταμάτησε ἕνας ἱεραπόστολος μὲ μακρυὰ γενειάδα καὶ μὲ τὰ μάγουλα ἀποξηραμένα ἀπ' τὴν ἄμμα τῆς Σαχάρας. «Δὲ μὲ θυμᾶστε δεσποινὶς;» Τῆς εἶπε. Εἶμαι ὁ μικρὸς Landry Ξέρετε ὅτι εἴσθε σεῖς, ποὺ μοῦ φορέσατε τὴν ἄσπρη κοκούλα στὸ κεφάλι καὶ μὲ στείλατε στὴ Σαχάρα; Θυμηθῆτε, ὅτι ἦταν μιὰ μέρα ποὺ, ἔβρεχε κ.λ.π. κ.λ.π.». Τῆς διηγήθηκε ὁλόκληρο ἕνα δυσάρεστο ἐπεισόδιο, ποὺ εἶχε συμβῆ μέσα στὴν τάξη καὶ κατέληξε στὸ συμπέρασμα, πὼς ἀπ' ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀποφασίστηκε ὅλη ἡ ζωή του ἐξ αἰτίας της.

Β' Παράδειγμα: Πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες κάποιος ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος ἔλεγε στὸ καφενεῖο ἑνὸς μικροῦ χωριοῦ: «Πόσο χαίρομαι τὰ παιδιά, γιατὶ τώρα μαθαίνουν μὲ καλὸ τρόπο τὰ γράμματα. Ποῦ, ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Τὶ τραβήξαμε ἐμεῖς! Ἔτυχε νἄχουμε τὸν... (ἀναφέρει τὸ ὄνομα ἑνὸς δασκάλου, ποὺ εἶναι τώρα συνταξιοῦχος). Αὐτὸς νόμιζε, πὼς μὲ τὸ ξύλο ἔπρεπε νὰ μάθουμε τὰ γράμματα καὶ μᾶς ἔπιανε κάθε μέρα «χτύπαθάρε». Δὲν μποροῦσα νὰ βαστάξω ἄλλο τὸ ξύλο καὶ πῆρα τὰ μάτια μου. Παράτησα τὸ σχολεῖο ἀπ' τὴ Γ' τάξη τοῦ Δημοτικοῦ. Ἔμεινα ἀγράμματος. Ἂν μάθαινα 5-10 γράμματα παραπάνω μπορεῖ νὰ εἶχα καλύτερη προκοπὴ στὴ ζωή μου. Δὲν μετάνοιωσα ποὺ ἔγινα φουρνάρης, φύλαξα καλὰ τὸ σπίτι μου. Ἂς εἶναι δοξασμένος ὁ Θεός. Μὰ ἂν ἤξερα λίγα περισσότερα γράμματα θὰ ἤμουν καλύτερα. Τὶ νὰ ποῦμε τώρα.... Ἂς δώσεται ὁ ...».

Σημείωση. Παραθέτομε πιὸ κάτω τὰ σχετικὰ βιβλία ποὺ δημοσιεύουν στὴ γλῶσσα μας ἀρκετὰ πράγματα γιὰ τὸν ἐπαγγ. προσανατολισμό, γιὰ ὅσους συναδέλφους θελήσουν νὰ ἀσχοληθοῦν πλατύτερα μὲ τὸ θέμα αὐτό.

1) Ἐπαγγ. προσανατολισμός. Σύγγραμμα. Μαρίας Παπαδάκη—Χουρδάκη.

2) Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός. Σύγγράμμα. Ἀρ. Ἀσπιώτη.

3) Τὸ παιδὶ καὶ τὸ ἐπάγγελμα. Σύγγραμμα. Ἄννας Σταματελάτου.

4) Ἡ Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση. Ἄρθρον Κ.Δ. Γεωργούλη δημοσιευόμενο στὸ ὑπ' ἀριθ. 34)1952 περιοδικὸ «Δελτίον τῆς Χριστιαν. Ἑνώσεως Ἐκπαιδ. λειτουργῶν».

5) Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς ὑπὸ Ε.Π.Π. Ἄρθρο στὸ ὑπ' ἀριθ. 15)1947 τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Παιδεία».

6) Ἐπαγγελματικὰ Ἰδανικὰ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Ἄρθρον ὑπὸ Σοφ. Γεδεών στὰ ὑπ' ἀριθ. 45-46, 47-48 καὶ 49 τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Παιδεία».

7) Προσανατολισμοί. Ἄρθρο ὑπὸ Κ. Θ. Δημαρᾶ στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» τῆς 14-12-52.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ σπουδάσωμεν καθὼς πρέπει τὴν κοινωνικὴν ζωὴν εἶναι νὰ ζήσωμεν αὐτὴν εἰς τὴν πρᾶξιν. Διαφορετικὰ εἶναι ὡσὰν νὰ μαθαίνωμεν κολύμπι χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ νερό.

Dewey

ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΚΑΡΑΓΑΤΣΙΔΟΥ - ΨΑΡΟΥΔΑΚΗ
Διδασκαλίσσης Πετράδων - Ἔβρου

Η ΧΑΡΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ὅλοι μας ξέρομε πὼς μιὰ ἀπὸ τὶς ἀναγκαιότερες ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ σχολείου εἶναι ἡ χαρά. Ἀπαίτηση, ποὺ τὴ δημιούργησαν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, οἱ σημερινὲς μεταπολεμικὲς συνθῆκες τῆς ζωῆς. Καὶ θέλομε νὰ πιστεύωμε πὼς γινόμαστε χορηγοὶ τῆς χαρᾶς στὸ σχολειό μας, ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο, προσπαθώντας νὰ ἐφαρμόσωμε μὲ κάθε τρόπο ὅλα τὰ μέσα τῆς Παιδαγωγικῆς ποὺ μποροῦν νὰ ἐξυπηρετήσουνε τὴν ἀνάγκη αὐτή.

Ἔτσι μὲ τὸν πλουτισμὸ τῆς σχολικῆς μας βιβλιοθήκης μὲ εὐχάριστα παιδικὰ διηγήματα ποὺ νὰ ἐνδιαφέρουν ἄμεσα τὸ παιδί, μὲ τὴ συγκρότηση σχολικῶν γιορτῶν, μὲ τὸ χαρούμενο καὶ ξένοιαστο παιχνίδι, τὸ τραγούδι, τὸ χορό, μὲ τὴν ψυχαγωγικὴ ἐκδρομή, κι' ἀκόμα τόσα ἄλλα μέσα ποὺ διαθέτουμε, ἐκπληρώνουμε ἀρκετὰ τὸν σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκουμε.

Ἡ τρίχρονη δασκαλική μου ζωὴ στὶς Πετράδες, στὸ φτωχοχώρι τοῦ Ἔβρου, μ' ἔφερε πιὸ κοντά, μὲ τὴ δυστυχία καὶ τὰ θλιβερὰ ἀπομεινάρια ποὺ σκόρπισε ὁ πόλεμος. Ἀπ' τὶς πρῶτες μέρες ποὺ κάθισα στὴ δασκαλικὴ ἕδρα, δὲν ἔνοιωσα σταλιὰ νὰ μὲ χαϊδεύουνε τὰ χαρούμενα, τὰ ξένοιαστα παιδικὰ βλέμματα, ποὺ ὀνειροπολοῦσα λίγο πρίν, στ' Ἀκαδημαϊκὰ θρανία. Βλέμματα γεμάτα θλίψη, τρομάρα, κι' ἀπογοήτεψη. Νὰ τί συνάντησα. Καὶ προσπάθησα ἀμέσως νὰ βρῶ τὴν αἰτία, ποὺ δὲ δυσκολεύτηκα καθόλου. Ἡ ἄμεση κακὴ ἐπίδραση τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς, καὶ πρὸ πάντων τοῦ συμμοριτοπολέμου. Καὶ μ' ὅλα αὐτά, πεῖνα, δυστυχία, ὀρφάνεια, ἀπογοήτευση. Νάτην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ αἰτία τῆς δυστυχίας τοῦ σημερινοῦ μεταπολεμικοῦ παιδιοῦ.. Οἱ περισσότεροι τὸ ξέρομε καλὰ ἀπὸ κοντά, γιατὶ ὑπηρετήσαμε, ἢ ὑπηρετοῦμε στὴν ὕπαιθρο, μὰ κι' ἂν ὄχι, θὰ πρέπει νὰ προσπαθήσωμε νὰ τὸ γνωρίσωμε, νὰ ἐπουλώσωμε τὶς πληγές του. Κι' ἀσφαλῶς θὰ τὸ πετύχωμε σὰν μεταβάλωμε τὸ σχολειό μας σὲ βασίλειο χαρᾶς.

Ἕνας τρόπος ποὺ μπορεῖ νὰ βοηθήση ἀρκετὰ στὸ σκοπὸ τῆς χαρᾶς εἶναι οἱ εὐχάριστες προσμονὲς στὸ παιδί. Μποροῦμε νομίζω νὰ δημιουργοῦμε πάντα εὐχάριστες προσμονὲς στὸ παιδί. Νὰ μὴν ἀφήνωμε δηλ. τὴ χαρὰ νἄρχεται μόνη της, μὰ νὰ τὴν περιμένωμε, πάντα νὰ τὴν περιμένωμε. Ἔτσι, δὲν θὰ χαρῆ τὸ παιδὶ μόνο τὴν ὥρα ποὺ θὰ πάρη ἕνα δῶρο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, μὰ καὶ πιὸ μπροστὰ, ὅταν περιμένη. Δὲν θὰ χαρῆ τὸ παιδὶ τὴ μέρα ποὺ θὰ πάρη γράμμα ἀπὸ ἕνα μακρυνὸ συμμαθητή του, μὰ θὰ τὸ περιμένη μὲ χαρὰ καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἔτσι παράπελυρα μὲ τὴ μάθηση, τὸ παιδὶ στὸ σχολειὸ θὰ ζῆ πάντα τὴ χαρά, εἴτε αὐτούσια, εἴτε περιμένοντας την. Καὶ θἄναι πολὺ ὄμορφα γιὰ τὸ παιδὶ, νὰ ζῆ κοντὰ στὴ χαρά. Πάντα νὰ τὴ ζῆ, πάντα νὰ τὴν περιμένη. Ἔτσι νομίζω τὸ σχολειό μας δὲν θὰ πάψη νἄναι βασίλειο τῆς χαρᾶς, μὲ χορηγούς ἐμᾶς, ποὺ παράπλευρα μὲ τὶς προσπάθειές μας δὲν θὰ παύωμε νἄχωμε ἄγρυπνη τὴν ἀγάπη μας γιὰ τὸ παιδί, δίνοντάς του μεγαλύτερη χαρὰ μὲ τὰ ἀπεριόριστα κι' ἀνεπιτήδευτα δείγματα τῆς ἀγάπης μας.

Καὶ τὴν ἀγάπη μας αὐτὴ θὰ τοὺς τὴν δείξωμε σὰν γίνωμε οἱ καλοὶ συμμέτοχοι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης του, οἱ πιὸ στενοὶ φίλοι του. Σπάνια βρίσκει τὸ παιδὶ τὴ χαρὰ στὸ σπίτι του. Ἡ χαρὰ τοῦ σχολειοῦ βρίσκει κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντίθεση μεγάλη στὸ ἄχαρο περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ του. Ὕστερα ἀπὸ τὶς χαρούμενες ὧρες τοῦ σχολειοῦ, τὸ περιμένει μιὰ θλιβερὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ ἀντιβοᾶ ἀπὸ τὸ πένθιμο βογγητὸ τοῦ παππού καὶ τὶς γκρίνιες τοῦ μεθυσμένου πατέρα, ἢ τῆς ἀγανακτισμένης μάνας, ποὺ καταριέται τὸν προδότη πατέρα ποὖφυγε χρόνια τώρα πίσω ἀπὸ τὸ παραπέτασμα.

Κι' ὕστερα ἀπ' αὐτὰ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ δώση στὸ παιδὶ τὴ στερημένη χαρά του; Ἡ ἀπάντηση εἶναι εὔκολη. Τὸ σχολειό.

Παράπλευρα λοιπὸν μ' ὅλα τ' ἄλλα χρήσιμα κι' εὐγενικὰ ποὺ προσφέρουμε στὰ παιδιά μας μὴν ξεχνᾶμε στιγμή, πὼς τὸ σχολειό μας πρέπει νὰ γίνη βασίλειο τέλειας χαρᾶς ἂν θέμε νὰ δοῦμε τοὺς σπόρους μας νὰ βγάλουν πλούσιο καρπό.

Ν. ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ
Διδασκάλου Καπελίτσης-Γορτυνίας

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἓν θέμα, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀπασχολήσει περισσότερον τὸν διδασκαλικὸν κόσμον, εἶναι τὰ ποιήματα. Ἐπειδή, δυστυχῶς, μὲ τὸ θέμα τοῦτο ἐλάχιστοι ἠσχολήθησαν μέχρι σήμερον διὰ τῶν στηλῶν τοῦ «Διδασκαλικοῦ Βήματος», ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ ἐκθέσωμεν δι' αὐτὰ τὰς σχετικάς μας γνώμας, ἵνα ριφθῇ ἔτι περισσότερον φῶς εἰς τὸ πεδίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἕτερον σκέλος τῆς ἀνθρωπίνης ἐκφράσεως. Σκέλη δὲ τῆς ὅλης ἐκφράσεως τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων ἀποτελοῦν ἡ ποίησις καὶ ὁ πεζὸς λόγος (τόσον ὁ γραπτός, ὅσον καὶ ὁ προφορικός).

ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ εἰδικώτερον εἰς τοὺς λαξευτὰς τοῦ πνεύματος, ὅτι, ὄχι μόνον ἴσην ἀξίαν, ἀλλ' ἴσως καὶ μεγαλυτέραν ἔχει ἡ ποίησις ἐν σχέσει πρὸς τὸν πεζὸν λόγον. Ἀπόδειξις τούτου τρανοτάτη τυγχάνει : 1) Ὅτι τόσον τὰ παιζόμενα ἔργα σήμερον, ὅσον καὶ τὰ παιχθέντα ἐπὶ σκηνῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα (εἴτε δραματικοῦ χαρακτῆρος ἐτύγχανον, εἴτε σατυρικοῦ, εἴτε λυρικοῦ) ἐνεποίουν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐμποιοῦν μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν καὶ τέρψιν ἀπὸ τὰ παιζόμενα πεζὰ τοιαῦτα. 2) Εἰς τὸ ποιητικὸν πεδίον ἀνέρχονται πολὺ ὀλίγοι καὶ τοῦτο, διότι ὁ ὁδηγῶν εἰς αὐτὸ δρόμος εἶναι δρόμος μετ' ἐμποδίων. Δὲν εἶναι τοὐτέστιν εὔκολον νὰ γίνῃ τις ποιητὴς μὲ ὅλην τὴν κυριολεξίαν τῆς λέξεως. Ὁ ποιητὴς δύναται νὰ εἶναι καὶ πεζογράφος, ἀλλ' ὁ πεζογράφος δὲν δύναται πάντοτε νὰ εἶναι καὶ ποιητής. Ὁ ποιητὴς δύναται νὰ ὀνομασθῇ καλλιτέχνης. Ὅταν δὲ λέγωμεν καλλιτέχνην ποιητήν, δὲν ἐννοοῦμεν τοὺς ἐρασιτέχνας, οὔτε τοὺς ἀδεξίους ποιητάς, οἵτινες παρουσιάζουν καὶ τάσσουν ἑαυτοὺς εἰς τὴν χορείαν τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ τὰ ποιητικὰ πνεύματα. Μοῦ φαίνεται, ὅτι ἐνθυμούμενοι τὸν Ὅμηρον, Αἰσχύλον, Σοφοκλῆν, Πίνδαρον, Εὐριπίδην, Θεόκριτον, Ἀριστοφάνην, ὅσον καὶ τοὺς νεωτέρους, τὸν Σολωμόν, Δροσίνην, Παλαμᾶν, Πολέμην, Βικέλαν, Βαλαωρίτην, Κρυστάλλην, Σπεράντσαν, πρέπει νὰ ἀποκαλυπτώμεθα. Ἴσως ἡ κρίσις μου αὕτη νὰ εἶναι κάπως τολμηρά, ἀλλὰ δὲν ἀπέχει ὅμως καὶ πολὺ τῆς ἀληθείας.

Τὰ ἔργα τοῦ καλλιτέχνου ποιητοῦ εἶναι καλλιτεχνήματα. Ὡς καλλιτεχνήματα δὲν πρέπει νὰ ἅπτωνται καὶ δὴ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ὅπου ὁ συναισθηματικὸς κόσμος τοῦ παιδὸς εἶναι περιωρισμένος. Ὁ χῶρος ὁ ποιητικὸς δέον νὰ θεωρῆται ἱερός, εἰσερχόμενοι δὲ ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου, δέον νὰ καταλαμβανώμεθα, ὡς θαυμασταί, ὑπὸ δέους, ὑπὸ κατανύξεως, ὑπὸ ἐκστάσεως, ὅπως καταλαμβανόμεθα, ὅταν εἰσερχώμεθα εἰς τὸν ἱερὸν χῶρον τοῦ ναοῦ ἢ ὅπως καταλαμβάνονται οἱ ἠθικοὶ χαρακτῆρες ἀναλογιζόμενοι τὴν ὕπαρξιν ὄντος παντοδυνάμου, παναγάθου καὶ αἰωνίου.

ΕΙΔΗ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ — ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ

Ποιήματα ἔχομεν διαφόρων κατηγοριῶν: 1) Θρησκευτικά, 2) Ἐθνικά, 3) Λαϊκά, 4), Ἀγροτικά, 5) Ποιμενικά, 6) Κωμικά, 7) Παιδικά, 8) Τραγικά, 9) Στρατιωτικά, 10) Λυρικά. Ἀσφαλῶς ἑκάστη κατηγορία ἔχει ἀπέραντον πεδίον δράσεως καὶ ἕκαστος ποιητὴς ἔχει εἰδικότητα ἢ τάσιν πρὸς ὡρισμένην κατηγορίαν ποιημάτων. Ὁ τραγικὸς λ.χ. ποιητὴς σπανίως νὰ εἶναι καὶ ποιητὴς θρησκευτικῶν ποιημάτων ἢ ὁ κωμικὸς ποιητὴς νὰ εἶναι καὶ ποιητὴς λυρικῶν ἀσμάτων.

Ὅταν δὲ λέγωμεν παιδικὰ ποιήματα, ἐννοοῦμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν καὶ ὡς ἐκ τούτου δύνανται οἱ μαθηταὶ νὰ τὰ ζήσουν, δηλαδὴ νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθη ὁ ποιητὴς κατὰ τὴν σύνταξιν τούτων καὶ νὰ κατορθώσουν (καὶ θὰ τὸ κατορθώσουν) νὰ τὰ ἀπαγγείλουν μὲ καλὴν ἀπαγγελίαν, χρωματιστήν. Δυστυχῶς σήμερον ὄχι μόνον οἱ μαθηταί, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος δὲν κατέχει τὸν τρόπον τῆς καλῆς ἀπαγγελίας. Σήμερον ἐφαρμόζεται ἀπὸ τοὺς πλείστους ἐξ ἡμῶν ὁ μονότονος τόνος καὶ τὸ πομπῶδες ὕφος. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἀκριβῶς ὁ ἀπαγγέλων τὸ ποίημα δὲν κατορθοῖ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ τῆς ψυχῆς τῶν ἀκροαζομένων, ὥστε νὰ γεννηθοῦν ἀνάλογα συναισθήματα, παρ' αὐτοῖς, ὑφ' ὧν κατεῖχετο καὶ ὁ δημιουργός του κατὰ τὴν σύνταξιν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀπαγγέλλοντος διδασκάλου ἢ μαθητοῦ ἔγκειται εἰς τὴν καλὴν ἀπαγγελίαν. Ἡ καλὴ ἀπαγγελία ἐπέτυχε τὸ ἅπαν. Εἰς τὸ ποίημα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ ἐπεξεργασία, διότι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀποτελεῖ ἓν τῷ συνόλῳ του ἓν καλλιτέχνημα καὶ ὡς καλλιτέχνημα δὲν ἐπιτρέπει νὰ γίνωνται ἐπ' αὐτοῦ ψηλαφίσματα (ἐντυπώσεις, ἀπορίαι, ἐμβαθύνσεις), ὅπως καὶ εἰς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀπαγορεύεται

νὰ γίνωνται πολλαὶ κρίσεις καὶ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἴσως ὁδηγήσουν εἰς κλονισμὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν Ἑλλάδι ὁ διδασκαλικὸς κόσμος ὑστερεῖ ἐν πολλοῖς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἀπαγγελίας, θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν σχολαὶ ἀπαγγελίας, ὅπου θὰ ἐφοίτων ἐπ' ὀλίγον ὑποχρεωτικῶς διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν οὐχὶ ἀναξιόλογον ταύτην εἰδικότητα, ἡ ὁποία θὰ ἀπέβαινεν ἱκανοποιητικὴ εἰς ἀποτελέσματα.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1) Τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἔπρεπε νὰ περιέχουν εἰς περισσότερον βαθμὸν ποιήματα: α) Θρησκευτικά, β) Ἐθνικά, γ) Παιδικά.

2) Τὰ ποιήματα ταῦτα νὰ εἶναι ἀνάλογα μὲ τὴν ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν, διότι δυστυχῶς πολλὰ τοιαῦτα, ὑπάρχοντα εἰς τὰ ἀναγνωστικά, εἶναι ἀνώτερα τῆς διανοητικῆς δυνάμεως τῶν μαθητῶν.

3) Νὰ προτιμῶνται τὰ παιδικὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν εὐχερέστερον εἰς τὴν παιδικὴν ψυχήν. Σήμερον ὡς τοιαῦτα κατάλληλα δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τοῦ ποιητοῦ Σπεράντσα.

4) Νὰ ὑπάρχουν καὶ τοιαῦτα ὡς διάλογοι ἐθνικοῦ ἢ κωμικοῦ περιεχομένου, οἱ ὁποῖοι (καὶ τοῦτο εἶναι ἀδιαφιλονίκητον) εὐχαριστοῦν καὶ τέρπουν τὴν παιδικὴν ψυχήν. Τοιαῦτα σήμερον ἐλάχιστα ὑπάρχουν εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ (ὁ Τσαγγάρης, ὁ Στρατιώτης, ὁ Τζίτζικας).

5) Διὰ τῶν ἐν εἴδει διαλόγων ποιημάτων θὰ ὠφεληθῶμεν, διότι θὰ μᾶς ἐξυπηρετήσουν κατὰ τὰς σχολικὰς ἑορτάς, ὥστε, οὔτε ἡμεῖς νὰ καταπονούμεθα, οὔτε οἱ μαθηταί μας, οἱ ὁποῖοι θὰ παύσουν νὰ μανθάνουν τοιαῦτα εἰς ὥρας ἐκτὸς τῆς σχολικῆς ἐργασίας. Ἡ γνώμη τινῶν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παίζωνται τοιαῦτα ἔργα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἐξετάσεων δὲν εὐσταθεῖ διὰ τοὺς ἐξῆς σοβαροὺς καὶ παιδαγωγικοὺς λόγους: α) Ἀπεδείχθη ἐκ τῆς πείρας, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀρέσκονται νὰ παίζουν θέατρον, τὸ ὁποῖον γεννᾷ εἰς τὴν ψυχήν των παντοειδῆ συναισθήματα. β) Οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ καταπονοῦνται κατὰ τὴν ἐκμάθησιν, ὅταν τὰ παιζόμενα ὑπάρχουσιν εἰς τὰ ἰσχύοντα ἀναγνωστικὰ (μικρά, ὄμορφα, συγκινητικά, συναρπαστικά). γ) Οἱ γονεῖς ἤδη εἴθισται νὰ περιμένουν τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων ὡς τὴν λαμπροτέραν καὶ χαρμόσυνον ἡμέραν διὰ νὰ ἴδωσι τὰ τέκνα των ἄδοντα ἢ παίζοντα ἔργον τι. Ἡ δὲ χαρά των (ἐκτὸς τῆς γενικῆς ψυχαγωγίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιτύχῃ τὸ σχολεῖον) θὰ ἀποβῇ ἀπερίγραπτος. δ) Διὰ τῶν παιζομένων ἔργων θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν γονέων πρὸς τὸ ὑψηλὸν καὶ φωτεινὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου, οὕτω δὲ διὰ τῆς μοναδικῆς ταύτης ἐπικοινωνίας θὰ κατορθώσουν νὰ ἐπιδράσουν ἐπ' αὐτῶν διὰ τὰ πολλαπλᾶ συμφέροντα τοῦ σχολείου. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ δυνηθῇ νὰ δυνδέσῃ τὰ νήματα τοῦ σχολείου μὲ τὰ νήματα τῆς ἄλλοτε σχολικῆς—μαθητικῆς ζωῆς τῶν γονέων.

6) Κατὰ τὴν ἐκάστοτε σύνταξιν τῶν ἀναγνωστικῶν νὰ προτιμῶνται πλέον τὰ διδασκαλικὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠχοῦν ἐπιτυχέστερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παίδων. Αὐτὰ δὲ πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τὸ 1)4 τῆς ὅλης ὕλης, ἤτοι καθ' ἑκάστην τετάρτην ἡμέραν νὰ γίνεται διδασκαλία καὶ ἑνὸς ποιήματος, τὰ δὲ ποιήματα ταῦτα νὰ ἔχωσι σχέσιν μὲ τὴν ἐθνικήν, θρησκευτικήν, οἰκογενειακὴν καὶ ἀγροτικὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν.

ΤΡΟΠΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΙΟΥΤΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Ἐπειδή, ὡς εἴπομεν, τὰ ἀναγνωστικά μας στεροῦνται τοιούτων ποιημάτων ὑπὸ μορφὴν μονολόγων ἢ διαλόγων ἐθνικοῦ, κωμικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, πρέπει νὰ μελετηθῇ καὶ νὰ εὑρεθῇ ὁ τρόπος ἀποκτήσεως. Καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὰ ἀναγνωστικά μας τοιοῦτον περιεχόμενον πλούσιον, μορφωτικόν, ἠθικοπλαστικόν, δυνάμενον νὰ ἐξυψώσῃ τὴν πνευματικὴν στάθμην τῶν μαθητῶν ἀπὸ ἀπόψεως μνήμης, κρίσεως, φαντασίας, συναισθημάτων, δέον κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ ἀναλάβουν τὸ ἔργον τοῦτο οἱ διδάσκαλοι, οἵτινες ἐπροικίσθησαν μὲ πεῖραν καὶ συνέζησαν καὶ συζοῦν μὲ τοὺς μαθητάς των ἐντὸς τῆς σχολικῆς κυψέλης, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν παιδικὴν των ψυχήν, τὴν λαχτάραν, τοὺς πόθους, τὴν μανίαν των.

Ἐπειδὴ δὲ δυστυχῶς σήμερον ἀποκλείεται πᾶς τις νὰ ἐκδίδῃ ἀναγνωστικά, ὡς ἐγένετο ἄλλοτε, οὕτω δὲ μένουν εἰς τὴν ἀφάνειαν πολλὰ ἀξιόλογα ποιητικὰ ἔργα τῶν διδασκάλων, ρίπτω εἰς τὴν κρίσιν τῶν διδασκάλων τὴν ἑξῆς γνώμην: 1) Οἱ δυνάμενοι νὰ ἐργασθῶσιν συνάδελφοι, νὰ παρουσιάσουν τοιαῦτα ἔργα.

2) Ἡ Διδασκαλικὴ Ὁμοσπονδία νὰ ἀναλάβῃ τὴν δημοσίευσιν (βεβαίως τῶν καταλληλοτέρων) εἰς τὸ «Διδαδασκαλικὸν Βῆμα», διαθέτουσα ἀνάλογον χῶρον ἑκάστοτε. Οὕτω τὸ «Διδασκ. Βῆμα» θὰ γίνῃ ἔτι περισσότερον ἀγαπητὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ περισσοτέρους συνδρομητὰς θὰ ἀποκτήσῃ.

3) Καθ' ἕκαστον ἔτος ἢ καὶ κατὰ διετίαν συγκεντρώνουσα ταῦτα θὰ ἐκδίδῃ εἰς βιβλίον, κάτωθεν δὲ τοῦ ποιήματος ἢ διαλόγου θὰ θέτῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συντάξαντος τοῦτο. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει μεγίστην σημασίαν, διότι θὰ κεντρίσῃ τὴν ποιητικὴν μανίαν τῶν διδασκάλων ἔτι περισσότερον καὶ τὴν συνεργασίαν των ἐπὶ ἑνὸς σοβαροῦ τομέως καὶ ὑψίστης ση-

μασίας θέματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἀναπτηβήσουν ποιηταὶ συνάδελφοι ἀντάξιοι τῶν προσδοκιῶν τοῦ σχολείου (Παιδικοὶ ποιηταί).

4) Τὰ βιβλία ταῦτα θὰ πωλοῦνται μέσῳ τῶν συλλόγων εἰς τοὺς διδασκάλους ὡς καὶ εἰς πάντα ἐπιθυμοῦντα. Οὕτω καὶ οἱ διδάσκαλοι θὰ ἔχουν ἓν ὑλικὸν πολύτιμον εἰς χεῖράς των, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν σταδιοδρομίαν των, ἀλλὰ καὶ ἡ Ὁμοσπονδία θὰ ὠφεληθῇ οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν μεγίστην αὐτὴν κατανάλωσιν.

5) Ἐὰν ἡ δημοσίευσις εἰς τὸ «Διδ. Βῆμα» εἶναι δύσκολος ἐλλείψει χώρου ἢ δι' οἱονδήποτε ἄλλον λόγον (πρᾶγμα, ὅπερ ἀπίστευτον, διότι δύναται νὰ ἐξευρεθῇ ὀλίγος χῶρος, ἀφοῦ ἐξευρίσκεται τοιοῦτος διὰ τὴν δημοσίευσιν διαφημίσεων ἢ νεκρολογιῶν), τότε ἢ νὰ αὐξηθοῦν τὰ φύλλα τοῦ «Διδασκ. Βήματος» κατὰ ἕνα ἀκόμη ἢ συγκεντρώνουσα τὰ ποιήματα ἡ Δ. Ὁμοσπονδία νὰ ἐκδίδῃ εἰς βιβλίον τὰ πλέον τελειότερα εἰς τὸ εἶδος των.

6) Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο νὰ συμπεριληφθῶσι καὶ ποιήματα ἐθνικὰ τῆς προεπαναστατικῆς ἢ ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς τοῦ 1811 (Ὡς πότε παληκάρια, Μάνα σου λέω δὲν μπορῶ, ὁ Ὄλυμπος κι' ὁ Κίσσαβος, Σημαίνει ὁ Θεός κ.λ.π.), ἐπειδὴ τὰ ποιήματα ταῦτα εἶναι δι-

εσπαρμένα τῆδε κἀκεῖσε καὶ δύσκολον τυγχάνει νὰ συγκεντρώσωμεν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἑορτὴν τῆς 25 Μαρτίου.

Περαίνων τὴν παροῦσάν μου πραγματείαν καὶ εὐχαριστῶν τὸ «Διδασκαλικὸν Βῆμα» διὰ τὴν φιλοξενίαν ταύτην, θὰ παρακαλέσω πάντα συνάδελφον ἔχοντα μέσα εἰς τὴν ψυχήν του τὴν ποιητικὴν φλόγα νὰ ἐκφέρῃ καὶ οὗτος τὴν κρίσιν καὶ τὰς γνώμας του ἐπὶ ἑνὸς τόσον σοβαροῦ θέματος, διὰ τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν ἠσχολήθημεν, οὔτε σοβαρῶς, οὔτε λεπτομερῶς, οὔτε ἔγραψαν συνάδελφοι, ὥστε νὰ θεωρηθῇ, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο διεφωτίσθη ἀπὸ ὅλας αὐτοῦ τὰς πλευράς. Χρειάζεται μεγαλυτέραν ἴσως διασάφησιν καὶ πλατυτέραν ἐπεξεργασίαν, ἵνα ἀποδώσῃ καρποὺς γλυκεῖς καὶ πλουσιωτέρους.

Καλῶ λοιπὸν πάντα τοιοῦτον εἰς τὴν παροῦσαν μάχην (ὅπως καλεῖ καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς Χ. εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὸ Νέον Σχολεῖον» διὰ τὴν ἀνάγνωσιν Ντεκρολύ) καὶ εἰδικώτερον τοὺς συναδέλφους κ.κ. Πιτσούνην, Κολοβόν... τοὺς ὁποίους προσωπικῶς δὲν γνωρίζω, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ κυκλοφοροῦντα βιβλία των, ἵνα καὶ οὗτοι δώσωσιν εἰς τὴν παροῦσαν μάχην τὸ παρόν καὶ ἐκφέρωσιν τὰς γνώμας των, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶσιν ἀπὸ τὸ «Διδασκαλικὸν Βῆμα». Οἱ καρποὶ τότε θὰ εἶναι περισσότερον ὥριμοι καὶ νοστιμώτεροι!

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ὁ γέλως εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ, ἀφήσατε τὸ παιδὶ νὰ γελᾷ, ὑποθάλπετε ἐντὸς του τὴν εὐθυμίαν.

Pestalozzi

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Προσπάθειες καὶ ἀποτελέσματα κατὰ τὸ 1952-53 τοῦ Συλλόγου Δημοδιδασκάλων Θεσσαλονίκης

Ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο βασικὸ παράγοντα τῆς ἀγωγῆς, δεύτερος καὶ ἐξ ἴσου βασικὸς εἶναι ὁ οἰκογενειακὸς παράγων. Τὸν παράγοντα αὐτὸν δὲν θέλησε τὸ λαϊκὸ σχολεῖο νὰ τὸν προσέξῃ ὅσον ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῶν σχολικῶν πραγμάτων ἐπιβάλλεται. Τὸν ἄφησε ἀχρησιμοποίητο στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς του καὶ τῆς δράσεώς του, σὰν ἀπὸ ζήλια καὶ φόβο, μήπως τὸ ὑποσκελίσῃ καὶ τοῦ πάρῃ τὴν πρώτη θέση.

Ἄθελά του τὸ λαϊκὸ σχολεῖο ἐτήρησε ἕνα συγκεντρωτισμὸ πάνω στὸ ζήτημα τῆς ἀγωγῆς, νομίζοντας ἴσως πὼς θὰ μπορέσῃ νὰ τὰ καταφέρῃ νὰ φθάσῃ μόνο του στὸ σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκει, γιὰ νὰ δικαιοῦται μόνο του τῆς δόξας τὴ δάφνη. Κατ' ἀνάγκην στερήθηκε —θεληματικὰ ἢ ἄθελά του — τὸ μεγάλο ρόλο ποὺ θὰ ἔπαιζε ἡ οἰκογένεια μέσα στὸ σχολεῖο γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς ἀγωγῆς. Τὴν ἔρριξε στὴν ἀδιαφορία καὶ—σὲ πολλὲς περιπτώσεις— τὴν ἀνάγκασε νὰ πάρῃ ἀρνητικὴ θέση. Ἂς μὴ τὸ κρύψουμε: Ἡ κοινωνία ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν οἰκογενειῶν, ζώντας μακρυὰ ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ σχολείου, δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ μάθῃ τὸν πραγματικὸ σκοπὸ τοῦ λαϊκοῦ σχολείου. Τὸ παρεξήγησε καὶ ζητάει ἀπ' αὐτὸ νὰ μάθῃ στὰ παιδιὰ γράμματα. Νὰ τὰ κάμῃ σοφά, γιὰ νὰ μποροῦν ὄχι μόνον νὰ λύνουν ὅλα τὰ ἰδιότροπα προβλήματα ποὺ δίνουν οἱ διάφοροι, ποὺ θέλουν νὰ τὸ δυσφημίσουν καὶ νὰ δείξουν εἰς βάρος του πνεῦμα, μὰ νὰ εἰσάγωνται καὶ στὸ γυμνάσιο χωρὶς ἄλλες φορντίδες καὶ κόπους. Καὶ ἐπειδὴ ἡ δύναμη τῆς οἰκογενείας εἶναι ἀκατάβλητη, μᾶς παρέσυρε πρὸς τὶς ἀξιώσεις της. Συνετέλεσε στὸ νὰ μὴ φθάσουμε ἐκεῖ ποὺ ἐπιδιώκουμε. Βασανίζουμε τὰ παιδιά, ὅπως τὸ παληὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ τοὺς δώσουμε γνώσεις. Ἔτσι κατάντησε τὸ λαϊκὸ σχολεῖο προβαθμίδα τοῦ γυμνασίου. Τὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ λάθος ποιὸ εἶναι; 1) Ἡ δυσφήμιση τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου, 2) Ἡ ἀνυποληψία γιατὶ κανένας δὲν τὸ ὑπολογίζει, ἐνῶ ὅλοι ἔχουν τὴν γνώμη, πὼς ὅλα τὰ παιδιὰ ποὺ ἐγγράφονται καὶ φοιτοῦν στὸ σχολεῖο μηδὲ καὶ τῶν ἀνωμάλων ἐξαιρουμένων, πρέπει νὰ τὸ τελειώνουν καὶ μάλιστα νὰ παίρνουν καὶ βαθμὸ στὸ ἀπολυτήριο ἄριστα (10). Καὶ 3) Ἡ μιζέρια ποὺ δείχνουν γενικῶς εὔποροι καὶ ἄποροι στὴν ἐγγραφὴ τῶν παιδιῶν τους, νὰ μὴ θέλουν νὰ πληρώνουν τὰ στοιχειώδη ἔξοδα, γιὰ τὴ συντήρηση τοὐλάχιστον τοῦ σχολείου καὶ γιὰ τὴν ὑποφερτὴ κάπως παραμονὴ τῶν παιδιῶν τους μέσα στὰ —ἂς ποῦμε — διδακτήρια. Οἱ ἴδιοι ὅμως αὐτοὶ γονεῖς, μόλις πατήσουν στὸ κατῶφλι τοῦ γυμνασίου ἢ ἄλλης σχολῆς, ὡς διὰ μαγείας, γίνονται ἐντελῶς νέοι ἄνθρωποι. Πληρώνουν ὅσα—ὅσα, ἀρκεῖ τὸ χαϊδεμένο τους παιδί, ὅταν εἶναι μονάκριβο ἢ ἡ κορούλα ἰδίως, νὰ ἀξιωθῇ τῆς μαύρης γυαλιστερῆς ποδιᾶς κλπ.

Μὴ παραξενεύεστε. Δὲν λέμε ὑπερβολές. Μιὰ μητέρα στὸ τέλος αὐτῆς τῆς χρονιᾶς (2—3 Ἰουλίου), ἔκλαψε μὲ λυγμοὺς στὸ γραφεῖο ἑνὸς σχολείου γιὰ νὰ πάρῃ τὸ ἀπολυτήριο τῆς κόρης της ἀπλήρωτο, ὡς ἄπορος, μὴ τυχὸν καὶ χάσει τὶς εἰσιτήριες ἐξετάσεις στὸ γυμνάσιο. Ρωτιέμαστε. Πῶς θὰ οἰκονομήσῃ ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ὅλη τὴ δαπάνη ποὺ θ' ἀπαιτηθῇ γιὰ νὰ ἀνταποκριθῇ στὶς ὑποχρεώσεις ποὺ δημιουργεῖ τὸ γυμνάσιο, ἀφοῦ στὸ Δημ. σχολεῖο δὲν ἐπλήρωσε οὔτε τὰ ὀκτὼ χιλιάρικα τῶν ἐνσήμων; Θὰ κλάψῃ μήπως καὶ στὸ γυμνάσιο; Ἀλλὰ ἐκεῖ δὲν περνοῦν τὰ κλάμματα. Ὅμως γιατὶ νὰ περνοῦν στὸ λαϊκὸ σχολεῖο; Ὕστερα ξαναρωτιέμαστε: καλὰ ἕνα ἐλάχιστο ποσοστὸ ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ τελειώνουν τὸ δημοτικὸ σχολεῖο πηγαίνουν στὸ γυμνάσιο εὐρύνουν τὸ μέλλον τους. Τὸ μεγάλο ὅμως ποσοστὸ τῶν παιδιῶν, ποὺ βγαίνουν στὴ βιοπάλη, μαζὶ μὲ ἐκεῖνα ποὺ δὲν γνωρίζουν κἂν τὸ δημ. σχολεῖο, τὰ ἀναλφάβητα, θελήσαμε ποτὲ νὰ ἐξετάσουμε πόσο εἶναι ἐφοδιασμένα γι' αὐτήν; Ἔχουν τὰ παιδιὰ αὐτὰ τὶς ἱκανότητες ποὺ ἀπαιτοῦνται καὶ ὅσο θάρρος καὶ ἰδίως ὅση ψυχικὴ δύναμη χρειάζεται γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν μὲ αὐτοπεποίθηση ὅλες τὶς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς; Ποιὸς φρόντισε νὰ τὰ προικίσῃ μὲ ψυχικὸ σθένος καὶ νὰ τοὺς καλλιεργήσῃ ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἀρετὲς ποὺ δημιουργοῦν καὶ σφυρηλατοῦν ἕναν ὄχι μόνο σταθερό, ἀλλὰ καὶ ἠθικὸ χαρακτῆρα, στηριζόμενο σ' ὅλα τὰ ἰδεώδη π. χ. 1) τῆς οἰκογενείας, ποὺ τόσο αὐτὸν τὸν καιρὸ τὴν ἐξασθενοῦν καὶ τὴν ἀποσυνθέτουν 2) τῆς Θρησκείας ποὺ κατήντησε τῆς γλώσσας μέσον ἐκμεταλλεύσεωςκαὶ ὄχι τῆς ψυχῆς βαθὺ καὶ ἠθικὸ περιεχόμενο 3) τὰ ἰδεώδη τῆς ἱστορίας, ποὺ ὁλοένα καὶ χάνονται ἀπὸ τὸν συναισθηματισμό τους, ἐξ αἰτίας τοῦ κινηματογράφου, τοῦ Θεάτρου, τοῦ ραδιοφώνου 4) τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων κλπ. κλπ.;

Καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα παιδιὰ μαζὶ καὶ τὰ ἀναλφάβητα — μᾶς τὸ βεβαιώνει αὐτὸ ἀδιάψευστα ὁ σημερινὸς ἠθικὸς ἐκπεσμὸς τῆς κοινωνίας — εἶναι γυμνὰ ἠθικῶν ἐφοδίων ψυχι-

κῶς ράκη, πνευματικῶς ἐπιπόλαια καὶ ἀπερίσκεπτα καὶ ὅταν ἀνδρωθοῦν ἰδιοτελῆ καὶ ὑστερόβουλα, μὲ τάσεις ἀπληστίας καὶ πλεονεξίας, μίσους, φθόνου κλπ., ποὺ νὰ ὑπερισχύση τοῦ ἄλλου καὶ νὰ ἐπιτύχη μὲ ὅλα τὰ μέσα νὰ κερδίζη εὔκολα καὶ νὰ ὠφελῆται εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἐπίσης εὔκολα. Μ' ἄλλα λόγια κατήντησε ὁ πολιτισμένος κόσμος — ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ ἡ φράσις ὅσο καὶ ἂν τὸν κηλιδώνει — ζούγκλα ἡμέρων, ἀγρίως διαμαχομένων. Ὄχι λοιπὸν πρῶτα γνώσεις καὶ ὕστερα ἦθος, ἀλλὰ πρῶτα ἦθος καὶ μόνον ἦθος καὶ ἐν συνδυασμῷ καὶ γνώσεις ποὺ νὰ διευκολύνουν τὴν σκέψη νὰ ἐξευγενίζουν τὴν ψυχὴ καὶ νὰ τὴν πλουτίζουν, νὰ ὁδηγοῦν στὸ ἀνώτερο, στὸν πραγματικὸ πολιτισμό. Ὕστερα ἀπὸ τὶς παραπάνω διαπιστώσεις ἂς μὴ γίνῃ λόγος σὲ ποιὸν πέφτει τὸ βάρος αὐτοῦ τοῦ ἐκπεσμοῦ καὶ ἡ εὐθύνη. Ἂς γίνῃ λόγος μόνο γιὰ τὸ ποιὸς ζημιώνεται:

Α' Ζημιώνεται τὸ σχολεῖο. 1) Ἠθικὰ γιατὶ δὲν ἀνταποκρίνεται σήμερα στὸ σκοπό του, ἀλλὰ καὶ γιατὶ δὲν ἔχει νὰ παραδώση στὸ σχολεῖο τοῦ μέλλοντος καμμιὰ σοβαρὴ κληρονομιά 2) Ἀκόμα γιατὶ παραπλανιέται ἀγωνιζόμενο νὰ ἐξεύρη τὰ μέσα καὶ τοὺς παράγοντας ποὺ ὁδηγοῦν στὴν ἠθικὴ ἀγωγὴ ἐνῶ κρατάει ἀκόμα σὲ ἀπόσταση τὸν πλέον ἰσχυρὸ καὶ ἀποδοτικό, τὴν οἰκογένεια.

Β.' Ἡ οἰκογένεια ζημιώνεται καὶ αὐτὴ πολλαπλᾶ. 1) Ἠθικὰ γιατὶ μόλις τὸ παιδί της πιάσει δουλειὰ τὸ χάνει ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της. Καὶ ἐνῶ ἀκόμα τὸ ἐξοπλίζει προσφέροντάς του γνώσεις καὶ ἐφόδια ἀπὸ τὴν πεῖρα τῆς ζωῆς της, γιὰ νὰ τὸ κάμῃ προσεκτικό, νουνεχές, συνετό, συντηρητικό, δραστήριο, δίδοντάς του τὸ τελευταῖο χρῶμα τοῦ προσανατολισμοῦ του στὴν κοινωνία, ξαφνικὰ σταυρώνει τὰ χέρια της ἀπὸ ἀπελπισία καὶ τὸ περιμένει στὰ χαμένα νὰ γυρίση πίσω κοντά της, 2) Ὑλικὰ γιατὶ χάνει τὶς οἰκονομίες του ποὺ ἀπερίσκεπτα σπαταλοῦνται, μὲ μόνον κέρδος τὴν ψυχικήν του διαφθορά, τὸν ἠθικὸ ἐκπεσμὸ καὶ τὴν πτώση τῆς ὑγείας του, 3) κληροδοτικὰ ἐγκαταλείπεται, 4) Φυλετικὰ ἐξασθενίζει, 5) Ἐθνικὰ ἐκφαυλίζεται, 6) Βιολογικὰ συντομεύει τὴν ζωή του καὶ λοιπά.

Γ.' Ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνία καὶ τὸ Κράτος, δὲν ζημιώνονται ὀλιγώτερον, ὅσο αὐξάνονται οἱ κακοποιοί. Χώρια ἀπὸ τὰ κάθε ἡμέρα αὐξανόμενα μέτρα ποὺ λαμβάνουν, γιὰ νὰ ἐδραιώσουν τὴν τάξη καὶ τὴν ἀσφάλεια, ὀλιγοστεύουν τὴν πίστη τους στὴν ἀγωνιστικὴ διάθεση τῶν μελῶν ἢ ὑπηκόων τους σὲ περίπτωση ξένης ἐπιθέσεως.

Νὰ τὸ βάραθρο στὸ ὁποῖο μᾶς ὁδηγεῖ καὶ ὡς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ ὡς οἰκογένεια καὶ ὡς κοινωνία καὶ ὡς κράτος, ἡ ἀδυναμία ποὺ στάθηκε ὡς τώρα τόσο ἄξια νὰ κρατήση σὲ τόση ἀπόσταση τὴν οἰκογένεια ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Καὶ νὰ τί μπαίνει ἐμπρός μας σὰν κύριο καὶ βασικὸ πρωταρχικὸ καθῆκον: Νὰ στενέψουμε τοὺς δεσμούς μας μὲ τὸ σπίτι. Τὰ μυστικὰ — ὅσον ἀφορᾶ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου — νὰ γίνουν κοινὰ μεταξὺ γονέων καὶ δασκάλων. Μόνο ὠφέλεια θὰ προκύψη ἀπ' αὐτὸ καὶ ποτὲ ζημία. Ἂν τὸ βουνὸ δὲν πάει στὸν ἄνθρωπο, ἂς ξεκινήση αὐτὸς γιὰ τὸ βουνό. Ἂν ἡ οἰκογένεια δὲν ἔρχεται στὸ σχολεῖο, ἂς ξεκινήση τὸ σχολεῖο γιὰ τὸ σπίτι. Εἶναι ἀνάγκη νὰ στρέψη ὅλην του τὴν προσοχὴ καὶ ὅλον του τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ νὰ ἐπιτύχη νὰ ἐξασφαλίση τὴν στενὴν—στενωτάτην συνεργασίαν του μὲ τὴν οἰκογένειαν καὶ μάλιστα μὲ ὅλα τὰ μέλη της. Γιατὶ κάτι ποὺ κρύβει ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, τὸ φανερώνει ὁ ἀδελφός, ἡ ἀδελφή, ἡ γιαγιά, ὁ παππούς, ὁ θεῖος. Ἔχει γίνει καὶ αὐτὴ ἡ διαπίστωση. Ποιὸς ὅμως θὰ βρεθῆ, ποὺ νὰ σπάση τὸν πάγο καὶ νὰ φέρη σὲ ἐπικοινωνία τὸν ἕνα παράγοντα μὲ τὸν ἄλλο; Ὅπως βρέθηκαν οἱ κατάλληλοι σὲ ὡρισμένες περιφέρειες πρέπει νὰ εὑρεθοῦν καὶ γιὰ ὅλες ἐκεῖνες, ποὺ ὡς τὰ σήμερα δὲν ἔγινε καμμιὰ σοβαρὴ καὶ μελετημένη προσπάθεια. Οἱ δισταγμοὶ πρέπει νὰ λείψουν. Στὴν περιφέρειά μας (Α' Θεσσαλονίκης), ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια, ἄρχισε μιὰ προσπάθεια ἀπὸ τοὺς συναδέλφους ὅλων τῶν σχολείων μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἐπιθεωρητήν μας κ. Σ. Λότση. Στὴν ἀρχὴ γνωριστήκαμε μὲ τοὺς γονεῖς. Ἡ γνωριμία μας προκάλεσε τὴν ἀνάγκην γενικώτερης συζητήσεως. Ἔτσι δημιουργήθησαν οἱ πρῶτες συγκεντρώσεις τῶν γονέων. Ἂν κρίνουμε τὶς συγκεντρώσεις τῶν ἄλλων σχολείων ἀπὸ τὶς συγκεντρώσεις τῶν σχολείων μας, πάντοτε θὰ ἦταν παρόντα τοὐλάχιστον τὰ δύο τρίτα τῶν γονέων. Στὶς πρῶτες ἀπὸ αὐτὲς ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἴδιο προϊστάμενό μας ἐξηγήσεις γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ σχολείου. Καὶ οἱ ἴδιοι ἐνιόησαν, πῶς συμφέρει ν' ἀποκτοῦν στὸ σχολεῖο τὰ παιδιά τους ἠθικὰ καὶ σταθερὸ χαρακτῆρα, ψυχὴ εὐγενικιὰ καὶ ἀρετές, ὁπότε μὲ τὰ προτερήματα αὐτά, ἀσφαλῶς ἀποκτοῦν καὶ γνώσεις μιὰ κι' εἶναι κι' αὐτὲς ἀπαραίτητες στὴ ζωή. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δημιουργήθηκαν διαλέξεις. Γονεῖς καὶ διδάσκαλοι ἔδειξαν ζωηρὸ ἐνδιαφέρον. Ὀφείλουμε νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ὁ κ. προϊστάμενος, πλουτισμένος μὲ ἄφθονη πεῖρα, κινήθηκε μὲ λογικὴ περίσκεψη, μὲ ἀπαράμιλλη αὐτοπεποίθηση καὶ μὲ σύνεση, ὥστε ν' ἀποφύγωμε κάθε γλίστρημα ἀπὸ πρόχειρους ἐνθουσιασμοὺς ποὺ φέρουν μερικὲς τυχαῖες ἐπιτυχίες. Ἀκολουθήσαμεν τακτικὴ κάπως συντηρητικὴ μέν, ἀλλ' ὄχι καθυστερημένην, ὥστε νὰ προλαβαίνουμε τὴν ἐξέλιξη τοῦ ὅλου ζητήματος καὶ νὰ μὴ χάνουμε εὐκαιρίες.

Μὲ τὰ παραπάνω δὲν ὑποστηρίζουμε ὅτι σώσαμε μιὰ κατάσταση. Δὲν ἠμποροῦμε ὅμως καὶ νὰ ὑποτιμήσουμε τὰ ὁπωσδήποτε εὐχάριστα ἀποτελέσματα ἀπὸ μερικὲς διαπιστώσεις ποὺ ἔγιναν. Καὶ πρῶτα—πρῶτα ἡ μεταμέλεια ποὺ ὁ-

μολογεῖ μὲ ἐπιστολὴ του (ἡ ἐπιστολὴ δημοσιεύθηκε στὸ ὑπ' ἀριθ. 41)1952 Τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ «Βιβλιοθήκη Γονέων»), ἕνας γονέας γύρω ἀπὸ τὴν ἀνάρμοστη συμπεριφορά του στὸ παιδί του.

2. Ἡ προθυμία ὅλων τῶν γονέων νὰ παρακολουθοῦν τὶς συγκεντρώσεις

4) Ἡ εὐγενική τους ἀπαίτηση νὰ γίνωνται πιὸ συχνὰ οἱ συγκεντρώσεις.

4) Ἡ τακτοποίηση τῆς ἀταξίας στὴν φοίτηση τῶν μαθητῶν.

5) Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐργασίας τοῦ δασκάλου καὶ ἡ καλύτερη τοποθέτησή μας στὴ συνείδηση τῶν γονέων, ποὺ ὡς ἐδῶ πίστευαν, ὅτι προορισμός μας ἦταν νὰ μαθαίνουμε στὰ παιδιὰ γράμματα, ἐνῶ τώρα πιστεύουν πὼς διαμορφώνουμε καὶ διαπλάθουμε ψυχές.

6) Ἡ πρόθυμη προσφορά τους ὑπὲρ τῶν παιδικῶν κατασκηνώσεων ποὺ ξεπέρασε τὰ 32 ἑκατομμύρια δρχ. καὶ δημιούργησε κέντρα ψυχαγωγίας καὶ χαρᾶς στὰ παιδιά, ραδιογραμμόφωνον, κούνιες κλπ.). Οἱ πρῶτες αὐτὲς ἐνθαρρύνσεις στερεώνουν τὴν ἀρχικὰ κλονιζομένη πίστη μας, τὴν κάμουν αὐτοπεποίθηση καὶ ἀφετηρία γιὰ ξεκίνημα μὲ προοπτικὴ εὐρύτερη.

Πρὶν παραθέσουμε ἀριθμητικὰ κατὰ σχολεῖα ὅλες τὶς συγκεντρώσεις, ὀφείλουμε νὰ σημειώσουμε, ὅτι σ' ὅσα σχολεῖα βρέθηκε κλῖμα πρόσφορο, ἱδρύσαμε καὶ συλλόγους γονέων. Τὸ καταστατικό τους εἶναι ἰδιότυπο:

Ἐλπίζουμε, πὼς σύντομα θὰ βρεθοῦμε στὴν εὐχάριστο θέση νὰ ἱδρύσωμε τὴν Ἕνωση Συλλόγων Γονέων τῆς Περιφερείας μας. Ἀλλὰ κάθε προσπάθειά μας ἂν περιορισθῆ μόνον σὲ μᾶς τοὺς ὀλίγους θὰ εἶναι καταδικασμένη. Πρέπει νὰ ξεσηκωθῆ ὁλόκληρος ὁ κλάδος σ' ἕναν πανελλήνιον πανεκπαιδευτικὸν ἀγῶνα. Ἂν τὸν καιρὸ αὐτόν, ποὺ τὸ κοινωνικὸ οἰκοδόμημα κλυδωνίζεται συθέμελα — ὅπως τὸν παληὸ καιρὸ ἐκλυδωνίζετο ἡ ὑπόθεση τῆς δασκαλίας τοί Θεανθρώπου τὴν ὁποίαν ἐτακτοποίησαν καὶ ἐστερέωσαν οἱ ἐπίσκοποι κατὰ τὰς Ἀκαὶ Β Οἰκουμενικὰς Συνόδους — κατορθώση τὸ δημοτικὸ σχολεῖο νὰ ἀξιοποιήση τὴν προσπάθεια τῆς συνεργασίας του μὲ τὴν οἰκογένεια, σε σημεῖο, ὥστε νὰ δυνηθῆ νὰ τοὺς κινητοποιήση καὶ ἱδρύση τὴν Πανελλήνιον Ἕνωση τῶν γονέων, θὰ συγκροτηθῆ εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ Ἀρχαίου Πολιτισμοῦ, μία νέα Σύνοδος ἀπὸ γονεῖς ἡ ὁποία θὰ διακηρύξη πρὸς ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους τὰς ἀρχάς της, ὥστε ἀποτελεσματικὰ νὰ σώση τὸν Ἑλληνισμὸ ἐκ βεβαίας Ἐθνικῆς καὶ φυλετικῆς καταστροφῆς πρὸς τὴν ὁποίαν ὁλοταχῶς κατρακυλάει.

Συμβολικὰ παρέχουμε τὶς μηνιαῖες συγκεντρώσεις τῶν γονέων ποὺ ἔγιναν στὰ Σχολεῖα τῆς Περιφερείας γιὰ νὰ δώσουμε κριτήριο τῶν προσπαθειῶν ποὺ κατεβλήθησαν καὶ νὰ ζητήσουμε τελικὰ τὴν ἐπιείκεια τῶν γονέων γιὰ ὅ,τι δὲν ἠμπορέσαμε νὰ ἐπιτύχωμε τὸν περασμένο χρόνο.

1) Εἰς τὸ 1ον Α' Θεσ)νίκης, 5 μὲ ὁμιλητὰς τοὺς Δημ. Γιαννακόν, Πελοπίδα Σόκοτην, Σουλτάναν Παπανδρέου, Ἄννα Θεοφανάκη καὶ Κυριακὴν Σπάγκακα.

2) Εἰς τὸ 2ον Α' Θεσ)νίκης 2 μὲ ὁμιλητὰς Ι. Ἀναγνωστόπουλον καὶ Δέσποιν. Μιχαλοπούλου.

3) Εἰς τὸ 6ον Α.' Θεσ)νίκης 3 μὲ ὁμιλητὰς τοὺς Μιχ. Πάγκαλον, Γρηγ. Βλαχόπουλον, Ἑλ. Σαρούκα.

4) Εἰς τὸ 7ον Α.' Θεσ)νίκης 4 μὲ ὁμιλητὰς Παρασ. Σέλλα, Δημ. Σακελλαρίου, Διονυσίαν Γοβδενά.

5) Εἰς τὸ 9ον Α.' Θεσ)νίκης 3 ὁμιληταὶ Κ. Δαβίσκας, Μιχ. Μηχανλίδης καὶ Εὐτυχ. Ἀρβανιτίδου.

6) Εἰς τὸ 11ον Α.' Θεσ)νίκης 4 μὲ ὁμιλητὰς τοὺς Δημ. Παπαδόπουλον, Μιχ. Παρούσην καὶ Δημ. Σιόνταν.

7) Εἰς τὸ 12ον Α.' Θεσ)νίκης 2 Κ. Κούγιαν καὶ Στυλ. Ἰωαννίδην.

8) Εἰς τὸ 13ον Α.' Θεσ)κης 4 Τσαγκαλίδην, Ἰω. Ἀβραμαντήν, Κ. Θεοδωροπούλου.

9) Εἰς τὸ 14ον Α.' Θεσ)νίκης 4 Κ. Χατζηκωνσταντίνου, Ἑλ. Φιστιόρη, καὶ Ἠρ. Κορυφίδην.

10) Εἰς τὸ 15ον Ἀ.' Θεσ)νίκης 3 Χρ. Τσίκαν Λ. Σαλονικίδην, Ζαφ. Στεφοπούλου.

11) Εἰς τὸ 16ον Α.' Θεσ)νίκης 4 Ἑλ. Σκοτεινιώτην, Παῦλ. Κορυφίδην, καὶ Π. Χρυσοστομίδην.

12) Εἰς τὸ 17ον Α.' Θεσ)νίκης 3 Δ. Τερζόπουλον, Μ. Παπαευαγγέλου.

13) Εἰς τὸ 18ον Α.' Θεσ)νίκης 3 Ἰω. Πύρρου, Δ. Δελφινόπουλον, Β. Κωνσταντινίδου.

14) Εἰς τὸ 19ον Α.' Θεσ)νίκης Λαζ. Γερολάζου, Ἀπ. Ἀποστόλου, καὶ Μ. Λίτσα.

15) Εἰς τὸ 21ον Α.' Θεσ)νίκης 1 Νικ. Σούλιον.

16) Εἰς τὸ 22ον Α.' Θεσ)νίκης Γ. Κωνσταντινίδην.

17) Εἰς τὸν 24ον Α.' Θεσ)νίκης 3 Γ. Σαββινόπουλον, Ζ. Χατζηανδρέου καὶ Δ. Μανούλη.

18 Εἰς τὸ 1)τάξιον ἀγροκτήματος 5 Ἀλ Ρέκκαν.

19) Εἰς τὸ 1)τάξιον Ἁγ. Τριάδος 7 Ἐρ. Τομαρᾶ.

20) Εἰς τὸ 1)τάξιον Ἁγ. Ἀντωνίου 3 Θεοφ. Λαζαρίδην.

21) Εἰς τὸ 2)τάξιον Ἀγρ. Ρυσίου 4 Ἀλεξ. Ἀλεξίου.

22) Εἰς τὸ Α' Ἐπανωμῆς 2 Δ. Σατραζάνην καὶ Ὡραιζήλη Λόλιου.

23) Εἰς τὸ Β.' Ἐπανωμῆς 2 Ἀθ. Τσακνάκην Σεβ Τοπαζελιδου καὶ Δ. Μπακαν.

24) Εἰς τὸ 4)ξιον Θέρμης 2 Σπυρ. Συμεωνίδην καὶ Μαρ. Καλιστάνη.

Γ. ΓΚΟΥΡΙΩΤΗ Δημοδιδασκάλου Άργους

ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΩΣ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον στὴν περιφέρεια καὶ ἰδιαίτερα στὸ χωριὸ καὶ μάλιστα στὸ μονοτάξιον δημοτικὸν Σχολεῖον, ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα σημαντικὸν μορφωτικὸν παράγοντα.

Γύρω ἀπ' αὐτὸ περιστρέφεται καὶ κινεῖται σὲ πολὺ μεγάλο ποσοστὸν ἡ σχολική μας ἐργασία καὶ ἀσφαλῶς γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια καὶ μέχρις ὅτου τὸ Σχολεῖο μας ἀποκτήσῃ Σχολικὴν ζωὴν ταιριασμένην καὶ συγχρονισμένην διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν μας, θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι ὁ κύριος μοχλὸς τῆς ὅλης σχολικῆς μας προσπαθείας.

Δὲν εὑρίσκονται πολὺ μακρυὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα οἱ μαθηταί μας, ὅταν, διὰ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα λόγον, δὲν ἄλλαξαν τὸ ἀναγνωστικόν τους μάθημα, νὰ λένε στοὺς γονεῖς τους πῶς σήμερα δὲν κάναμε μάθημα. Διότι μάθημα γι' αὐτοὺς θὰ πῇ ἀνάγνωσις. Καὶ ἡ παροιμία τοῦ λαοῦ μας ὁ «γιατρὸς δ.άγνωση καὶ ὁ μαθητὴς ἀνάγνωση» καὶ αὐτὴ καὶ σωστὴ εἶναι καὶ ἀληθινή.

Ὅμως, ἐδῶ στὸ χωριό, τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον, ὅπως καὶ κάθε σχολικὸν βοηθητικόν, ἐνσαρκώνει καί κάποιαν ἄλλην ἀξιόλογον ἀποστολὴν καὶ ἰδιότητα.

Δὲν εἶνα: αὐτὸ μονάχα τὸ ἀναγνωστικὸν τοῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας, καὶ τῆς γιαγιᾶς ἀκόμη. Μὲ ἕνα λόγο εἶναι καὶ τὸ βιβλίον τῆς οἰκογενείας.

Πόσες καὶ πόσες φορές, μαζεμένα τὰ παιδιὰ στὸ τζάκι, στὶς ἀτέλειωτες χειμωνιάτικες βραδυές, δὲν ἄκουσαν ἀπὸ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα, διάβασέ μας παιδάκι μου λίγο ἀπὸ τὸ βιβλίο σου νὰ ἀκούσουμε καὶ μεῖς καὶ νὰ χαροῦμε; καὶ πόσες φορές, ὁ ἴδιος ὁ πατέρας δὲν πῆρε στὰ χέρια τὸ βιβλίον τοῦ παιδιοῦ του γιὰ νὰ διαβάσῃ κάτι καὶ νὰ φωτισθῇ;

Φρονοῦμεν λοιπόν, πὼς δὲν ἔχομεν κανένα δικαίωμα νὰ ἀγνοῶμεν καὶ νὰ παραμερίζωμεν καὶ τὴν ὅλως ἰδιαιτέραν αὐτὴν ἀποστολὴν τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἀλλ' ἀπεναντίας θὰ πρέπει μὲ προσοχὴν καὶ μὲ φροντίδα νὰ τὴν καλλιεργῶμεν καὶ νὰ τὴν ἀναπτύσσωμε. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἀφήνωμεν ἀκόμη σὲ πνευματικὴν ἀσυτίαν τὸν σημερινόν μας χωρικόν.

Ἡ ἱστορία καὶ αἱ παραδόσεις τῆς γλυκειᾶς μας Πατρίδος, ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Καλοῦ μας Χριστοῦ, τὰ ὄμορφα ἀκρογιάλια καὶ τὰ νησιὰ τῆς χώρας μας, τὸ βουνὸ καὶ ἡ στάνη τῆς Ἑλλάδος μας, αἱ ἀσχολίαι ποὺ ταιριάζουν σὲ κάθε τόπον, οἱ ὑγιεινὲς συνήθειες καὶ οἱ πρῶτες βοήθειες, μᾶς παρέχουν ἀνεξάντλητον πηγήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μὲ ἀσφάλειαν καὶ προσεκτικὰ μποροῦμε νὰ παίρνωμεν τὸ πολύτιμον ἀναγνωστικὸν ὑλικόν.

Κοντὰ ὅμως στὴν προσπάθεια τῆς ἐπιλογῆς τοῦ ὑλικοῦ, καλὸ θὰ εἶναι νὰ φροντίζωμεν ἐξ ἴσου καὶ διὰ τὸ γλωσσικὸν ἔνδυμα τοῦ μαθητικοῦ μας βιβλίου.

Δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ εἶναι πετυχημένον καὶ μορφωτικὸν τὸ περιέχομενον. Εἶναι ἀνάγκη μαὐτὸ νὰ ταιριάζῃ καὶ ἡ γλωσσικὴ του διατύπωσις καὶ ἡ φρασεολογία του νὰ εἶναι ἐντελῶς καταληπτή.

Νομίζω πὼς θὰ ἦταν ὠφελιμώτερο νὰ μεταφράζαμε ἡμεῖς οἱ μεγάλοι τὴν γνῶσιν μας καὶ τὴν σοφίαν μας στὴν γλῶσσαν τοῦ παιδιοῦ. Δόξα τῷ Θεῷ ἡ ὡραία μας Νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τῶν στοχασμῶν καὶ τῶν ἐλπίδων τῆς ἐνδόξου μας φυλῆς, ἡ γλῶσσα ποὺ ἐτραγούδησε καὶ μετέφερε ὡς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὸν πόνον, τὸν σπαραγμόν, τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀγαπημένης μας Πατρίδος, περιέχει ἀνάμεσά της ἀτέλειωτες λέξεις καὶ φράσεις, μὲ τὶς ὁποῖες δυνάμεθα νὰ ἐμπλουτίζωμεν τὸ ἀναγνωστικόν μας Βιβλίον.

Μὲ τὴν ζωντανὴν λοιπὸν γλῶσσαν καὶ μὲ εὐχάριστον καὶ μορφωτικὸν περιεχόμενον θὰ πρέπει νὰ στολίζεται τὸ αὐριανόν μας μαθητικὸν Βιβλίον, γιὰ νὰ μπορῇ ἔτσι νὰ φωτίζῃ καὶ νὰ ζεσταίνῃ τὶς ἀγνὲς ψυχὲς τῶν χωρικῶν καὶ τῶν παιδιῶν μας.

---

25) Εἰς τὸ 3)ξιον Κάτω Σχολαρίου 5 Ἀν. Καταρόπουλον.

26) Εἰς τὸ 3)τάξιον Λειβαδίου 3 Θ. Παπαδόπουλον καὶ Β. Χριστοδουλίδην.

28 Εἰς τὸ 1)ξιον Μονοπηγαδίου 4 Πολ. Μαρωνίδην

28) Εἰς τὸ 6)ξιον Νέας Μηχανιώνας 2 Νικ. Κυριαζῆν.

29) Εἰς τὸ 2)ξιον Πλαγιαρίου 4 Κ. Μπαξεβάνην.

30) Εἰς τὸ 1)ξιον Τριαδίου 5 Ἰω. Δοξαστάκην

31) Εἰς τὸ 3)ξιον Τριλόφου 2 Ἀντων. Μαγκούτσον.

Διὰ τὸ Δ)κὸ Συμβούλιο τοῦ Συλλ. Ἐθνικ. Δ)λῶν καὶ Νηπ)γῶν Α΄ Περ)φείας Θεσ)νίκης.

Ὁ Πρόεδρος
Γ. ΤΖΟΒΑ-Ι-ΡΗΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Δ. ΔΕΛΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΕΝΗΣ ΧΡΥΣΟΥ
Διδασκαλίσσης

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΔΡΟΜΙΣΜΟΣ

«Ὦ Φύσι, ὁλάκερη ζωὴ
κι' ὁλάκερη σοφία!»

Μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς στίχους τοῦ Κ. Παλαμᾶ μπορεῖ νὰ στηριχθῆ ὁλόκληρο τὸ θέμα «Σχολικὸς Ἐκδρομισμός».

Μὲς τὴν ἀγάπη τὴν αὐθόρμητη καὶ ἀνεπιτήδευτη ποὺ νοιώθει ὁ καθένας μας πρὸς τὴν φύσιν, θὰ βρῆ, θὰ ἀνακαλύψη τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ποὺ θὰ τοῦ ἐμπνεύσουν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ζωήν.

Ἡ φύσις μᾶς κάνει νὰ νοιώθουμε τὴ χαρά, τὴ νιότη τὴ ζωὴ ἀπ' τὴν καλή της ὄψι.

Μᾶς κάνει ἀνάλαφρο τὸ σῶμα, ξάστερο τὸ μυαλό καὶ εὐγενικιὰ τὴν ψυχή. Ἀνοίγει τοὺς ὁρίζοντες τῶν γνώσεών μας. Μὰ γνωρίζει αἰσθηματικοὺς κόσμους πλημμυρισμένους ἀπὸ φῶς, αἴσθησι καὶ κάλλος καὶ μᾶς κάνει πιὸ ἁπτὴ τὴν ἰδέα τοῦ Θείου Δημιουργοῦ. Μᾶς κάνει ἀκόμη νὰ πιστεύωμεν τὴν ἀλήθεια, ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα μέρος ἕνα ἀπειροελάχιστον μόριον τῆς Φύσεως, ἕνα πλάσμα της, ποὺ ἔχει ὅμως ἀνάγκη νὰ ρυθμίζῃ τὴ σκέψι του καὶ τὴ ζωή του κατὰ τὸν τρόπο, ποὺ προκαλεῖ ἡ σωστὴ ἀντίληψι, ὅτι εἶναι δεμένος μ' αὐτήν. Καὶ ὅταν ἔτσι βλέπωμε τὴ φύσι, μ' αὐτὸ τὸ μάτι καὶ μ' αὐτὴ τὴ διάθεσι, δὲν εἶναι δυνατόν, παρὰ νὰ σχηματίζεται μέσα μας στερεὰ ἐδραιωμένη ἡ πεποίθησι, πὼς καὶ τὴ ζωή μας μποροῦμε νὰ ρυθμίζωμε μὲ τρόπο ποὺ νὰ φεύγουν ἰδέες, ποὺ συνδυαζόμενες μὲ τὴ λατρεία μας στὴν παντοτινὴ καὶ ἄφθαρτη αὐτὴ ὁμορφιά, νὰ γίνωνται ὁ παράγων μιᾶς καλύτερης καὶ ἰδανικώτερης ζωῆς.

Ἡ ἀγάπη στὴ φύσι γίνεται ὁ ρυθμιστὴς τῶν λογισμῶν μας, καθοδηγεῖ τὴ σκέψι μας καὶ γίνεται ἀκόμη ἡ βάσις τοῦ πολιτισμοῦ μας. Γιατὶ ἡ φυσιολατρεία εἶναι ἀναντίρρητα πολιτισμός.

Εἶναι τὸ βασικώτερο στοιχεῖο, ὄχι ἑνὸς ἐπὶ μέρους πολτισμοῦ, ἀλλὰ τοῦ καθολικοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ σύστημα, μὲ τὸ ὁποῖον οἱ προηγμένες κοινωνίες ζοῦν, ἀναπτύσσονται, προοδεύουν καὶ κυβερνῶνται.

Ἡ Μυρτιώτισσα κάπου λέγει:

Ὅ,τι καλὸ ἡ ζωὴ μπορεῖ νὰ δώση
τὸ βγάζει ἀπὸ τὰ σπλάχνα της ἡ γῆ.
Εἶναι τὸ δένδρο, ποὺ ἔχω καμαρώσει
τὸ χορταράκι, τ' ἄνθος, ἡ πηγή.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους λογογράφους καὶ ποιητές, ἀπὸ τὸν Ὅμηρο μέχρι τῶν βουκολικῶν ποιητῶν, εὑρίσκομε μέρη ποὺ ἀποδεικνύουν πόσο βαθὺ ἦτο εἰς αὐτοὺς τὸ αἴσθημα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν φύσιν.

Ὄχι δὲ μόνον στὰ συγγράματά των ἐπεδείκνυαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν ἀλλὰ καὶ στὸν καθημερινὸν βίον, ποτὲ δὲν ἔμεναν, μέσα στὰ σπίτια των, ἀλλὰ εἰς τὸ ὕπαιθρον, σὲ κήπους, ὅπου συναθροίζονταν, ὄχι μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ γέροι, ἐκεῖ ἐφύχναζαν καλλιτέχνες καὶ φιλογυμναστὲς, φιλόσοφοι, ποὺ συζητοῦσαν ἢ ἐδίδασκαν κάθε εἴδους θέματα.

Ὁ Πλάτων ἐδίδασκε περὶ τὰ σύσκια μέρη καὶ τοὺς τερπνοὺς περιπάτους τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐξέλεξεν ὡς τόπον διδασκαλίας τὸ Λύκειον γυμνάσιον παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ.

Οἱ σχολικὲς ἐκδρομὲς ὅμως, ὅπως τὶς ἐννοοῦμε σήμερα, εἰς τοὺς ἀρχαίους ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστες. Πολὺ ἀργότερα περὶ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος μπῆκαν στὰ σχολεῖα τῆς Δ. Εὐρώπης καὶ ὁ σκοπός των ἦτο νὰ προμηθεύωνται οἱ μαθηταὶ τὰ ραβδία πρὸς τιμωρίαν των, ἂς ποῦμε, ποὺ καὶ αὐτὸ ἦτο μιὰ εὐχαρίστησι γιὰ τὸν σκοτεινὸν καὶ ἄχαρον τότε μαθητικὸν βίον, καμμιὰ ὅμως μορφωτικὴ δύναμις. Ἂς φωνάζουν οἱ μορφωμένοι τῶν χρόνων ἐκείνων γιὰ τοὺς σχολικοὺς περιπάτους, αὐτοὶ ἐγίνοντο χωρὶς νὰ ἔχουν συνάφεια μὲ τὴν ἀγωγὴν ἢ τὸν σχολικὸ βίον.

Τὸν 16ον αἰῶνα οἱ σχολικοὶ περίπατοι συνιστῶνται ὡς μέσον ἐμβριθεστέρας μορφώσεως γιὰ τοὺς νέους.

Ὁ Montaigne θέλει οἱ νέοι νὰ μὴν περιορίζωνται μόνον στὰ βιβλία συνιστᾷ τὴν ἐπίσκεψι ξένων χωρῶν γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸν χαρακτῆρα καὶ τοὺς τρόπους ξένων λαῶν. Ὁ Francke μὲ τοὺς μαθητάς του στὴ Χάλλη τῆς Γερμανίας τὸν 18ον αἰῶνα ἔβγαινε σὲ περιπάτους γιὰ νὰ ἀποκτήσουν στοιχειώδεις γνώσεις τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ κόσμου, ἐπισκέπτονταν ἐργαστήρια, μουσεῖα κ.ἄ. Ὁ Ρουσσὼ 1710—1778 πρῶτος ἀξίωσε τὶς ἐκδρομὲς λεπτομερεῖς ἐξετάσεως καὶ τὶς συνέδεσε αὐτὲς στενώτερα μὲ τὸν τρόπον τῆς ἀγωγῆς. Τὶς ἰδέες του τὶς ἐπραγματοποίησαν οἱ φιλανθρωπισταὶ καὶ βλέπομεν νὰ εἰσάγουν στὰ σχολεῖα τὶς ἐκδρομὲς ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνος, ποὺ εἶχαν διαφόρους μορφὰς σὲ ὡρισμένα σχολεῖα διαρκούσης μιᾶς ἡμέρας καὶ ἐχρησίμευαν ὡς ἀνταμοιβὴ τῆς ἐπιμελείας τῶν μαθητῶν. Σ' ἄλλα βαστοῦσε καὶ ἕνα μῆνα καὶ πήγαιναν σ' ἄλλες χῶρες καὶ εἶχαν σκοπὸ νὰ πλουτίσουν τὶς

γνώσεις των. Ἐλάμβαναν μέρος μόνον μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων.

Ἀλλὰ ὁ Ι. Παῦλος τὶς κατηγορεῖ καὶ συνιστᾶ τὶς ἑβδομαδιαῖες ποὺ πολὺ συντελοῦν στὴν ἰσχυροποίησι τοῦ σώματος καὶ τὴν ὡρίμανσι τοῦ πνεύματος τῆς τρυφερᾶς νεότητος.

Ἐπιφανῆ θέσι στὴν Ἱστορία τοῦ ἐκδρομισμοῦ κατέχει ὁ John 1778—1832 ὁ ἀκατανίκητος ὁδοιπόρος, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς μαθητές του ἐπεχείρησε πολλὲς ἐκδρομὲς κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βερολίνου, ἔπειτα ἐπεσκέφθη τὴ Ρώμη, τὸ ὄρος τῶν Γιγάντων, τὴ Σικελία κ.ἄ.

Στὴν Ἑλβετία καὶ Γαλλία οἱ ἐκδρομὲς διεξάγονται συστηματικώτερα. Εἰς τὰ Σχολεῖα των αἱ κατ' ἔτος μεγάλαι ἐκδρομαί, μαζὶ μὲ τὶς ἑορτές, ἐσπερινὲς διαλέξεις, εἶχαν σκοπὸ τὴν ἐλευθέραν διαμόρφωσιν τοῦ πνεύματος τῶν μαθητῶν καὶ εὑρίσκοντο σὲ στενὴν συνάφεια μαζὶ μὲ τοὺς διδασκάλους εἰς τὸ σχολεῖον.

Ὁ Στόϋν στὴν Ἰένη δὲν κάνει ἐκδρομὲς καθ' ἑβδομάδα ἀλλὰ καὶ τὶς ἡμέρες, ποὺ ἔλαβον χώραν ἀξομνημόνευτα γεγονότα, μάχες κ.τ.λ.

Στὴ Γερμανία ἀπὸ τὸ 1910 οἱ ἐκδρομὲς ὑποχρεωτικῶς περιελήφθησαν στὸ πρόγραμμα.

Στὶς Βρυξέλλες οἱ ἐκδρομὲς ἀνὰ 15)μερον ἦσαν ὑποχρεωτικές. Ὁμοίως καὶ στὴ Γαλλία, ἐπειδὴ ὅμως ἦτο δύσκολον εἰς τοὺς πτωχοτέρους μαθητὰς νὰ λαμβάνουν μέρος σὲ πολυήμερες ἐκδρομές, ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ἀνδρὲ ἵδρυσε σύλλογον πρὸς διευκόλυσιν τῶν σχολικῶν ἐκδρομῶν, ὅπου μάζεψε ἀρκετὰ χρήματα καὶ διευκόλυνε τὴν πραγματοποίησίν των καὶ σὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα μέρη διεξάγονται ἐκδρομὲς ἀξιόλογες.

Ἀπὸ τὸ 1787 οἱ Φιλανθρωπισταὶ ἄρχισαν νὰ διοργανώνουν κατ' ἀρχὰς ἡμιημερήσιες ἐκδρομὲς καὶ ἀργότερα ἡμερήσιες. Ὁ δὲ Spies τὸ 1841 διωργάνωσε διάφορες ἐκδρομὲς μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ὁμοῦ.

Σήμερα στὰ σχολεῖα τῆς λοιπῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς οἱ ἐκδρομὲς ἐφαρμόζονται καὶ στὴ θεωρία καὶ στὴν πρᾶξι.

Ἐδῶ οἱ ἐκδρομὲς καὶ οἱ πορεῖες εἰσήχθησαν εἰς τὰ σχολεῖα διὰ τοῦ νόμου (ΒΧΚΑ ἄρθρον 7) ὑποχρεωτικῶς πρὸ 55 ἐτῶν ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ νόμου τούτου τὸ Ὑπουργεῖον εἶχε καθιερώσει τὶς ἀπογευματινὲς ἐκδρομὲς τῆς Πέμπτης. Ἐν τούτοις, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, οἱ ἐκδρομὲς γενικῶς παρημελήθησαν, ἢ ὁσάκις ἐκτελοῦνται λαμβάνουν καὶ αὐτὲς χαρακτῆρα πανηγυριώτικον καὶ δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὶς ἐκδρομὲς καὶ τὶς πανηγύρεις ὡρισμένων σωματείων.

Ἐδῶ ἐκεῖνο, ποὺ πρέπει νὰ κάνουν τὰ σχολεῖα τὸ κάνει ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία.

Οἱ Ἕλληνες φυσιολάτραι... ποὺ κι' ἐὰ καρδιά τους λαχταρᾶ ν' ανεβοῦνε πιὸ ψηλὰ σ' ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ τὰ βουνά, ὅπως λέγει καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ὀρειβατικοῦ, ἵδρυσαν τὰ φυσιολατρικὰ σωματεῖα.

Ἡ Ὁμοσπονδία τῶν ἐκδρομικῶν σωματείων εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς πληροφορήσῃ, ὅτι τὸ 1950 ἐπραγματοποίησε 1,695 ἐκδρομές, ὅπου ἔλαβον μέρος 54.370 ἄτομα. Ὁμοίως μὲ προθυμία ἡ Περιηγητικὴ Λέσχη, ποὺ δὲν ἀνήκει στὴ δύναμη τῆς Ὁμοσπονδίας μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τὸ αὐτὸ ἔτος ἔκαμε 363 ἐκδρομὲς μὲ συμμετοχὴ 16.313 ἀτόμων.

Πόσες ἐκδρομὲς ἔγιναν κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἀπὸ τὰ σχολεῖα δὲν ξέρομεν, διότι δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα στὸ Ὑπουργεῖο μας.

Δὲν ξέρω ὅμως, ἂν ὑπῆρχαν, ὁ ἀριθμός, ποὺ μᾶς ἐδίδετο θὰ ἦτο ἐνθαρρυντικὸς γιὰ τὸν σκοπό, ποὺ ἐπιδιώκουν οἱ σχολικὲς ἐκδρομές;

— Θὰ ἦτο ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμη τοῦ διδασκάλου μου, ἂν δὲν ἀναφέρω τὸ ὄνομά του.

Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔδωσε στὸν τόπο μας τὴν μεγάλη ὥθηση γιὰ ἐκδρομὲς ἦταν ὁ ἀείμνηστος Ἀθ. Λευκαδίτης. Πολλὲς γενεὲς Μαρασλιωτῶν καὶ Φυσιολατρῶν θυμοῦνται τὸν ἀκούραστο ἀσπρομάλλη γέρο νὰ σκαρφαλώνῃ τὰ βουνὰ καλύτερα ἀπὸ τοὺς νεαροὺς μαθητάς του. Ὅσοι εἴχαμε τὴν εὐτυχία νὰ ζήσωμε κοντά του, νὰ εἴμαστε μαθητές του, νοιώσαμε, ὅτι δυὸ πράγματα ἀγάπησε μὲ πάθος: Τὸ παιδί καὶ τὴ Φύσι.

Ὁ Προσκοπισμὸς τὴν Ἑλλάδα ἀκολουθεῖ πιστὰ τὸ δρόμο, ποὺ μᾶς ἐχάραξε ὁ πρωτοπόρος αὐτὸς φυσιολάτρης.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΡΟΜΩΝ

Ὅπου ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ μόρφωσι τώρα τελευταῖα εἶναι ἱδρυμένη ἐπὶ ἀσφαλεστέρων βάσεων, οἱ σχολικὲς ἐκδρομὲς ἀποτελοῦν ὀργανικὸν καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ὅλου σχολικοῦ βίου.

Ἀπὸ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀγάπην τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὴν τρυφερὰν νεότητα ἐξαρτᾶται, ὅπως, ὠργανωμένη κατάλληλα, ἀποβαίνῃ καὶ στὰ σχολεῖα ἕνα ἀπὸ τ' ἀπαραίτητα μέσα τῆς ὀρθῆς μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς τῆς νεολαίας καὶ νὰ πληρώνῃ ἀρκετὲς ἐλλείψεις τῆς ἐκπαιδεύσεως. Κανένα ἄλλο μορφωτικὸν μέσον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ὁποῖον τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα νὰ εὑρίσκωνται σὲ τόση στενὴ συνάφεια καὶ τόσο νὰ προάγουν καὶ νὰ ἐμψυχώνουν τὸ ἕνα τ' ἄλλο, ὅσο οἱ ἐκδρομές. Αὐτὲς εἶνε σήμερον οὐσιωδέστατον τμῆμα πάσης μορφωτικῆς ἐργασίας. Εἶναι ἡ βάσις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ καλλιέργειαν τῆς ἐκδηλώσεως (ὁμιλίας, διηγήσεως, ἰχνογραφίας, πλαστικῆς, ἀναγνώσεως, γραφῆς, ὀρθογραφίας).

Εἶναι ἀπαραίτητο διὰ τὴν ἁρμονικὴν ἀνά-

πτυξιν τοῦ σώματος, εἶναι ἀναγκαῖον συμπλήρωμα διὰ τὸν σκοπόν, ποὺ ἐπιδιώκει ἡ Γυμναστική. Δυναμώνει τοὺς μῦς καὶ τὰ νεῦρα ἡ ἀπόλαυσι τῆς πρωϊνῆς δρόσου καὶ τῆς βραδυνῆς αὔρας, ἐνισχύει τὸ σῶμα καὶ τὴν καρδίαν, πολλαπλασιάζει τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια καὶ ἐπιταχύνει τὴν κυκλοφορίαν, ἡ ἀναρρίχησις στὶς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ ἢ ἡ κατάβασι στὰ φαράγγια, ἰδίως ἡ ἀνάβασι στὰ βουνὰ δυναμώνει τὴν καρδιὰ μὲ τὸ νὰ τὴν ἀναγκάζῃ νὰ κάμῃ ταχύτερες καὶ ζωηρότερες κινήσεις, αὐξάνει τὴν ἐλαστικότητα τῶν πνευμόνων, διευρύνει τὸν θώρακα. Ἡ παραμονὴ εἰς τὸ ὕπαιθρον ἐνισχύει τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, ἰδίως τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ποὺ κουράζονται προσηλωμένοι ἐπὶ πολὺ στὰ πλησίον ἀντικείμενα κατὰ τὴν μελέτην καὶ ἔτσι κυρτοῦται ὑπερβολικὰ ὁ φακὸς καὶ προκαλεῖται ἡ μυωπία. Τὸ μόνον προληπτικὸν φάρμακον εἶναι οἱ ἐκδρομές. Πόσο ξεκουράζεται τὸ μάτι βλέποντας τὰ καταπράσινα λιβάδια, ποὺ πάντα δίδουν τὴν ἐλπίδα σὲ κάτι νέο! Οἱ θάλασσες μὲ τ' ἀτίμητα σμαράγδια τους, ποὺ καθρεφτίζουν τὸν πιὸ φωτεινὸ καὶ γελούμενο οὐρανό, οἱ δαντελλένιες ἀκρογιαλιές της, στὶς ὁποῖες χαϊδευτικὰ καὶ ἡδονικὰ ξεψυχάει τὸ κῦμα, τὰ κειμήλια τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Ὁ Φ. Μιχαλόπουλος μὲ τοὺς παρακάτω στίχους του μᾶς δίδει μιὰ συγκεκριμένη εἰκόνα ὅλων αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν:

Ὦ φῶς περίχυτο καὶ ἀγνὸ τῆς Ἀττικῆς (ἡμέρας
Ὦ καταγάλανοι οὐρανοὶ καὶ σεῖς βουνὰ καὶ (κάμποι,
ποὺ κάποιο χέρι ἀόρατο γιὰ μᾶς σᾶς ἔχει (πλάσει
πόσο βαθιά μου ἀνταγακλᾶ τὸ μυστικό σας (γέλιο
Ὅ,τι μὲ ζώνει, σὲ ρυθμὸ τριγύρω μεταλ- (λάζει
Ὅ,τι φαντάζει γύρω μου σὰ θαῦμα μὲ (ξαφνιάζει.

Ἡ ἐκδρομὴ δὲν συντελεῖ μόνον διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας ἀλλὰ συμβάλλει καὶ στὴν ἐπαναφορὰ αὐτῆς. Σὲ σχολεῖα δέ, ποὺ ἀνεπαρκῶς φωτίζονται, ἀερίζονται, ποὺ τὰ παιδιὰ εὑρίσκονται στιβαγμένα σὲ θρανία ἀνεπαρκῆ, ποὺ προκαλοῦν τόσες παραμορφώσεις καὶ νόσους, εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ ἔξοδος εἰς τὴν ἐξοχὴν ὡς ἀποθεραπευτικὸν μέσον τοὐλάχιστον τῶν προσγενομένων κακῶν, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ γυμναστική, ποὺ γίνεται 2—3 φορὲς τὴν ἑβδομάδα καὶ ποὺ πολλὲς φορὲς δὲν γίνεται λόγῳ τοῦ καιροῦ.

ΛΕΜΕ, ΟΤΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ, ΤΙΣ ΚΛΙΣΕΙΣ, ΤΗΝ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Ποῦ δμως ὁ δάσκαλος θὰ γνωρίση τοὺς μαθητές; Ἐλευθέρους στὴ φύσι ὁ δάσκαλος θὰ ἀνεύρη τὶς φυσικὲς τάσεις τῶν μαθητῶν, τὶς ἐσωτερικὲς προδιαθέσεις, γιατὶ στὸ ὕπαιθρο τὸ παιδὶ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὸν περιορισμὸ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, θὰ κάμῃ παρατηρήσεις καὶ θὰ ἐρευνήση διάφορα σημεῖα τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς κατασταστάσεως τοῦ παιδιοῦ καὶ θὰ κάμῃ τὸ ψυχογράφημα ἑκάστου. Στὴν ἐκδρομὴ θὰ μορφώση γνώμη, ἂν ἔχῃ γενικὴ σωματικὴ ὑγεία καὶ ἰσχύν, ἐὰν ἀντέχῃ σὲ σωματικὲς ἀσκήσεις, πορεῖες, ἂν ἔχῃ εὐκινησίαν, κομψότητα κινήσεων, ἐὰν ἔχῃ ἰδιαίτερη ὀξύτητα κάποιας αἰσθήσεως ἢ ἐλάττωμα σὲ κάποια ἄλλη, ἐὰν εἶναι δημιουργικός, ἢ φύσι μιμητική, ἐὰν στὴν παρέα του ὑπακούῃ, ἢ ἐπιζητεῖ ν' ἀναλαμβάνῃ ἔργα διευθύνοντος, ἐὰν ἀναγνωρίζεται ἀπ' ἄλλους συμμαθητάς του ὡς ἡγέτης, ἐὰν ἀναλαμβάνῃ μετὰ θάρρους εὐθύνας, ἐὰν θέτῃ μόνος του σκοποὺς τῆς ἐνεργείας του ἢ ἀναμένῃ παρορμήσεις ἀπ' ἔξω, ἐὰν κυριαρχοῦν μέσα του συναισθήματα συμπαθητικὰ ἢ ἐγωϊστικά, ἐὰν τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς τὸ ἔχει ἰσχυρὸν ἢ ἀσθενές, ἐὰν συγκεντρώνῃ ἐπὶ μακρὸν τὴν προσοχήν του εἰς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα μὲ τὴν αὐτὴν ἔντασιν, ποῖες κλίσεις καὶ ἐπιθυμίες ἐξωτερικεύει καὶ μὲ ποῖον τρόπον, ἐὰν ἔχῃ ἔκδηλον ἰδιοφυΐαν σὲ κάτι (ζωγραφικήν, μουσικήν, ποιητικήν, τεχνικήν). Θὰ δῇ παιδιά, ποὺ ὁ δρόμος τοὺς φαίνεται στενὸς καὶ ζητοῦν εὐκαιρία διὰ νὰ μποῦν στοὺς ἀγροὺς, μερικὰ δὲν μποροῦν νὰ περάσουν ἀπὸ δενδρύλλιον χωρὶς νὰ κουνίσουν τὸν κορμό του, ἄλλα δὲν τὸ βρίσκουν καθόλου κακὸ ἐὰν κόψουν φροῦτα ἢ λουλούδια ἀπὸ ξένον κῆπον, σκοτώνουν ἄκακα ζωῦφια ἢ κοροϊδεύουν τοὺς διαβάτες.

Ὅσον καὶ ἂν τὸν πικραίνουν αὐτὰ τὸν δάσκαλο, ἐν τούτοις συντελοῦν, ὥστε νὰ γνωρίση καλύτερα τὰ ψυχικὰ ἐλαττώματα τῶν μαθητῶν του καὶ νὰ ξέρῃ ποῦ πρέπει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχή του, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἀποτελεσματικὰ νὰ συντελέσῃ στὴν ἠθικὴ διάπλασι αὐτῶν καὶ ἀφοῦ ἐφαρμόσῃ ἐκεῖνα, ποὺ κρίνει κατάλληλα γιὰ τὴν ἀτομικότητα τοῦ παιδιοῦ, στὶς ἑπόμενες ἐκδρομές, βλέπει ποῖα ἀποτελέσματα ἐπέφεραν τὰ παιδευτικὰ μέσα ποὺ μεταχειρίστηκε.

Στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς σήμερα δὲν ἀρκοῦν οἱ ξερὲς γνώσεις καὶ ἐπιστημονικὲς ἱκανότητες, χρειάζονται μορφωμένοι ἠθικὰ χαρακτῆρες, τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν μορφωτικὸν ἵδρυμα.

Μὲ τὴν ἐκδρομὴν θὰ ἐπιδράσωμεν στὸ ἦθος

τῶν παιδιῶν, στὴν ἐκδρομὴ θὰ ἀναπτυχθῆ μεταξὺ μαθητῶν καὶ διδασκάλων ἀνεπιτήδευτος σχέσις καὶ οἰκειότης. Στὴν ἐκδρομὴ ὁ μαθητὴς διαβλέπει μόνον τὸν σεβαστὸν αὐτοῦ φίλον καὶ τὸν συμμέτοχον τῶν τέρψεών του. Ὁ εὔθυμος δὲ κοινὸς βίος, ἡ συνεχὴς φροντίδα τοῦ διδασκάλου γιὰ τοὺς μαθητάς, ἡ συμμετοχὴ εἰς τὶς τυχὸν παρουσιαζόμενες δυσκολίες, ἡ κοινὴ χαρὰ διὰ τὴν ὑπερίκησι αὐτῶν, θὰ φέρουν τὴν πρόθυμον ὑπακοὴν στὸ δάσκαλο καὶ ἡ ὅλη αὐτὴ φιλικὴ συναναστροφὴ θὰ ἀνοίξη τὴν καρδιὰ τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν δάσκαλόν του. Ἔτσι συνηθίζει τὸ παιδὶ στὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ ὁ δάσκαλός του, ὁ φ ί λ ο ς του.

Πολὺ σωστά, λέγει κάποιος παιδαγωγός. Ἀντὶ νὰ παραπονούμεθα γιὰ τὴν διαφθορὰ τῆς σημερινῆς νεολαίας μας, ἀντὶ μὲ σιδερένιους περιορισμοὺς νὰ περιστέλλωμε τὴν ὑπερκοχλάζουσαν ζωηρότητα, ἀντὶ νὰ πικραίνωμε τὸν εὔθυμον βίο της, ἂς τῆς δώσωμε κάποια ἐλευθερία, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὴν ἀφίσωμεν μόνη της.

Ἂς λάβωμεν ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς κλίσεις της, ἂς συμμερισθοῦμε τὶς χαρές της καὶ τοὺς πόνους καὶ τότε ἡ ἐπίδρασι, ποὺ θὰ ἀσκήσωμεν ἐπάνω της δὲν θὰ εἶναι ὀχληρά, τότε θὰ αἰσθάνεται ἡ νεολαία εὐτυχισμένη καὶ τὸ παράδειγμα, ποὺ θὰ φέρνωμε εἰς αὐτὴν θὰ ἐπενεργῆ περισσότερον καὶ μονιμώτερον, παρὰ οἱ ὡραῖοι λόγοι καὶ οἱ ἀκατάπαυστες νουθετήσεις.

ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ ΕΝΙΣΧΥΕΤΑΙ Η ΒΟΥΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος γίνεται σταθερώτερος ἐὰν συνηθίση, ἀφοῦ ἀποφασίση κάτι νὰ μὴν ὑποχωρῆ ἐμπρὸς εἰς τὶς ἑκάστοτε παρουσιαζόμενες δυσχέρειες, ἀλλὰ νὰ τὶς ὑπερνικᾶ.

Στὸ σχολεῖο μπορεῖ τὸ παιδὶ νὰ ἐργάζεται μιὰ ὁλόκληρη ἑβδομάδα χωρὶς νὰ λάβη συνείδησιν τοῦ τί κατώρθωσε μὲ τὶς ἐνέργειες τῆς βουλήσεώς του ἐπὶ τῆς ἐργασίας του.

Ἂν ὅμως βάλη στὸ μυαλό του αὔριο ν' ἀνεβῆ στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ γιὰ νὰ ἰδῆ τὴν ἀνατολὴ καὶ τὸ κατορθώση παρὰ τὶς δυσκολίες, ποὺ συνήντησε, ἡ βούλησίς του γίνεται σταθερὰ καὶ ἀποκτᾶ πεποίθησι στὶς δικές του δυνάμεις.

ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑΣ

Ὅταν μὲ τὰ μάτια του ἰδῆ τοὺς τόπους, ὅπου ἔβρασαν οἱ πρόγονοί του, τὸ χῶμα, ποὺ ποτίσθηκε μὲ τὸ αἷμα τῶν πατέρων του, ὅταν δι' ἀμέσου ἀντιλήψεως καὶ ἐπισταμένης ἐξετάσεως, ποὺ κατευθύνεται ἐπιδέξια ἀπὸ τὸν διδάσκαλον γνωρίσουν τὰ ἀγνὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, τὴν γλῶσσα καὶ τὶς δοξασίες τοῦ ἔθνους μας, τότε γεμᾶτοι ἐθνικὴν φιλοτιμία θὰ προσπαθήσουν νὰ διατηρήσουν αὐτὰ καὶ θ' ἀντιστοῦν σὲ κάθε τυφλὴ ξενολατρεία, σὲ κάθε δουλικὴ μίμησι, ὄχι τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἐπιτηδευμένου τρόπου κακῆς νοουμένης εὐγενείας.

ΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ

Ἀπολαμβάνομεν τὸ βασίλειον τῆς φύσεως καὶ ἀνοίγεται σὲ μᾶς ἄπειρος πλοῦτος μορφῶν χρωμάτων καὶ τόνων. Ἔμφυτος βέβαια εἶναι ἡ προδιάθεσι τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν καλλιεργεῖται μεθοδικῶς παραμένει εἰς τόσο ἐμβρυώδη κατάστασι, ὥστε νὰ βλέπωμεν καὶ ἐπιστήμονας ἀκόμη νὰ μένουν ἀδιάφοροι ἐμπρὸς στὶς φυσικὲς καλλονὲς καὶ ὅταν πηγαίνουν στὴν ἐξοχὴ νὰ ζητοῦν μόνον τὸ μέρος ποὺ θὰ εἶναι κατάλληλο γιὰ νὰ καθίσουν νὰ φᾶνε.

Ποιὸς εὐσυνείδητος δάσκαλος ὁποιουδήποτε σχολείου δὲν θὰ στρέψη τὴν προσοχὴ τῶν παιδιῶν του στὸ ποταμάκι, ποὺ τρέχει στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ, στὴ χρυσῆ κυμαινομένη θάλασσά τῶν σταχιῶν ἢ στὸ λιμανάκι μὲ τὶς φαρόβαρκες, στὴν ἀνθισμένη μυγδαλιὰ ἢ στὸ χιονισμένο βουνό; Καὶ νὰ μὴ ψάλλη τοὺς στίχους, ποὺ ἀφιερώνει ὁ πονεμένος φυσιολάτρης ποιητὴς Κρυστάλλης βλέποντας τὴν Πεντέλη ποὺ τοῦ θύμιζε τὰ Ἠπειρωτικὰ βουνὰ τῆς πατρίδας του;

Νάξερες ὅμορφο βουνὸ τί μοῦ θυμίζει (ἐμένα
ἕνα κεντρί, ἕνας πεῦκος σου, μιὰ ρεματιά, (μιὰ βρύση!

ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΥΝ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ

Βλέπομεν μαθητὲς νὰ τρέχουν ν' ἀπομακρυνθοῦν γιὰ νὰ φᾶνε μόνοι των. Τὸ ἀπὸ κοινοῦ φαγητόν, τ' ἀστεῖα μεταξὺ των θ' ἀναπτύξουν στὶς ἁπλαστες ἀκόμη καρδιές τους τὸ συναίσθημα τῆς κοινωνικότητος. Μὲ τὸ νὰ βοηθήσουν πτωχὸν συμμαθητήν τους νὰ ἔρθη καὶ αὐτὸς στὴν ἐκδρομή, νὰ φροντίσουν τοὺς πιὸ ἀσθενικούς, νὰ προφυλάξουν συμμαθητὴν ἀπὸ δυστύχημα, ἐξευγενίζει τὸ φρόνημα καὶ φέρνει στὶς καρδιές τους ἀρετές, ποὺ εὑρίσκονται σὲ νάρκωσι, ὅπως εἶναι ἡ ὁμόνοια, φιλανθρωπία, αὐταπάρνησι.

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ

Ὅπως εἴπαμε καὶ παραπάνω, ἡ ἐπίδρασι τοῦ δασκάλου καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς κοινῆς διαβιώσεως συνηθίζει τοὺς μαθητὲς σὲ κάθε πρᾶξι καὶ ἐνέργειάν των νὰ συμμορφοῦνται πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ δασκάλου των στὸ ὕπαιθρον καὶ ὄχι στοὺς 4 τοίχους, ἀλλὰ ἐμπρὸς στὴν κοινωνία, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ξένη. Γι' αὐτὴν τὴν πειθαρχίαν στὴν ἀρχὴ θὰ κοπιάση ὁ δάσκαλος, ἀλλὰ δὲν πρέπει

νὰ ἀποθαρρύνεται, στὸ τέλος θὰ δῆ πόσο οἱ κόποι του θ' ἀμειφθοῦν.

ΑΝΑΠΤΥΞΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

Ἡ φύσι θὰ τοὺς ἀναγκάση νὰ μεταχειρισθοῦν ταχέως καὶ ὀρθὰ τὶς αἰσθήσεις των, κρίνουν τὰ πράγματα μὲ τὴ βάσι τῆς ἰδίας των ἐξετάσεως καὶ ἐμβαθύνουν.

Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι οἱ σχολικὲς ἐκδρομὲς δὲν ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν μελέτην καὶ δὲν δυσκολεύουν τὰ καθημερινὰ μαθήματα, ἀλλὰ τοὐναντίον προάγουν καὶ εὐκολύνουν τὴν μελέτην αὐτήν, ὅταν γίνωνται τακτικῶς καὶ κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπόν, ποὺ ἐπιδιώκουν τὰ μαθήματα.

Ὁ Μπόρνερ συνιστᾶ τὶς ἐκδρομὲς ὡς ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς κοπώσεως ἀπὸ τὰ μαθήματα καὶ λέγει, ὅτι, ὅταν ἐπέστρεφε ἀπὸ πολύωρον πορείαν, γύριζε στὸ σπίτι του δροσερὸς στὸ σῶμα καὶ τὸπνεῦμα καὶ ἔκαμε τὴ σχολικὴ ἐργασία στὸ μισὸ χρόνο ἀπ' ἐκεῖνον, ποὺ ἐχρειάζετο ἄλλοτε.

Ἡ πλεονάζουσα ζωηρότης μὲ τὶς ἐκδρομὲς στρώχνεται σὲ καθαρώτερες ἡδονές, ποὺ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ψυχὴν πολλὲς ἀγενεῖς ἐπιθυμίες καὶ προφυλάττουν αὐτὴν ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους καὶ ἐν γένει συντελοῦν, ὥστε νὰ στολίζωνται καὶ νὰ ἐξωραΐζωνται τὰ χρόνια τοῦ παιδικοῦ μας βίου.

Αὐτό, ποὺσυμβαίνει ἀπρόοπτα, ὅπως βροχή, χάλασμα τοῦ αὐτοκινήτου κ.λ.π. γεμίζει τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ χαρά, ὅταν περάση. «Κανένα βουνὸ δὲν φαίνεται ψηλὸ καὶ ἀπότομο, ὅταν τὸ σκαρφαλώσωμεν, κανένας κάματος σκληρὸς, ὅταν περάση, καμμιὰ πορεία μακρυνή, ὅταν ἐπιστρέψωμε ἀπ' αὐτήν», λέγει ὁ Hirth.

Ὁ δὲ Spiess λέγει: «Πόσο διαφορετικὸ φαίνεται τὸ σχολεῖο ἐκεῖνο, ποὺ ἐργασία καὶ παιχνίδι, ἀπασχόλησι περὶ τὰ σπουδαῖα καὶ χαρὰ ἐναλλάσσονται στὸ ὁποῖον ὁ δάσκαλος εἶναι ἐργοδότης καὶ ὁδηγὸς καὶ τῶν δύο»!

Τέτοιος σχολικὸς βίος τραβᾶ τὸν μαθητὴ πρὸς τὸ σχολεῖον, τὸν κάμνει νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μ' αὐτό.

Οἱ μαθητές, ποὺ θὰ βγοῦν ἀπ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο θὰ εἶναι οἱ φορεῖς καὶ ὑποστηρικτὲς καθαροῦ νεανικοῦ φρονήματος καὶ νεανικῆς εὐκοσμίας, οἱ πιστοὶ φίλοι τῆς ὀρθῶς νοουμένης μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοί, ποὺ θὰ διατηρήσουν τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν φύσι. Οἱ ἐκδρομὲς αὐτὲς μπορεῖ νὰ γίνουν οἱ θερμὲς ἡλιακὲς ἀκτῖνες, οἱ χρυσὲς τῆς εὐτυχίας στιγμές, ποὺ ἡ ἀνάμνησί των θὰ μείνη καὶ ὅταν ἡ παιδικὴ ἡλικία περάση. Πολλὲς φορὲς ἡ ἀνάμνησί των θὰ γλυκαίνη τὸν καθημερινὸ βίο, ὅταν δὲν θὰ μπορῆ πλέον νὰ βγῆ στὴ φύσι, ποὺ εἶναι τὸ μεγαλύτερο καθαρτήριο τῆς ψυχῆς, μὲ τὶς ἀνοιχτὲς πάντοτε πύλες του γιὰ νὰ δεχθῆ τοὺς πονεμένους, τοὺς κουρασμένους, τοὺς ἀπελπισμένους ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῆς μοίρας, μὰ καὶ «στοὺς κόλπους της νοιώθει κανεὶς τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, μιᾶς ζωῆς καλύτερης», ὅπως γράφει ὁ Χ. Γιαννουλόπουλος στὸ βιβλίο του «Ἡ φυσιολατρεία στὴ Νεοελληνικὴ ποίησι».

ΕΙΔΗ ΕΚΔΡΟΜΩΝ

1) Ἐπισκέψεις σὲ μουσεῖα, ἐκθέσεις, κήπους, ἐξοχοκλήσια, τυπογραφεῖα, ἐργοστάσια, γίνονται στὶς τελευταῖες ὧρες τῶν μαθημάτων, ἀφοῦ οἱ μαθητὲς κάνουν 2—3 ὧρες μαθήματα προηγουμένως.

Κατὰ τὶς ἐπισκέψεις αὐτὲς νὰ λαμβάνεται ἰδιαιτέρα προφύλαξι γιὰ νὰ μὴ συμβῆ κανένα δυστύχημα κατὰ τὴν δίοδο ἀπὸ στενοὺς διαδρόμους μὲ μηχανήματα, τὰ παιδιὰ νὰ μὴν ἐγγίζουν τίποτε, ἂν δὲν δοθῆ ἄδεια ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους.

Ποτὲ νὰ μὴ πηγαίνωμε νὰ κάνωμε μιὰ ἐπίσκεψι, ἂν προηγουμένως δὲν ἔλθωμε σὲ συνεννόησι μὲ τὸν διευθύνοντα τὸ ἵδρυμα, ποὺ θέλομε νὰ ἐπισκεφθοῦμε.

Μετὰ δὲ ἀπὸ κάθε ἐπίσκεψι εἶναι ἀνάγκη νὰ στέλνεται ἐκ μέρους τῶν παιδιῶν εὐχαριστήριο.

Πηγαίνοντας γι' αὐτὲς τὶς ἐπισκέψεις, ἂν εἶναι χωρὶς συγκοινωνία βαδίζομεν κατὰ τριάδας ἢ τετράδας μὲ βῆμα, ὄχι μὲ μωσαϊκὸ χρωμάτων ἢ ἀπεριποίητα μαλλιὰ καὶ παπούτσια.

2) Ἡμιημερήσιες, ποὺ παίρνουν μαζί των καὶ κάτι γιὰ πρόγευμα, γίνονται σὲ γειτονικὰ ἀλσύλλια, λόφους, πλησίον χωριουδάκια.

3) Ἡμερήσιες ἐκδρομές, ποὺ θὰ τὶς ἀναφέρωμεν ἐν ἐκτάσει. Αὐτὲς πρέπει νὰ γίνωνται Σάββατο ἢ μιὰ μέρα πρὸ ἀργίας, γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ μαθητὲς νὰ ξεκουρασθοῦν τὴν ἑπομένη.

4) Πολυήμερες γιὰ τὶς 2 ἀνώτερες τάξεις, ποὺ γίνονται μὲ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ μεγαλύτερες φροντίδες καὶ ἔξοδα καὶ συνετὴ προσυνεννόησι μὲ τοὺς συναδέλφους ἢ τὶς ἀρχὲς τῆς πόλεως, ποὺ θὰ μᾶς φιλοξενήσουν. Ὅσο ὅμως καὶ ἂν μᾶς φαίνεται σὰν βουνὸ ἡ πραγματοποίησί των, τόσο συναδελφώνει τὰ παιδιὰ τῆς χώρας μας μὲ τὸ νὰ γνωρίζωνται καὶ ἡ Ἑλλάδα μας ἀγαπιέται περισσότερο.

5) Νυκτερινοὶ περίπατοι. Τὸ φθινόπωρον ἢ τὸ καλοκαῖρι μποροῦμε μὲ τὶς δυὸ ἀνώτερες τάξεις νὰ κάνωμε ἕνα νυκτερινὸ περίπατο γιὰ νὰ παρατηρήσωμεν τὸν ἔναστρο οὐρανό, δὲν θὰ λησμονήσωμε ὅμως νὰ πληροφορήσωμεν τοὺς γονεῖς τὴν ὥρα τῆς ἐπιστροφῆς

9ον ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Λόγῳ τοῦ ὅτι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῇ περιφερείᾳ Γρεβενῶν ὑπηρετοῦσι πολλοὶ νέοι διδάσκαλοι καὶ ἑπομένως ἔχουσιν ἀνάγκην παντοειδῶν ἐξοπλισμῶν καὶ ἐνισχύσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθαρῶς λόγῳ τῆς προαγωγῆς τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης συγκροτοῦνται ἐκτὸς τῶν τοπικῶν συνεδρίων συχνὰ καὶ γενικὰ τοιαῦτα. Ἡ προσέλευσις τῶν δημ)λων εἶναι τελείως προαιρετικὴ καὶ ὅμως οὐδεὶς σχεδὸν ἀπουσιάζει καίτοι ἤδη ἐπραγματοποιήθη ἐντὸς τῆς διετίας 9ον τοιοῦτον καὶ τὰ συγκοινωνιακὰ μέσα εἶναι πανάκριβα καὶ ἀνύπαρκτα.

1) Ὁ κ. Ἰωάννης Κυρατζῆς, Διευθυντὴς τοῦ Μονοταξίου Δημοτικοῦ Σχολείου Μικροῦ Σειρηνίου τῆς ὑπαίθρου μετέφερε τοὺς μαθητὰς εἰς Γρεβενά, ὅπου ἐφιλοξενήθησαν παρὰ τῶν τοιούτων τῆς πόλεως καὶ ἐδίδαξεν 8 μαθήματα ὑποδειγματικῶς βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ κυριάρχου μαθήματος ἑβδομάδος.

Τὸ σχολεῖον του λειτουργεῖ ὡς 1ξιον πρότυπον πειραματιζόμενον τὸ Κ.Μ.Ε. Ἡ ἐπιτυχία του ἦτο πλήρης καὶ ἐξήχθησαν μεταξὺ τῶν ἄλλων πορισμάτων καὶ τὸ κύριον τοιοῦτον, ὅτι τὸ Κ.Μ.Ε. δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ παρὰ πάντων καὶ νὰ εὐκολύνῃ ἰδίως εἰς τὸ 1ξιον, διδασκάλους καὶ μαθητὰς, ἐνῶ συγχρόνως γίνεται ἓν σταθερὸν βῆμα πρὸς τὴν παραλληλίαν τῆς διδασκομένης ὕλης καὶ τῆς Ε.Σ.Δ.

Κατὰ τὴν συζήτησιν ἔλαβον μέρος οἱ κάτωθι δημοδιδάσκαλοι καὶ ἐπεσφράγισε τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰ πορίσματα ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Π. Στάρας.

Εὐάγγελος Παπανικολάου, Κωτουλόπουλος, Ζαγόρας, Γκότζιος, Μπιζάκης, Κανελλόπουλος, Παπαθανασίου, Τσιώλης, Παπαμιχαὴλ, Νικολόπουλος, Καμπόσης, Παπαδημητρίου, Γεωργοκώστας, Κατσίγιαννης καὶ Μυτᾶκος.

2) ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ Β' ΘΕΜΑΤΟΣ «ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ» (ΧΙΛΙΑΣΤΩΝ), ὑπῆρξεν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Π. Στάρας, ὅστις ἓν πρὸς ἓν κατέρριψε ἅπαντα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν χιλιαστῶν, στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν ἰδίων Ἁγίων Γραφῶν.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐξαιρετικῶς ὡμίλησεν καὶ δὴ προφορικῶς ὁ Δ)ντὴς τοῦ Δημ. Σχολείου Μηλιᾶς κ. Χρυσόστομος Ζήσης. Ἐπίσης ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων καὶ οἱ κ.κ. Ἀργυρίου, Παπαδημητρίου, Δεβελέκου, Γεωργοκώστας, Βακάλης, Κωτουλόπουλος, Καμπόσης, Ψαχούλας, Γκότζιος καὶ Τζημοράγκας.

3) ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ «ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ». Εἰσηγητὴς ὑπῆρξεν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Π. Στάρας. Ἡ ὁμιλία του διηρεῖτο εἰς δύο μέρη. Διὰ τοῦ πρώτου ἔφερε καθαρῶς ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα κατὰ τῶν θεωρειῶν τοῦ Μάρξ, Λένιν καὶ Στάλιν. Διὰ τοῦ δευτέρου τοιαῦτα ἐκ τῆς 35ετοῦς ἐφαρμογῆς του ἐν Ρωσίᾳ καὶ διὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπαναστατικῆς του ἀποπείρας. Ἀξιολογους ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος γραπτὰς γνώμας ἀνέγνωσε καὶ ὁ δημ)λος Χρῆστος Κωτουλόπουλος τοῦ Σχολείου Κυπαρισσίου. Ἐπίσης ἐπιχειρήματα κατὰ τοῦ Κομμουνισμοῦ προσέθεσε καὶ ὁ κ. Παπαμιχαήλ.

4) ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ «ΠΑΙΔΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΥΡΙΩΣ ΑΓΩΓΗ, ΚΑΛΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ». Εἰσηγητὴς ἦτο ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Π. Στάρας, ὅστις κατέθεσε γραπτῶς τὰ σχετικὰ ζητήματα.

5) Ἐπὶ τῇ ἀφίξει ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἐθνικοῦ ποιητοῦ κ. Μυσιρλῆ, ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ἐπαρουσίασε τοῦτον εἰς τὸ Συνέδριον εἰς ὃ ὡμίλησεν περὶ τῆς Ἐθνικῆς ποιήσεως καὶ ἀπήγγειλεν ἐθνικὰ ποιήματα.

6) Ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἔδωσε τὰς τελευταίας ὁδηγίας διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου κατὰ τὸ νέον ἔτος καὶ ὅλοι οἱ κ.κ. σύνεδροι κατέθεσαν στέφανον διὰ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ εἰς τὸ Μνημεῖον πρὸ τῆς Προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἐθνομάρτυρος Αἰμιλιανοῦ.

Ὁ Πρακτικογράφος
Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ — ΚΝΙΔΗΣ

μας, γιὰ νὰ ἔλθουν νὰ παραλάβουν τὰ παιδιά των ἀπὸ τὸ μέρος, ποὺ θὰ ὁρίσωμεν· δὲν θὰ ἀφίσωμεν κανένα παιδὶ νὰ ἐπιστρέψῃ μόνο του, ἐν ἀνάγκῃ θὰ τὸ πᾶμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Αὐτὸς ὁ νυκτερινὸς περίπατος δὲν πρέπει νὰ παρατείνεται πέραν τῶν 9.30—10 μ.μ.

6) Ἐκδρομαὶ μὲ τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν. Δὲν θὰ ἦτο ἄσχημον μιὰ φορὰ τὸ χρόνο νὰ πηγαίναμεν ἐκδρομὴ ἔχοντας μαζί μας καὶ γονεῖς· ἔτσι γνωριζόμαστε καλύτερα. Καλὸν θὰ ἦτο αὐτὲς οἱ ἐκδρομὲς νὰ ἔχουν περισσότερη ψυχαγωγία.

Εἶναι ἀλήθεια, πὼς οἱ μαθητὲς δὲν θέλουν τοὺς γονεῖς μαζί των, ἐμᾶς ὅμως μᾶς βοηθᾶ, γιατὶ θ' ἀντιληφθοῦμε· τὴ συμπεριφορὰ τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὸν γονέα του καὶ τἀνάπαλιν.

7) Ἐκδρομὴ τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι σπουδαῖον καὶ πρέπει νὰ τὸ λάβωμε σοβαρὰ ὑπ' ὄψι μας. Οἱ ἐργάτες ὠργανώθηκαν καὶ κάνουν τακτικὰ ἐκδρομὲς καὶ ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι μιλᾶμε γιὰ Ὀλυμπία, Ἐπίδαυρο, Κνωσσό, Μυστρᾶ διαβάζοντάς τα μόνον ἀπὸ τὸ βιβλίο.

(Συνεχίζεται)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΟΥΜΑ
Δημοδιδασκάλου Γρεβενῶν

ΤΟ ΕΤΗΣΙΟΝ ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

Καθὰς εἶναι γνωστὸν σὲ ὅλους μας, ἡ 'Ενιαία Διδασκαλία, εἶναι τὸ νεώτερον σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ κατανομὴ τῶν γνώσεων εἰς μαθήματα ἀντικαθίσταται μὲ μεγάλες διδακτικὲς ἑνότητες, οἱ ὁποῖες ἐπεξεργαζόμενες ἀπὸ πάσης ἀπόψεως δίνουν στοὺς μαθητὰς τὰς ἀναγκαιούσας γνώσεις, ἐνῷ συγχρόνως ἀκολουθεῖται καὶ ὁ φυσικὸς δρόμος εἰς τὴν μάθησιν.

'Η ζωὴ μὲ τὶς ἐργασίες τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὶς τέσσαρες ἐποχές, ἡ Φύσις τῆς ἰδιαιτέρας Πατρίδος μὲ τὰ εἰς αὐτὴν εὑρισκόμενα ζῶα καὶ φυσικὰ φαινόμενα, ὡς καὶ οἱ ἐπιδράσεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀκόμη δὲ αἱ ἐργασίες στὸ σχολεῖο καὶ στὸ σπίτι τοῦ μαθητοῦ, εἶναι οἱ ἀνεξάντλητες πηγές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πέρνομε τὸ ὑλικό, μὲ τὸ ὁποῖον καταρτίζομε τὶς ἑνότητες, ποὺ προσφέρομε στοὺς μαθητάς μας.

'Αλλὰ πρὸ παντὸς ἡ 'Ενιαία Διδαδασκαλία ἀπεδείχθη ἀρκετὰ ἐπωφελὴς καὶ μὲ ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα στὶς τρεῖς κατώτερες τάξεις. Πρὸ παντὸς στὴν Α.' τάξη ἡ ὁποία εἶναι ἡ βάσις τῶν ἄλλων τάξεων καὶ γιὰ τὴν ὁποίαν θ' ἀσχοληθοῦμε στὸ παρόν.

Δὲν θὰ ἐπεκταθῶ περισσότερο στὴ θεωρία, διότι τὸ Θεωρητικὸν μέρος εἶναι γραμμένον εἰς τὴν πλουσίαν βιβλιογραφίαν τῶν ἀκουράστων σοφῶν Παιδαγωγῶν καὶ Διδασκάλων μας. 'Εκεῖνο ὅμως, ποὺ ἐνδιαφέρει ὅλους, εἶναι τὸ πῶς ἐφηρμόσθη ἡ Ε.Δ. ποῖα μέσα μεταχειρισθήκαμε καὶ τί ἀποτελέσματα εἴχαμε κατὰ τὴν ἐφαρμογήν της.

Τὸ Βον Δημοτικὸν Σχολεῖον Γρεβενῶν, ἀπὸ τοῦ 1952 λειτουργεῖ ὡς πρότυπον ἐξατάξιον τῆς περιφερείας Γρεβενῶν. Μὲ τὸν διορισμὸν εἰς τὴν περιφέρειάν μας τοῦ 'Επιθεωρητοῦ κ. Π. Στάρρα ἄρχισε μία νέα κίνησις πρὸς τὴν πρακτικὴν μόρφωσιν τῶν συναδέλφων. Τὸ Πρότυπον εἶναι τὸ κέντρον τῆς ὅλης ἐργασίας, στὸ ὁποῖον οἱ διδάσκαλοι διδάσκουν καὶ διδάσκονται καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον πέρνουν ὅλα τὰ πρακτικὰ ἐφόδια, τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς χρησιμεύσουν διὰ τὴν μεγάλην τους ἀποστολήν.

'Αλλὰ ἂς γυρίσωμε καλύτερα στὸ θέμα μας.

Τὸ ἐπίσημον 'Αλφαβητάριον τοῦ Κράτους καὶ πρὸ παντὸς τὸ πρῶτον μέρος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀπαραίτητη ὕλη τῶν ἑνοτήτων γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς Α.' 'Αναγνώσεως, σύμφωνα μὲ τὴν 'Ενιαίαν Διδασκαλίαν. 'Επίσης οἱ διάφοροι τρόποι, ποὺ ἀπεδείχθησαν μέχρι σήμερον, ἐν μέρει μόνον βοηθοῦν στὴ διδασκαλία τῶν ἑνοτήτων, διότι κάθε τόπος καὶ κάθε σχολεῖον ἔχει καὶ ἰδικόν του περιβάλλον, ἑπομένως καὶ διάφορες ἑνότητες.

'Η ὕλη πρέπει ν' ἀπορρέῃ φυσικὰ καὶ ἀβίαστα ἀπὸ τὶς φυσικὲς ἑνότητες. 'Αλλὰ συγχρόνως πρέπει καὶ οἱ μαθηταὶ νὰ ἔχουν τὸ 'Αναγνωστικόν τους μὲ τὴν σειρὰν τῶν ἑνοτήτων καὶ τῶν εἰκόνων, ὥστε νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν ἄσκησιν των στὸ σπίτι ἢ στὸ σχολεῖον. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸ προηγούμενο ἔτος ἄρχισε στὸ σχολεῖο μας νὰ ἐφαρμόζεται τὸ 'Ετήσιον Πατριδογνωστικὸν 'Αλφαβητάριον, τὸ ὁποῖον πρῶτος ἐπενόησε καὶ ἐφήρμοσε ὁ 'Επιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Γρεβενῶν κ. Πύρρος Στάρρας. "Ετσι στὰ δύο αὐτὰ χρόνια, οἱ μαθηταί μας ἔφτιαξαν τὸ ἀλφαβητάριό τους, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὴ ζωή τους, ποὺ τὸ ἔννοιωσαν, τὸ ἔζησαν καὶ ἑπομένως τὸ κατάλαβαν πλήρως.

Τί εἶναι τὸ 'Ετήσιον Πατριδογνωστικὸν 'Αλφαβητάριον καὶ πῶς ἐφαρμόζεται; Θὰ σᾶς τὸ πῶ ἀμέσως.

'Απὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Σχολικοῦ ἔτους ὅλοι οἱ μαθηταὶ τῆς Αης τάξεως ἀγοράζουν ἀπὸ ἕνα τετράδιο καλοδεμένο, ὅπως τὰ βιβλία, μὲ περιθώριον. 'Ο Διδάσκαλος τῆς τάξεως αὐτῆς ἐπίσης προμηθεύεται μερικὰ καρμπόν, μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν φύλλων ἀπὸ χαρτὶ ξεσηκώματος, μερικὰ βιβλιαράκια ἢ περιοδικὰ μὲ διάφορες εἰκόνες, σχέδια ζώων, φυτῶν, ἐντόμων, ἀντικειμένων πατριδογνωστικῶν καὶ τοῦτο γίνεται γιὰ νὰ βοηθηθῇ ὁ Διδάσκαλος εἰς τὴν εὕρεσιν καὶ τὸ ξεσήκωμα τῶν εἰκόνων, τὶς ὁποῖες δὲν μποροῦμε νὰ φτιάξωμε μόνοι μας, διότι δὲν ἔχομε ὅλοι μας τὴν ἱκανότητα νὰ σχεδιάζωμε.

'Επίσης ἑτοιμάζομε ἀπὸ προηγούμενα τὶς φυσικὲς ἑνότητες τῆς περιοχῆς τοῦ Σχολείου μας, ὅπως Τὸ φθινόπωρον, ὁ χειμώνας, τὰ Χριστούγεννα, ἡ 'Αποκρηά, ἡ "Ανοιξη, τὸ Πάσχα, ὁ Μάης, τὸ Καλοκαῖρι, οἱ ἐξετάσεις, τὸ σπίτι μας, ἡ πόλις καὶ τὰ εἰς αὐτὴν κλπ. Καὶ μένουν αἱ εὐκαιριακὲς ἑνότητες, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἑτοιμασθοῦν ἀπὸ προτύτερα, ἀλλὰ εἶναι ἀπαραίτητες νὰ διδαχθοῦν, διότι, ὅταν παρουσιάζονται, πάρα πολὺ ἐνδιαφέρουν καὶ ἐλ-

κύουν τοὺς μαθητάς. Τέτοιες ἑνότητες μᾶς παρουσιάσθηκαν: ἡ ἐμποροπανήγυρις Γρεβενῶν, ἡ Ἀγορὰ τῶν Γρεβενῶν, τὰ ἐργοστάσια τῶν Γρεβενῶν, οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι, ἐκδρομαί, περίπατοι κλπ.

Ὡς πρὸς τὴν σειρὰν τώρα τῶν γραμμάτων, μποροῦμε νὰ τηρήσωμε καὶ τὴν σειρὰν τοῦ Ἀλφαβηταρίου τοῦ Κράτους ἢ ὁποιανδήποτε σειρὰν θέλομε.

Πῶς γίνεται ἡ Ἐφαρμογή.

Ἀπὸ τὶς ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις τῶν μαθητῶν ἢ ἀπὸ τὶς συζητήσεις, σχετικὰ μὲ τὴν φυσικὴν ἑνότητα, πέρνονται στὴν ἀρχὴ μία, κατόπιν ὅμως περισσότερες λέξεις, ποὺ φτιάχνουν μίαν πλήρη πρόταση μὲ πλῆρες νόημα. Οἱ λέξεις αὐτές, οἱ ὁποῖες στὴν ἀρχὴ εἶναι ἁπλούστερες καὶ ὅσο προχωροῦμε συνθετώτερες, θὰ ἀποτελοῦν τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ θὰ ἔχουν ἀπαραίτητα τὸ γράμμα, ποὺ θέλομε νὰ διδάξωμε. Ἡ λέξις ἢ ὁλόκληρος ἢ φράσις γράφεται στὸν πίνακα καὶ κάτω ἀπὸ κατάλληλον ἰχνογράφημα τοῦ διδασκάλου καὶ γίνεται ἡ διδασκαλία μὲ μίαν τῶν γνωστῶν μεθόδων π.χ. τῆς ἀναλυτικοσυνθετικῆς κλπ. Μετὰ ἀπὸ τὴ διδασκαλία ἡ λέξις ἢ ἡ φράσις γράφεται μὲ καλλιγραφικὰ γράμματα στὰ τετράδια τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸν διδάσκαλον ἢ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων Ε.' καὶ Στ.' καὶ ἰδίως ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ γράφουν καλλιγραφικά, στὶς σωπηρὲς ἐργασίες ἢ σὲ ἄλλες κενὲς ὧρες, καὶ συγχρόνως οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴ λέξη ἢ τὴν διδαχθεῖσαν φράσιν μὲ καρμπὸν πατοῦν καὶ ξεσηκώνουν, ἀφοῦ στερεώσουν μὲ καρφίτσες, ἀπὸ βιβλίον ἢ περιοδικὸν ἢ τετράδιον ἢ καὶ ἀπὸ ξεσήκωμα τοῦ διδασκάλου τὴν εἰκόνα ποὺ ἔχει σχέσιν μὲ τὸ διδαχθὲν καὶ τὴν ὁποίαν ὁ διδάσκαλος εἶχε ἑτοιμασμένην καὶ γραμμένην στὸν πίνακα καὶ τὴν χρωματίζουν.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ γίνεται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων κατὰ τὸ μάθημα τῆς Καλλιγραφίας, τῆς ἰχνογραφίας ἢ καὶ μετὰ τὸ μάθημα στὰ πολυτάξια σχολεῖα. Στὰ μονοτάξια ὅμως μπορεῖ νὰ γίνῃ κατὰ τὶς σωπηρὲς ἐργασίες.

Καλὸν εἶναι οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων νὰ γράφουν στὰ ἴδια τετράδια πάντοτε γιὰ νὰ διευκολύνεται ἔτσι ὁ μικρὸς μαθητὴς τῆς Ἁης τάξεως, ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ πάντοτε τὰ γνώριμά του γράμματα ἀλλὰ καὶ νὰ εἶναι ὁμοιόμορφη ἡ γραφή.

Τὶς εἰκόνες αὐτές, ὁ διδάσκαλος θὰ τὶς κρατήσῃ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, διότι εἰς ἕνα τόπον κάθε χρόνον οἱ ἑνότητες εἶναι οἱ ἴδιες καὶ μόνον οἱ εἰδικὰ κιακὲς μπορεῖ νὰ ἀλλάξουν. Ἔτσι ὁ διδάσκαλος μόνο τὸν πρῶτο χρόνο θὰ κουραστῇ γιὰ τὶς εἰκόνες, τὸν δεύτερον θὰ τὶς ἔχῃ ἑτοιμες. Θὰ ἐξαρτηθῇ τώρα ἀπὸ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ διδασκάλου, ὥστε νὰ φροντίσῃ νὰ παρασύρῃ τοὺς μαθητὰς στὸ νὰ διδάξῃ τὴν ἴδια φράση, ποὺ αὐτὸς θέλει, ὥστε νὰ μὴ κουρασθῇ καὶ πάλι. Ἔτσι ἔχομε τὸ Αον μέρος τοῦ Ἀλφαβηταρίου μὲ περιεχόμενο βγαλμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ καὶ ἐποχιακὴ κατανομή. Καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ ἔτσι εἶναι ἱκανοποιημένοι, διότι ἔφτιαξαν συνεργαζόμενοι τὸ βιβλίο τους διότι «ὅταν μιλοῦμε στοὺς μαθητάς μας, μιλοῦμε στὴ συνείδησί μας», ὁδὲ κόπος πρέπει νὰ εἶναι χαρά μας.

Τὰ πράγματα δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολα, ὅσο φαίνονται στὴ θεωρία. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἀρχάριος μελισσοκόμος, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν πάνῃ ἀφεσμὸν νομίζει, πῶς, ὅλο ἐκεῖνο τὸ μελισσολόϊ θὰ χυθῇ ἐπάνω του νὰ τὸν καταφάῃ. Ὅμως μόλις πλησιάσῃ κρατῶντας τὸ μελισσόχορτο σὲ 5 λεπτὰ τὸ μελίσσι μαζεύεται στὸ κοφίνι καὶ χαίρει κατόπιν. Ἔτσι μᾶς φαίνεται καὶ κάθε θεωρία πρὶν νὰ καταπιαστοῦμε μὲ τὴν ἐφαρμογή της ἐπιμελῶς καὶ μὲ ὑπομονήν.

Ὡς πρὸς τὸ 2)ον μέρος τώρα τοῦ Ἀλφαβηταρίου. Λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ μαθηταὶ προχώρησαν καὶ πρέπει τὰ κεφάλαια νὰ εἶναι μεγαλύτερα, μποροῦμε νὰ πάρωμε καὶ κεφάλαια τοῦ Β. μέρους τοῦ Ἀλφαβηταρίου τοῦ Κράτους ἢ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὸ ἴδιο βιβλίο, ἄλλως τε σύμφωνα μὲ τὴν πεῖρα, τὴν ὁποίαν ἀποκτήσαμε κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ἐνιαίας Διδασκαλίας, δὲν ἀρκεῖ ἕνα μόνο Ἀναγνωστικό, ἀλλὰ καὶ δεύτερο καὶ τρίτο πολλὲς φορὲς σ' ὁποιαδήποτε τάξη καὶ ἂν ἐφαρμόσωμε αὐτήν.

Ὅπου λοιπὸν εὑρίσκει ὁ Διδάσκαλος ὕλην, ποὺ νὰ ταιριάζῃ μὲ τὴν ἑνότητα, χρησιμοποιεῖ τὸ Ἀλφαβητάριο τοῦ Κράτους, ὅπου δὲν εὑρίσκει ἀντιγράφουν οἱ ἴδιοι μαθηταὶ τῆς Ἁης τάξεως, οἱ ὁποῖοι τώρα εἶναι τέλειοι στὴ γραφή, ἀπὸ τὸν πίνακα, εἰς τὰ Ἐτήσια Ἀναγνωστικά τους Ἀλφαβητάρια τὸ ἑτοιμασθὲν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μάθημα καὶ ξεσηκώνουν καὶ τὴν εἰκόνα, ὅταν ὑπάρχει, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν χρειασθῇ ἡ εἰκόνα.

Ἔχομε τέτοια ἐτήσια πατριδογνωστικὰ Ἀλφαβητάρια στὸ Παιδαγωγικὸ Γραφεῖο τοῦ Σχολείου μας πολλά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μπορεῖ κανεὶς μελετῶντας τα νὰ βγάλῃ συμπεράσματα γιὰ τ' ἀποτελέσματα τῆς Ἐνιαίας Διδασκαλίας στὴν Αη τάξη.

Ποιὰ εἶναι τὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἐτησίου Πατριδογνωστικοῦ Ἀλφαβηταρίου.

Τὰ πλεονεκτήματα εἶναι πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ μειονεκτήματα.

α) Μὲ τὸ Ἀλφαβητάριο τοῦτο ὑπερπηδοῦνται ὅλες οἱ δυσκολίες τῆς Ἐνιαίας διδασκαλίας, διότι σύμφωνα μὲ τὴν ἑνότητα βρίσκει κανεὶς καὶ ἀνάλογα ἀναγνωστικὰ κεφάλαια καὶ μπορεῖ αὐτὴ νὰ ἐφαρμοσθῇ θαυμάσια καὶ στὴν ἐντέλεια στὴν Αη τάξη, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποφεύγονται τὰ μειονεκτήματα τοῦ ἄλλου Ἀλφαβηταρίου, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἑνότητες σύμφωνα μὲ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Δ]τοῦ Μονοταξίου Πρότύπου Μαρασλείου Παιδαγ. Ἀκαδημίας

"Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΤΟ ΜΟΝΟΤΑΞΙΟ„

Ὁ δάσκαλος τοῦ Μονοταξίου πάντα ἀσθμαίνει ἀπὸ χρονικὴ ἀνεπάρκεια. Ὁ χρόνος τῶν ἡμωρίων τοῦ δημιουργεῖ «πνευστίαση» μὲ τὴν γοργότητα τὴν ἀχατά παυστη. Ἔτσι δὲν φαίνεται νὰ ἔχη περιθώρια γιὰ μιὰ ἄνετη καὶ ἀπόλυτα μεθοδικὴ διδασκαλία.

Βρίσκεται λοιπὸν μπροστὰ στὸ ἄτεγκτο δίλημμα: ἢ νὰ «καταχρασθῆ» ἄλλο ἡμιώριο γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς διδασκαλίας, ἢ νὰ διεξέλθη φευγαλέα, ἀμέθοδα καὶ ὅπως—ὅπως τὴν ὕλη. Ἂς ἐξετάσωμε κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ ἀπόψεις:

α) Ἀ λ λ ο ί ω σ η τ ο ῦ π ρ ο γ ρ ά μ μ α τ ο ς.

Ἡ πρώτη περίπτωση ἐξοικονομήσεως χρόνου μὲ τὴ ἀλλοίωση δηλ. τοῦ προγράμματος καὶ τὸ δανεισμὸ χρόνου ἀπὸ τὸ ἡμιώριο ποὺ ἐπακολουθεῖ, πρέπει ν' ἀποκλεισθῆ. Ἂν ὁ δάσκαλος τοῦ Μονοταξίου «ἐνδώσει» καὶ ἀρχίση μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἐξοικονομῆ τὰ πράγματα θὰ ἀντιληφθῆ κατὰ τὸ τέλος τῆς χρονιᾶς ἔκδηλα τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ ὀλισθήματος. Τότε θὰ δῆ, ὅτι ἔμεινε πίσω στὴν ὕλη, ποὺ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ συμπληρώση. Τότε ὅμως θ' ἀναγκασθῆ ἢ νὰ παραλείψη ἀδίδακτο ἕνα μέρος της, ἢ νὰ τὴν συμπληρώση γρήγορα-γρήγορα, γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν τύπων περισσότερο παρὰ τῆς οὐσίας.

Συνιστᾶται λοιπὸν ἔκθεμα ἡ ἀπαράβατη τήρηση τῶν ἡμιωρίων τοῦ προγράμματος.

β) Ἀ μ έ θ ο δ η — β ε β ι α σ μ έ ν η δ ι δ α σ κ α λ ί α.

Καὶ αὐτή, ἡ κατεύθυνση πρέπει ν' ἀποκλεισθῆ. Ὑπερθεματίζει μάλιστα κανεὶς γιὰ τὴν «εὐμέθοδη» διδασκαλία στὸ Μονοτάξιο γιατὶ τὸ ἀντιθετο θὰ ἐπιτείνη τὰ μειονεκτήματά του. Ἡ ὕλη, ποὺ παρέχεται στὰ παιδιὰ τοῦ Μονοταξίου, πρέπει νὰ γίνεται «εὔπεπτη» καὶ ἀφομοιώσιμη μὲ τὴν μεθοδική, τὴν ἐπαγωγική, τὴν ἐποπτικὴ διδασκαλία. Μὲ τὶς σιωπηρὲς ἐργασίες, ποὺ ἐπακολουθοῦν, μπορεῖ νὰ ἐμπεδώνεται ἀπόλυτα καὶ νὰ γίνεται, ζωντανή, εὐκίνητη, χρησιμοπο-

---

τὴ ζωὴ καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ καθενὸς τόπου.

β) Μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς διδασκάλους, ἐφ' ὅσον θελήσουν νὰ ἐφαρμόσουν τὴν Ε.Δ. καὶ ἐφ' ὅσον προετοιμασθοῦν σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω.

γ) Μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἀπὸ τὰ Μονοτάξια, διότι ἔχουν ἄφθονες σιωπηρὲς ἐργασίες, κατὰ τὶς ὁποῖες καὶ θὰ βοηθοῦν καὶ θ' ἀπασχολοῦνται οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων.

δ) Ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενον τοῦ Ἐτησίου Πατριδογνωστικοῦ Ἀλφαβηταρίου εἶναι παρμένο ἀπὸ τὰ βιώματα τῶν παιδιῶν, γίνεται εὐχερέστερη ἡ ἀνάγνωση, ἀλλὰ συγχρόνως ἀναπτύσσει τὴν γραπτὴν ἔκφρασιν τῶν σκέψεων καὶ διανυσμάτων τῶν μικρῶν μαθητῶν.

ε) Συνηθίζουν τὰ παιδιὰ τῆς Αης τάξεως καὶ εἰς τὴν προφορικὴν καὶ εἰς τὴν γραπτὴν ἔκθεσιν, διότι ἡ προφορική τους ἀνακοίνωσις στὴν ἀρχὴ γίνεται γραπτὴ στὸν πίνακα ἢ στὸ τετράδιο κατόπιν.

στ) Ἀποτελεῖ ἱκανοποίησιν, ἀλλὰ καὶ εὐκολίαν διὰ τὸν διδάσκαλον, διότι αἱ παραστάσεις τῶν μαθητῶν καὶ ἡ ἐπίδραση τῆς γύρω ζωῆς καὶ Φύσεως τῶν μαθητῶν εἶναι περισσότερον ζωηρὲς καὶ ἄφθονες, τὶς ἐκφράζουν μὲ μεγαλυτέραν χαράν, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγαλυτέραν προσοχὴν ἀκούουν κάτι γιὰ τὸν τόπο τους, γιὰ τὴ ζωή τους, γιὰ τὸ σπίτι τους. Καὶ γενικὰ παραδεχόμεθα, ὅτι, ὅσο περισσότερο μᾶς ἐλκύει κάτι, τόσο περισσότερο καὶ προσέχομε, ἐπομένως καὶ καλύτερα μαθαίνομε.

η) Παρακινεῖ καὶ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, τὰ πνευματικῶς καθυστερημένα, τὰ ὁποῖα πολλὲς φορὲς ἕνα ποσοστόν, τὰ ἀδικούσαμε καὶ τὰ λέγαμε, ὅτι δὲν μαθαίνουν — τὸ λέγαμε καὶ στοὺς γονεῖς τους μάλιστα, ὅτι δὲν μαθαίνουν — νὰ παρακολουθοῦν, νὰ φιλοτιμοῦνται, νὰ προσπαθοῦν καὶ νὰ μαθαίνουν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐτησίου Πατριδογνωστικοῦ Ἀλφαβηταρίου στὸ σχολεῖο μας εἶναι ἄριστα, τόσον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐφαρμογῆς του, ὅσο καὶ κατὸ τὸ δεύτερο. Τὸ ποσοστὸ τῆς ἀναγνωστικῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν ἀνέβηκε στὰ 95 ο)ο γιὰ νὰ μὴ πῶ 100 ο)ο. Μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς Αης τάξεως ἐγνώριζαν νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν θαυμάσια. Ἔτσι ἀπὸ τοὺς 43 μαθητάς, ποὺ ἔχει ἡ Αη τάξη οἱ 38—39 μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου διαβάζουν καὶ γράφουν χωρὶς δυσκολίαν.

Τοῦτο διεπιστώθη καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς συναδέλφους τῆς περιφερείας, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὰς παρακολουθήσεις διδασκαλιῶν εἰς τὰς προτύπους τάξεις, ἐξεφράσθησαν μὲ τὰ καλύτερα λόγια του. Ἐκτὸς τούτων οἱ ἱκανότητες, ποὺ ἀποκτῶνται ἀπὸ τοὺς μαθητάς, ἀναγνωστικὲς καὶ γραφικὲς, εἶναι μόνιμες, καθὼς μᾶς ἀποδεικνύει ἡ παρακολούθησις εἰς τὴν φετεινὴν Βαν τάξιν, ἡ ὁποία ἔχει ἀρκετὲς βάσεις καὶ ἀρκετὲς ἱκανότητες διὰ τὴν παραπέρα διδασκαλίαν καὶ μόρφωσιν.

ήσιμη, καὶ ὄχι ἀποταμίευση νεκροῦ καὶ ἄχρηστου ὑλικοῦ.

Ἐξοικονόμηση χρόνου στὸ Μονοτάξιο.

Ἀρχὴ ἀπαράβατη γιὰ τὸ λειτουργὸ τοῦ Μονοτάξιου πρέπει νὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη δυνατὴ ἀξιοποίηση τοῦ διατιθεμένου χρόνου καὶ ἡ διάρθρωση τῆς διδασκαλίας κατὰ τρόπο, ὥστε οἱ νεκρὲς χρονικὲς παρεμβολὲς νὰ μειώνονται στὸ ἐλάχιστο ἢ νὰ ἐξαφανίζωνται.

Σ' ὅλα σχεδὸν τὰ μαθήματα μπορεῖ νὰ γίνεται αὐτὸ κατορθωτό. Τὰ γλωσσικὰ ἰδιαίτερα προσφέρονται σ' αὐτὸ τὸ σκοπό. Πρόκειται π. χ. σὲ μιὰ διδακτικὴ ὥρα νὰ γίνουν ἀναγνώσεις στὸ Μεσαῖο (Γ'+Δ' τάξεις) καί, ἀνώτερο (Ε'+ΣΤ' τάξεις) τμήματα. Ἀντὶ τῆς ἐπάλληλης διδασκαλίας τῶν δύο ἀναγνώσεων (πρῶτα δηλ. τερματισμὸς τῆς ὅλης διδασκαλίας ἀναγνώσεως τῆς Γ'+Δ' τάξεως καὶ ἔπειτα τερματισμὸς τῆς διδασκαλίας, ἀναγνώσεως τῆς Ε'+ΣΓ') μπορεῖ, γιὰ ἐξοικονόμηση χρόνου, νὰ διεξαχθοῦν ὡς ἑξῆς οἱ δύο διδασκαλίες: Ἀρχίζομε διδασκαλία ἀπὸ τὸ Μεσαῖο τμῆμα (Γ'+Δ') κατὰ τὸν χρόνο διδασκαλίας τοῦ Μεσαίου τμήματος τὸ ἀνώτερο τμῆμα (Ε+ΣΤ') ἀσχολεῖται μὲ τὴν προπαρασκευὴ τοῦ σχετικοῦ ἀναγνωστικοῦ κεφαλαίου (ἐξηγεῖ ἄγνωστες λέξεις, κρίνει πράξεις, χαρακτηρίζει πρόσωπα, βρίσκει καλολογικὰ στοιχεῖα, δραματοποιεῖ, στιχουργεῖ, ἰχνογραφίζει κ.τ.λ., κ.τ.λ.). Κατὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Μεσαίου τμήματος φθάνομε, στὴ σιωπηρὴ ἐκ μέρους τῶν παιδιῶν ἀνάγνωση τοῦ νέου γιὰ τὴν ἀνεύρεση τῶν ἀγνώστων λέξεων τῶν ἀπορρήτων, τῶν καλολογικῶν στοιχείων κ.λ.π. Ἀντὶ τότε νὰ ἀναμένωμε νὰ τελειώσουν ὅλα τὰ παιδιὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ τεμαχίου, ν' ἀνεύρουν τὰ παραπάνω στοιχεῖα καὶ περάση ἔτσι ἄσκοπα νεκρὸς χρόνος δέκα τουλάχιστον λεπτῶν, μεταπηδοῦμε, κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τῆς σιωπηρῆς ἀναγνώσεως τοῦ Μεσαίου τμήματος, στὸ ἀνώτερο τμῆμα καὶ τελειώνομε τὴν διδασκαλία ἀναγνώσεως καὶ ξαναγυρίζομε στὸ Μεσαῖο τμῆμα καὶ ὁλοκληρώνομε τὴν μισοτελειωμένη διδασκαλία.

Κατὰ τὸ χρόνο αὐτὸ τὸ ἀνώτερο τμῆμα ἀσχολῆται μὲ τὴν γραφὴ τῶν ἀγνώστων λέξεων καὶ μὲ ἄλλες ἀναγνωστικὲς ἀσχολίες. Ἔτσι ἀξιοποιήσαμε ἀρκετὸ χρόνο καὶ κερδίσαμε τὶς νεκρὲς χρονικὲς παρεμβολές, ποὺ μοιραῖα ὑπῆρχαν στὶς διὸ αὐτὲς διδασκαλίες ἀναγνώσεως.

Μὰ καὶ στ' ἄλλα μαθήματα μπορεῖ νὰ γίνη κάτι παραπλήσιο. Στὰ μαθηματικὰ λ.χ. δίδεται γιὰ λύση ἕνα πρόβλημα. Ἀφήνονται τὰ παιδιὰ ν' ἀσχολοῦνται ἀτομικὰ μὲ τὴ λύση του. Ὁ δάσκαλος κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ μεταπηδᾶ σ' ἄλλο τμῆμα καὶ κάνει ἄλλη διδασκαλία. Ἐπιστρέφει στὸ ἀσχολούμενο μὲ τὴ λύση τοῦ προβλήματος τμῆμα καὶ ὁλοκληρώνει τὴν διδασκαλία. Αὐτὸ μέσα σὲ μιὰ διδακτικὴ ὥρα.

Τέτοιους συνδυασμοὺς πάντα πρέπει ν' ἀνευρίσκη καὶ πραγματοποιῆ ὁ δάσκαλος τοῦ Μονοταξίου, θέτοντας σὲ διαρκῆ ἐγρήγορση τὴν ἐπινοητικότητά του.

Ἄλλος τρόπος ἐξοικονομήσεως χρόνου εἶναι ἡ κάπως φευγαλέα ξέταση τοῦ προηγουμένου μαθήματος καὶ ἡ μετατόπιση τοῦ κέντρου τοῦ βάρους στὴν ὕλη, ποὺ θὰ διδαχθῆ, ὥστε νὰ πραγματοποιεῖται μεθοδικὴ διαπραγμάτευσή της μὲ κάπως ἀνετώτερα χρονικὰ περιθώρια.

Ἡ καλύτερη ὅμως ἐξοικονόμηση χρόνου εἶναι ἡ μέχρι σχολαστικότητος τήρηση τοῦ προγράμματος. Κάθε παρέκκλιση, παραποίησή του εἶναι ἐπικίνδυνη.

Ἐκτὸς τῶν παραπάνω περιπτώσεων ἐξοικονομήσεως χρόνου — ποὺ ἀνάγονται ἀποκλειστικὰ στὴ διδασκαλία— πρέπει καὶ τὸ φόντο τῆς ζωῆς τοῦ Μονοταξίου νὰ διακατέχεται ἀπὸ τὴν ἀρχή: «Ὁ χρόνος εἶναι χρῆμα». Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ πρέπει νὰ γίνη ἐνσυνείδητα σεβαστὴ καὶ ἀπὸ τὰ παιδιά, ποὺ πρέπει νὰ καταλάβουν τὴν ἀξία καὶ τοῦ δευτερολέπτου ἀκόμη γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν εὐταξία τοῦ σχολείου τους καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων. Τὸ «φείδου χρόνου» πρέπει νὰ γίνη ἄξίωμα γιὰ τὰ παιδιά. Πόσες φορὲς δὲν ἀκοῦμε ἀπ' αὐτά: «μᾶς ἔφαγε τὴν ὥρα» γιὰ τὸ συμμαθητή τους, ποὺ δὲν εἶναι μελετημένος ἢ πελαγοδρομεῖ σὲ ἄσκοπες ἐκφράσεις καὶ πολυλογία.

Αὐτὸ τὸ πνεῦμα πρέπει νὰ γίνη «βίωμα» τῶν παιδιῶν μὲ τὴν κατάλληλη ποδηγέτηση τοῦ δασκάλου. Ἂν αὐτὸ γίνει κατορθωτό — καὶ μπορεῖ νὰ γίνη μὲ λίγη ἔμμονη προσπάθεια—ἔχει πετύχει τὸ βασικώτερο στοιχεῖο ἐπιτυχίας τοῦ Μονοταξίου.

Συνοψίζοντας τονίζομε, ὅτι ὁ δάσκαλος τοῦ Μονοταξίου πρέπει νὰ προσπαθῆ νὰ κάνη συνείδηση τῶν παιδιῶν τὴν χρονικὴ ἀνεπάρκεια καὶ τὴν ὑποχρέωση, ποὺ βγαίνει ἀπ' αὐτή, γιὰ τὴν κατάλληλη χρησιμοποίηση τοῦ διατιθέμενου λίγου χρόνου, χωρὶς τὴν ἄσκοπη κατανάλωσή του μὲ πολυλογίες καὶ ἐπιζήμιες ἄσχετες συζητήσεις. Καθένας, συνηθίζει, μὲ δική του προαίρεση καὶ ὑπείκοντας σὲ γενικὴ ἀπαίτηση, νὰ εἶναι σύντομος καὶ ἀκριβολόγος στὶς συζητήσεις καὶ τὶς ἀνακοινώσεις του, χωρὶς ὀλισθήματα στὶς πολυλογίες καὶ παλιλλογίες, στὶς ἐριστικὲς διαθέσεις καὶ πελαγοδρομίες ἐπιζήμιες.

Εὔκολα τὸ παραπάνω γίνεται ἀντιληπτὸ ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ νοιώθουν τὴν ἀνάγκη νὰ μὴ κατατρίβωνται σὲ ἄγονες συζητήσεις καὶ ἐπουσιώδεις λεπτομέρειες, ἀλλὰ ν' ἀναφέρουν κεφαλαιώδη σημεῖα, ποὺ παρουσιάζουν σπουδαιότητα καὶ βαρύτητα.

Ἀθῆναι, Νοέμβριος 1958.

ΑΝΔΡ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΣΑΝ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΣΤΟΝ κ. ΔΗΜΗΤΡΟΚΑΛΛΗ

Τόσον στὸ περιοδικὸ «Νέον Σχολεῖον», ὅσον καὶ εἰς τὸ «Ἐπιστημονικὸν Βῆμα» παρηκολούθησα γνώμην τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ Χ σχετικὴν μὲ τὴν Μέθοδο DECROLY καὶ τὰς ἀπαντήσεις, αἵτινες τοῦ ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν κ.κ. Πάτση καὶ Δημητροκάλλη.

Πάντες στηρίζουν τὴ γνώμη τους εἰς ὡρισμένας ἐπιστημονικὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἐδιδάχθησαν ἀσφαλῶς κατὰ τὰς μετεκπαιδεύσεις τους, χωρὶς νὰ ἔχουν οἱ ἴδιοι ἐπ' αὐτῶν καὶ τὴν πολυετῆ πειραματικὴν πεῖραν, ἀπαραίτητον ἐπισφράγισιν τῆς θεωρίας.

Διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον, ἂς ἐπιτρεπῆ καὶ εἰς ἐμέ, μίαν ἐπαρχιώτισσαν διδασκάλισσαν, νὰ τολμήσω δειλὰ-δειλὰ νὰ ζητήσω κάποιαν θέσιν εἰς τὸ «Ἐπιστημονικὸν Βῆμα», διὰ νὰ παραθέσω μερικὰς σκέψεις σχετικὰς μὲ τὸ ζήτημα τῆς Α' Ἀναγνώσεως καὶ Γραφῆς, προερχομένας ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα πολυετοῦς μελέτης καὶ πολὺ μακρᾶς πείρας, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς 29ετοῦς ἐργασίας μου ἐν τῇ Α' τάξει.

Ἡ πεῖρα αὐτὴ μοῦ δίνει τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύω, ὅτι, οὔτε ἡ Ἀναλυτικοσυνθετική, μὰ οὔτε καὶ ἡ μέθοδος DECROLY εἶναι ἰδεώδης. Καὶ αἱ δύο ἔχουν μειονεκτήματα, ἡ δευτέρα ὅμως πολὺ περισσότερα τῆς πρώτης.

Τὴν μέθοδο DECROLY ἐφαρμόζουν διδάσκαλοι τινές, εἴτε αὐτοβούλως πειραματιζόμενοι εἴτε κατ' ἀπαίτησιν τῶν Προϊσταμένων τους. Καὶ εἴτε διότι ἄθελά τους αὐτὴ ἀπατῶνται εἴτε διότι θέλουν νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς προϊσταμένους των, οἵτινες ἀπαιτοῦν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀνωτέρω μεθόδου, διακηρύττουν τὴν ἐπιτυχίαν της, ἀσμένως τοῦ ὅτι πολλάκις, γιὰ νὰ μὴν εἰπω σχεδὸν πάντοτε, εἴτε ἐν γνώσει τους, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ καὶ πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς γενικῆς ἀποτυχίας, καταφεύγουν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἰς τὴν Ἀναλυτικοσυνθετικὴν ἢ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τὴν συλλαβιστικὴν ἀγόμενη, μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὁποίων παρουσιάζουν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους κάποιο ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον, ἂν δὲν εἶναι κατώτερον, οὐδέποτε δῆμως εἶναι καὶ καλύτερον ἀπὸ τὸ τῶν ἄλλων μεθόδων.

Ἡ μέθοδος DECROLY ὄχι μόνον δὲν εἶναι ψυχολογικὴ ἐνέα, ὅπως ἐπιχειροῦν νὰ τὴν παρουσιάσουν οἱ θεωρητικοί ὑποστηρικτές της, παρὰ καὶ ἀντιπαιδαγωγικὴ εἶναι.

Τὴ γνώμη μου αὐτὴ θὰ ὑποστηρίξω, ἂν ζητηθῇ, ἀργότερα. Τώρα περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ δώσω μερικὲς ἀπαντήσεις εἰς τὸν κ. Δημητροκάλλη.

Ὁ ἀρθρογράφος ἰσχυρίζεται, ὅτι τὰ παιδιὰ παρακολουθοῦν μὲ χαρὰ τὴν ἀναγνωστικὴν ἐργασίαν διότι συμβάλλουν σημαντικῶς εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ κειμένου.

Διὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ κ. συνάδελφος νὰ πιστεύω, ὅτι τὰ παιδιά, ὅταν συντάσσουν τὸ κείμενον ἐννοοῦν μὲν τί λέγουν, δὲν ἐννοοῦν ὅμως τί διαβάζουν καὶ τί γράφουν, διότι δὲν ἔχουν διδαχθῇ τὸν μηχανισμὸν τῆς Ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς. Τὰ παιδιὰ διαβάζοντας συνεχῶς τὰς προτάσεις αὐτὰς παπαγαλλίζουν τὰ ἀκατανόητα δι' αὐτὰ ἀναγνωστικὰ στοιχεῖα, ἄτινα, διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὄχι μόνον δὲν κινοῦν διαφέρον καὶ εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀηδίαν τοὺς προκαλοῦν. Ἐὰν οἱ σχετικὲς προτάσεις τοῦ ὑποτιθεμένου δημιουργήματός των βιβλίου παρουσιάζόταν μὲ εἰκόνας καὶ οὐχὶ μὲ γράμματα, τότε θὰ ἐπειθόμην κι' ἐγώ, ὅτι πράγματι τὸ παιδὶ αἰσθάνεται χαρὰ γιὰ τὸ βιβλίο του, γιατὶ αὐτὸ συναρπάζεται κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὰς εἰκόνας καὶ ἰδίως τὰς ἐγχρώμους.

Μὰ καὶ τὸ ὅτι γίνονται ὀρθογράφοι τὰ παιδιά, ποὺ διδάσκονται μὲ τὴν DECROLY δὲν εἶναι ἀπόλυτον. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀποτελεῖται ἀπὸ χιλιάδας λέξεων. Στὰς ὀλίγας δὲ προτάσεις, ποὺ ὑποχρεοῦται νὰ ἀντιγράψῃ συνεχῶς τὸ παιδὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιπροσωπεύεται ὁ πλοῦτος αὐτὸς τῶν ἑλληνικῶν λέξεων, παρὰ ἐλάχιστα ἐξ αὐτῶν, αἱ πλέον συνήθεις καὶ ἁπλαῖ, τὰς ὁποίας μανθάνουν καὶ τὰ παιδιά, ποὺ διδάσκονται μὲ τὰς ἄλλας μεθόδους, εἴτε ὁπτικῶς κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀντιγραφήν, εἴτε διὰ τοῦ μαθήματος τῆς ὀρθογραφίας.

Ὁ κ. Δημητροκάλλης ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἀνάλυσις ἐμφανίζεται ἀργά. Μὰ ἡ ἐπὶ τόσους μῆνας, συνεχὴς ἀνάγνωσις καὶ γραφὴ προτάσεων μὲ παπαγαλλισμὸ καὶ ἄνευ ἀναγνωστικῆς καὶ γραφικῆς κατανοήσεως, ἐκ μέρους τῶν παιδιῶν, δὲν τοὺς φέρνει πνευματικὸ μαρασμὸ καὶ ἀηδία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ζητοῦν νὰ ἀπαλλαχθοῦν διὰ τῆς ἐργασίας τῆς ἀναλύσεως. Καὶ μήπως ἡ ἐργασία τῆς ἀναλύσεως δὲν προτείνεται ἀπὸ τὸ διδάσκαλο καὶ ἐπομένως ἀποτελεῖ ἐπιθυμία δική του καὶ ὄχι τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν τὴν ἀνάλογον πνευματικὴν δύναμιν διὰ νὰ προβαίνουν εἰς τοιαύτας προτάσεις;

Ἀναφέρεται, ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν καθυστερούντων δὲν ἔχει διατορὰν τοῦ συνήθους διὰ τὴν Α' τάξιν.

Ἀλλὰ τότε, ἀφοῦ παρουσιάζει τὸ αὐτὸ ποσοστὸ καθυστερήσεως καὶ περισσότερον χρόνον μαθήσεως ποῖον τὸ κέρδος; Μήπως ὁ περισσότερος κόπος τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν παιδιῶν; Διότι ἐγὼ τοὐλάχιστον πιστεύω ἀπολύτως, ὅτι καὶ τὸ παιδὶ καταβάλλει πολὺ περισσότερον κόπο γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀναγνωστικὴν καὶ γραφικὴν δεξιότητα παρ' ὅσον θὰ κατέβαλλε μὲ τὰς ἄλλας μεθόδους.

Ὅταν σκέπτωμαι οὕτω, ἐπιμένω νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὸ Ἑλληνόπουλο γενικῶς, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὄχι μόνον τὸ παιδὶ τῶν παραστάσεων, μὲ τὴν ἀναγνωστικὴν καὶ γραφικὴν προπαίδευσιν ὑπὸ τῶν γονέων καὶ νηπιαγωγείων, ὡς καὶ διὰ τῶν εἰκονογραφημμένων βιβλίων, προσχολικῶν ἀλφαβηταρίων καὶ ἀναγνωστικῶν καὶ γραφικῶν παιγνιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦν εἰς Ἀθήνας, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον περαμα-

ROLY, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ ROBY, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ἐκυκλοφόρησε τελευταῖα ἕνα νέο βιβλίο παιδαγωγικὸ μὲ τὸν τίτλο «Διδακτικὰ ἐρεθίσματα». Τόμος Α΄. μάθηση μὲ ἐργασία τοῦ κ. Π. Νάκου Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων Ἀμαλιάδος.

Τὸ βιβλίον τοῦτο μᾶς παρουσιάζει μιὰ πρωτοτυπία γύρω ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων. Ἡ πρωτοτυπία του εἶναι 1) Ἡ παράδοση, μὲ ἄλλα λόγια τῆς ὑποταγῆς σὲ γνῶμες, πρέπει νὰ κτυπηθῆ. 2) Ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ ἀναζητῆ παντοῦ τὸν ἀποχρῶντα λόγαν, τὸ γιατί, τὴν ἀπόδειξη. καὶ 3) Κάθε νέο βιβλίο ποὺ θὰ διαβάζῃ πρέπει νὰ τὸ κριτικάρῃ.

Στὸ βιβλίο αὐτὸ κυριαρχεῖ μιὰ θαρραλέα κριτικὴ στὶς γνῶμες ὅλων τῶν μεγάλων μας παιδαγωγῶν, ποὺ συνέγραψαν ἕως τώρα βιβλία γύρω ἀπὸ τὴ γενικὴ καὶ εἰδικὴ διδακτικὴ τοῦ νέου Σχολείου. Ἡ θαρραλέα αὐτὴ κριτικὴ ὑποβοηθεῖ τὸ δυσχερὲς διδακτικὸ ἔργο τοῦ δασκάλου, ὁ ὁποῖος παλαίει μέσα στὸ πλῆθος τῶν παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν συνταγῶν τοῦ τελευταίου καιροῦ, περιπίπτων ἀπὸ τὴν Σκύλλαν τῶν Σταδίων τοῦ Ἐρβάρτου στὴν Χάρυβδιν τοῦ σχολείου ἐργασίας καὶ τῶν ποικιλωνύμων μεθοδικῶν αἱρέσεων.

Ἐπίσης στὸ διδάσκαλο ποὺ διψᾶ γιὰ μάθηση κι' ἐπιδιώκει τὴν αὐτοβελτίωσή του, παρέχει δύο πολύτιμες συστάσεις. Ἡ μία δείχνει τὸν τρόπο νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίο αὐτὸ καὶ ἡ ἄλλη δείχνει τὸν τρόπο πῶς νὰ συνεχίσῃ τὴ δικιά του ἐργασία.

Ἕνα ἁπλὸ διάβασμα τοῦ προλόγου του θὰ δημιουργήσῃ στὸν ἀναγνώστη τὴν ὄρεξη νὰ τὸ διαβάσῃ καὶ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ γιὰ νὰ τὸ ἔχῃ ὡς ἱερὸν κειμήλιον.

Εἶναι ἀνάγκη λοιπόν, νὰ διαβαστῇ, ἢ μᾶλλον νὰ μελετηθῇ μὲ προσοχὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς συναδέλφους, γιατὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὰ λιμνάζοντα νερὰ καὶ νὰ περάσωμε στὴν ἀντίπερα ὄχθη, ποὺ βασιλεύει ἡ ἐπιστήμη.

Α. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Δημ/λος Γαστούνης —Ἀμαλιάδος

τοῦ χωριοῦ της μὲ τὸ περιωρισμένο λεκτικό, μὲ τὰς περιορισμένας παραστάσεις, μὲ τὴν ἀπόλυτη ἄγνοιαν παντὸς ἀναγνωστικοῦ στοιχείου, μὲ τὴν μεγάλην γραφικὴν ἀδεξιότητα κ.λ.π.

Ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἐπαρχίας, ἅτινα στεροῦνται παντὸς προσχολικοῦ βοηθητικοῦ μέσου ἀπαιτεῖται νὰ καταβληθῇ πολὺ μεγαλύτερος κόπος διὰ νὰ μάθουν μὲ τὴ μέθοδο αὐτήν. Δι' αὐτό, ἀμέσως ἀπὸ τὰ πρῶτα τους σχολικὰ βήματα καταλαμβάνονται ἀπὸ φόβον, κλαίουν, δυστροποῦν καὶ ἀπογοητεύονται. Τοῦτο ἀποτελεῖ βασικώτατον λόγον, ἵνα θεωρηθῇ διὰ τὴν Ἐπαρχίαν τοὐλάχιστον, ἡ μέθοδος αὕτη λίαν ἀντιπαιδαγωγική.

ΕΙΡ. Γ. ΚΑΛΛΙΑΤΑΚΗ
Διδ/σα 14ου Δημοτ. Σχολείου
Ἡρακλείου Κρήτης